

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

2719

205

85
7-18

U.S.A. 1875

1875

85-1

7-23

TERZINE SCELTE

DELLA

DIVINA COMMEDIA

DI

DANTE ALIGHIERI

TRADUZIONE ARMENA

COL TESTO A FRONTE

93

VENEZIA

TIPOGRAFIA ARMENA DI S. LAZZARO

1875

TERZINE SCELTE
DI DANTE

ЗУСЛУСІР

СУВІД

2003

2011

ԱՌ ԸՆԹԵՐՅՈՂՍ

Իբրև 'ի ճաշակ մերազնեայց ընծայեալ զըն-
տրեւագոյն հատուածսինչ Սոքրատեսին Տէսաբանին
Տանգէի յերկրորդ պրակ Բաղմովիպիս մերոյ
այսր ամի, արդ յաւելուածով իւիք յերկրեմք
ղայնս 'ի տեսար առանձին 'ի դիւրութիւն բանա-
սիրաց մերոց և սիրողաց գերահրաշ քերդուա-
ծոյս, եզեալ և զխտաւերէնն 'ի հանդիպոյ:

Ակն ունիմք ոչ յոյժ անագան տալ 'ի լոյս և
զառաջին նուագն զլուէցեալն Դժոխք, և ցան-
կալի է մեզ յեղուլ 'ի հայ զբովանդակ իսկ եռա-
ման քերթուածն՝ որ վանն անսպառ քերթողա-
կան և իմաստասիրական ճոխութեանցն է պատ-
ճառք ուսմանց և սբանչանաց յամենայն դարս
զբեալէ համբրէն Եւրոպոյ:

AI LETTORI

Compresi della sublime bellezza della DR-
VINA COMMEDIA abbiamo voluto pubblicare una
raccolta di alcuni pezzi scelti della stessa, e
nello stamparli abbiamo creduto di fare cosa
gradita ai cultori di Dante ed agli orientalisti,
suoi connazionali, non meno che a tutti gli
Italiani col mettere a fronte anche il testo
dell'Autore.

Speriamo in seguito di dare alla luce colle
stampe intera l'opera divina; e così l'Italia
saprà una volta di più, quanto conosciamo ed
apprezziamo i suoi capolavori.

Դուռն էլ գաւիթ Դժոխաց:
Քարոն:

Ընդ իս երթալ է ի քաղաքն Աշտուղէն 1,
Ընդ իս երթալ է ՅԱՇՈՒՐԱՆՍՆ ՅԱԻԻՏԱՆԻՑ,
Ընդ իս երթալ է ի ԴԱՍԱԿՍԸՆ ԿՈՐԸՍՏԵԱՆ:
Ըջչաստնն իմ վեչ ԳԸՐԴԵԱՅ ԱՐԴԱՐՈՒԹԻՒՆ 2.
ԶՕՐՈՒԹԻՒՆ ԱՍՏՈՒԱՅԵԳՆ ԱՅ ՁԻՍ Ի ԳՈՑ.
ԳԵՐԱԳՈՅ ԽԱՍՏՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՆԱԽԸՆ ԱԷՐ:
ԶԷԱՅԱՆ ՅԱՌԱՋ ՔԱՆ ՁԻՍ ԱՐԱՐԱՅ ԱՅՈՒՐ
ԲԱՅՑ ՅԱԻԷՐԺՔ, ԵՒ ԵՍ ՅԱԻԷՐԺ ԿԱՄ ԵՒ ՄԸՆԱՄ 3.
ՕՆ ԱՆԻՐ Ի ՁԷՆՋ ՈՐ ՄԸՏԱՆԷՔԻ ԱՄԵՆԱՅՆ ՅՈՅՍ:
Զայտոսիկ աղօս 'ի գոյն տեսի զըրեալ
Ի վերայ բարաւորի ուրեք զըրան,
Աւ որ էս՝ Խիստ է իմաստն ինձ այտոսիկ,
Աւաջնորդդ: Եւ առ իս նա՝ զինչ ուշիմ որ.
Աստ հարկ է թողուլ 'ի բոց զհամայն կապած.
Աստ հարկ է զի վատու թիւն համայն մեռցի:
Եկեալ կամք 'ի տեղին զըր աստցիս
Զի տեղեւ ըզգաւալնց ամբոխակոյան
Որք կորուսեալ են ըբարին մըտաց բանի 4:

La porta ed il vestibolo dell' Inferno.
Caronte.

PER ME SI VA NELLA CITTA' DOLENTE:
PER ME SI VA NELL' ETERNO DOLORE:
PER ME SI VA TRA LA PERDUTA GENTE.
GIUSTIZIA MOSSE 'L MIO ALTO FATTORE;
FECEMI LA DIVINA POTESTATE,
LA SOMMA SAPIENZA, E 'L PRIMO AMORE.
DINANZI A ME NON FUR COSE CREATE,
SE NON ETERNE, ED IO ETERNO DURO:
LASCIA TE OGNI SPERANZA, VOI CH' ENTRATE.
Queste parole di colore oscuro
Vid' io scritte al sommo d'una porta:
Perch' io: Maestro, il senso lor m'è duro.
Ed egli a me, come persona accorta:
Qui si convien lasciare ogni sospetto;
Ogni viltà convien che qui sia morta.
Noi sem venuti al luogo ov' io t' ho detto
Che vederai le genti dolorose,
C' hanno perduto 'l ben dell' intelletto.

Եւ զամ մի ձրգեալ ըզձեռն յիմ 'ի ձեռն
 Զուարթ զիմօք՝ որով ընդ անձն ըստօրիցայ,
 Եմոյծ զես ներքոյ գաղանեացն եղևոյ:
 Անդ հեծուածիւն, գեր, աշխարումն և կառաչ մեծ
 Ընդ այերուն հընչէին զերկ յաստեղաց,
 Մինչ զառաջինն յարաստուս լուծեալ եղէ:
 Լեզուք յոգնատեսակք, բանք քաղցնէլք,
 Խօսք ցաւագինք, վանք և խօշուն կտտալու.
 Կերկեր ւ՛ արեկ ձայնք ծափախառն ընդ շա.
 [Թեան,
 [աւջման
 Գործէին խղզւորախն՝ որ հօլով
 Միշտ ընդ այերան անժամանակ աղջամըղին,
 Իբր աւաղ՝ յորժամ շնչէ փոթորկահօղմ:
 Եւ ես վարանալիք 'ի գլուխ խնամ
 Յաւելն. Զինչ, Ուսուցիչք, է զոր լսեմ.
 Եւ զինչ որեար է որ 'ի ցաւան ընկճեալ թուի:
 Եւ նա առ իս. Յայս հանգամանքս եղևուծեան
 Հողիք սըրտամածախիծ կան այնոցիկ
 Որք կեցին ոչ վատըւէլք և ոչ 'ի գով:
 Գասակցեալ կան միախառն ընդ հոյս անարգ
 Հրեշտակաց, որք ոչ եղեն վճարանջողք
 Եւ ոչ Տեան հաւատարիմք, այլ կային սոսիք 5:
 Մերժեցին զայն Երկինք զի մի սրբեղացին,
 Զորս զբժուիք ոչ խորափիտ յինքն ընդունի,
 Զի անօրէնք փառս իմն այնու ըստանձնէին:
 Եւ ես Զինչ, Վարժիչք, այնպէս ծանրանայ
 Ի սոսա, զի ուժգնապէս սայ արտասուել.
 Կըրկնեաց անդէն. Կարճաւօրե քեզ սասցից:
 Այսօրիկ չունին մահու աղընկալս 6,
 Եւ որոց կեանք զաւջուս այնպէս վատթար՝

E poi che la sua mano alla mia pose
 Con lieto volto, ond' io mi confortai,
 Mi mise dentro alle segrete cose.
 Quivi sospiri, pianti, ed alti guai
 Risonavan per l' aer senza stelle,
 Per ch' io al cominciar ne lacrimai.
 Diverse lingue, orribili favelle,
 Parole di dolore, accenti d' ira,
 Voci alte e fioche, e suon di man con elle,

Facevano un tumulto, il qual s' aggira
 Sempre in quell' aria senza tempo tinta,
 Come la rena quando 'l turbo spira.
 Ed io, ch' avea d' error la testa cinta,
 Dissi: Maestro, che è quel ch' i' odo?
 E che gent' è, che par nel duol sì vinta?
 Ed egli a me: Questo misero modo
 Tengon l' anime triste di coloro,
 Che visser senza infamia e senza lodo.
 Mischiate sono a quel cattivo coro
 Degli angeli, che non furon ribelli,
 Nè fur fedeli a Dio, ma per sè foro.
 Cacciârli i Ciel per non esser men belli;
 Nè lo profondo inferno gli riceve,
 Ch' alcuna gloria i rei avrebber d' elli.
 Ed io: Maestro, che è tanto greve
 A lor, che lamentar gli fa sì forte?
 Rispose: Dicerolti molto breve.
 Questi non hanno speranza di morte;
 E la lor cieca vita è tanto bassa,

Զի մահացողք այլոց համայն են վեճակաց 7.
 ԶԹողու աշխարհ զի լինիցի զինքեանց համբաւ :
 Գըթուժիւն ւ' Սրբարուժիւն ցասուցանէ .
 Ոչ խօսեսցուք ըզտոցանէ , այլ սես և անց :
 Եւ 'ի հայելս իմում անգէն' անոի գըրօշ .
 Որ ընթանայր հողովեւ յայն հասըշտասպ' .
 Զի թըւէր առ բընաւին հանգիստ գըժգմեալ :
 Ըստ նըմանէ գայր գուժարտակ երկայնաձիգ
 Ամբոխի' որպէս զի ոչ հաւատայի
 Թէ մահու յովս այնքան իցէ եղծեալ :
 Եւ յորժամ ծանեայ զմանս անգ 'ի նոսա ,
 Հայեցայ և զայնորիկ անսի ըստուէր
 Որ վատուժեամբ ըզմեծ հրաժեշտըն հրաժաւ .
 [րեաց :

Հաւատեալ վաղըղակի եղէ գիտակ ,
 Զի էր այն ազանգախուժըն խօտեց 8
 Ստուժոյ և թըշնամեաց իւր անհաճոյք .
 Այս վատուէրք' որք կենդանի չեղնէ երբեք'
 Էին մերկք և ըզկըժեալք 'ի խայթիւն սուր
 Մըժըղկանց և պիծակաց անգ գըտեց ,
 Որք զերես իւրեանց արեամբ առողէին .
 Եւ այն խառն յարտասուս առ ոտիւքն հուս
 Յորգանցն ըզկըժանող ծըժեալ լինէր :
 Եւ մինչ ևս 'ի հեռաստանն ակնարկեցի ,
 Տեսի ժողով առ եղբօք մեծի գեայ
 Ընդ որ , վարժիչ , արդ ներեցես ինձ յաւելի
 Իմանալ թէ ո՞րք իցեն , զինչ սովորոյթ
 Յուցանէ այսպէս յորգոր իմ յանցանէ
 Ըզտսին' որպէս գիտեմ 'ի լոյսն աղօտ :
 Եւ նա առ իս . Գեղ այդոքիկ լըցին ծանօթ
 Յորում պահու գագարեսցուք 'ի գընալոյ

Che invidiosi son d' ogni altra sorte.
 Fama di loro il mondo esser non lassa:
 Misericordia e Giustizia gli sdegna;
 Non ragioniam di lor, ma guarda e passa.
 Ed io, che riguardai, vidi una insegna,
 Che, girando, correva tanto ratta,
 Che d' ogni posa mi pareva indegna:
 E dietro le venia sì lunga tratta
 Di gente, ch' io non avrei mai creduto,
 Che morte tanta n' avesse disfatta.
 Poscia ch' io v' ebbi alcun riconosciuto,
 Guardai, e vidi l' ombra di colui
 Che fecé per viltate il gran rifiuto.

Incontanente intesi, e certo fui,
 Che quest' era la setta de' cattivi,
 A Dio spiacenti ed a' nemici sui.
 Questi sciaurati, che mai non fur vivi,
 Erano ignudi, e stimolati molto
 Da mosconi e da vespe, ch' eran ivi.
 Elle rigavan lor di sangue il volto,
 Che, mischiato di lagrime, a' lor piedi
 Da fastidiosi vermi era ricolto.
 E poi ch' a riguardare oltre mi diedi,
 Vidi gente alla riva d' un gran fiume;
 Per ch' io dissi: Maestro, or mi concedi,
 Ch' io sappia quali sono, e qual costume
 Le fa parer di trapassar sì pronte,
 Com' io discerno per lo fioco lume.
 Ed egli a me: Le cose ti fien conte
 Quando noi fermerem li nostri passi

Առ գետակաւն Ախերոնի տըխրատեսիլ:
 Յայնժամ աչք անթթեամ և կորակոր,
 Երկուցեալ մի ծանրասցին բանք իմ առ նա,
 Մինչև ցըգեսն ըզգոյշ կայի չըյօգէլ բան:
 Եւ ահա գալով գայր առ մեզ նաւու
 Ծեր ոմնն հինաւուրց սպիտակահէր,
 Վայ ձեզ, գոչելով, հոգի անարդք:
 Մի՛ յուսայք անսանեւ զերկինս երբեք:
 Գամ ես՝ վայրաբերել յափն անդր ըզձեզ,
 Ի խաւարն յաւիտենից՝ 'ի ջեր է՝ 'ի ցուրա:
 Եւ դու որ ետք անդանոր, անձնն կենդանի,
 Տեղին տուր 'ի մեռելոցս յայսցանէ:
 Այլ մինչեաես զի ոչ 'ի բայ կայի մեկնել,
 Յաւեւ. Բնդ այլ ճանապարհ, դ՛ այլ նաւակայս
 Գայցես յափնըն՝ ոչ այսրէն. թէթեւագոյն
 Հարկ է զի նաւ յանցանել ըզքեզ տարցի:
 Եւ Առաջնորդն առ նա. Քարոն մի՛ քեզ ցաս.
 [նու.]

Կամք են այսպէս անդանոր՝ ուր մարթուչ է
 Զինչ իցեն կամք, և աւելի ոչ հարցանեւ:
 Զոյգ բանին հանդարտեցին այսքն ասրադեղք
 Ի նաւակարըն կապուտակ ծանծաղուտին,
 Որոյ զաչքն էին անիւք բոցավառեալ:
 Այլ հոգիքն այն հորանիք և ոգեսպառք
 Զատամուռս կըրճտեցին այլագունեալք,
 Այն ինչ ըզբանսն անողորմ եղն լըսողք:
 Զստուած հայհոյէին և ըզճընողս,
 Զազգ մարդկային, ըզժամանակ, ըզվայր և
 [զսերմ
 Իւրեանց սերման, և սերընդոցն իւրեանցայնոց:
 Բզկընի մեկուսացան միահամուռ

Su la trista riviera d'Acheronte.
 Allor con gli occhi vergognosi e bassi,
 Temendo che 'l mio dir gli fusse grave,
 In fino al fiume di parlar mi trassi.
 Ed ecco verso noi venir per nave
 Un vecchio, bianco per antico pelo,
 Gridando: Guai a voi, anime prave:
 Non isperate mai veder lo cielo:
 I' vegno per menarvi all'altra riva
 Nelle tenebre eterne, in caldo e in gielo.
 E tu, che se' costi, anima viva,
 Pártiti da cotesti che son morti.
 Ma poi ch' e' vide ch' io non mi partiva,
 Disse: Per altre vie, per altri porti
 Verrai a piaggia, non qui, per passare:
 Più lieve legno convien che ti porti.
 E 'l Duca a lui: Caron, non ti crucciare:

Vuolsi così colà dove si puote
 Ciò che si vuole, e più non dimandare.
 Quinci fur quete le lanose gote
 Al nocchier della livida palude,
 Che intorno agli occhi avea di fiamme ruote.
 Ma quell' anime, ch' eran lasse e nude,
 Cangiâr colore, e dibattero i denti,
 Tosto che inteser le parole crude.
 Bestemmiaavano Iddio, e i lor parenti,
 L' umana spezie, il luogo, il tempo, e' l seme

Di lor semenza e di lor nascimenti.
 Poi si ritrasser tutte quante insieme,

Ուժգինն արտասուելով՝ յափըն դըժխեմ՝
 Որ կայ մենայ ըց յԱստուծոյ շնչէ երկիւղ:
 Քարոն քաջ՝ կայծակնացայտ ականողեօք
 Ակնարկեալ համախումբէ զամենեւին,
 Հարկանէ ըզյամբացեալըն թեճակաւ:
 Անանի որպէս աերեք մի՛ սա միօջէ
 Թօթափին՝ մինչև ըստեղըն բովանդակ
 Ընծայէ ՚ի հող երկրի զեւրըն կապուա.
 Հանդուեակ խոտան սերունդն ազամային
 Մի առ մի թափին ՚ի վայր ՚ի գետափնէն,
 Ակնարկմամբ՝ որպէս թըւչուն յեւրն ՚ի հրաւ.
 [ւեր:
 Այսպէս յառաջ վերաբերին ընդ մուծ ալև.
 Եւ մինչև իջեալք ՚ի կողմն հանդիպակայ,
 Վերըստին ժողովնոր ամբոխ այսրէն:
 Որդեակ իմ, յաւել Վարժին աղնըւագութ,
 Որք ՚ի Տեառն բարկութեան մեռանիցին՝
 Աստանոր համախումբին հանուրջ ծագաց
 Եւ պատրաստք են ընդ գետակըն յանցանեւ
 Զի մըտարկէ Արդարութիւնն աստուածային
 Անպէս՝ մինչ զի երկիւղ գառնայ ՚ի աննչ:
 Անոր յայնկոյս երբեք հողի լաւ չանցանէ.
 Եւ առ այս թէ զքէն Քարոն բողբ բառնայ՝
 Քաջ իսկ արգ կարես գիտել զենչ բանքն հընչէն:
 Ի վերջոյ դաշտագետնն աղմամբըն
 Սարուեցաւ ահեղակերպ՝ որոյ յաճէն
 Տահաւէն ՚ի քերտըն միտք զիս թաթաւեն:
 Երկրն արտասուալից հողը՝ փոթորկեաց
 Ի կարմիր լուսանըջլ վայլատակեալ,
 Որ ընկճեաց զըզգայու թիւնս համաբողբ.
 Եւ անկայ որպէս ըզմարդ որ քընալից:

ԴժՈՒԹ. Երգ Գ. 1-156:

Forte piangendo, alla riva malvagia,
 Ch'attende ciascun uom che Dio non teme.
 Caron dimonio con occhi di bragia,
 Loro accennando, tutte le raccoglie:
 Batte col remo qualunque s'adagia.
 Come d'Autunno si levan le foglie
 L'una appresso dell'altra, infin che 'l ramo
 Rende alla terra tutte le sue spoglie:
 Similmente il mal seme d'Adamo;
 Gittansi di quel lito ad una ad una,
 Per cenni, com' augel per suo richiamo.

Così sen vanno su per l'onda bruna,
 Ed avanti che sien di là discese,
 Anche di qua nuova schiera s'aduna.
 Figliuol mio, disse il Maestro cortese,
 Quelli che muoion nell'ira di Dio,
 Tutti convegnon qui d'ogni paese:
 E pronti sono al trapassar del rio,
 Chè la divina giustizia gli sprona
 Sì, che la tema si volge in disio.
 Quinci non passa mai anima buona;
 E però se Caron di te si lagna,
 Ben puoi saper omai, che 'l suo dir suona.
 Finito questo, la buia campagna
 Tremò sì forte, che dello spavento
 La mente di sudore ancor mi bagna.
 La terra lagrimosa diede vento,
 Che balenò una luce vermiglia,
 La qual mi vinse ciascun sentimento;
 E caddi, come l'uom cui sonno piglia.

INFERNO, Canto III, v. 1-156.

Կ Ե ր ք Ե ր օ ս :

Ի պարունակին երրորդ կամ անձրևին
 Ֆաւերթական, անիծեալ, ջրբախն և ծանր,
 Ոյր կանոն և որակ չեք բընաւ նոր:
 Անարդիլ կարկուտ և ջուր գունեան և ձիւն
 Թօթափին ընդ այերսն մըռայլուտ,
 Եւ երկիրն ասպընջական ժաշաշոտի:
 Կերբերոս գազան վայրագ և անհետեթ
 Ղօղանջէ ջնահերպ յերբեակ որկոր
 Ի վերայ բազմամբոխին՝ անդ սուղեղյ:
 Խաժտին են աչկունք, կեղտեալ և թուխ մօ-
 [բոււսք,
 Եւ տղնդեր փորն և թաթբըն ճապուաւոր.
 Յըտէ զօգիս, զերծու ըզմորթան հերձեալ քա-
 [ուեակ:
 Կաղկանձին ընդ անձրևօյն իբրև ըզուես,
 Անեն իւրեանց զերկաբանչիւր կողս սպաւէն.
 Շըբջըրջին հէքբըն յաճախ կըռապարիշաք ¹⁰:
 Մինչ ետես ըզմեզ Կերբեր, որդն ահապին ¹¹,

1001
 1001

Io sono al terzo cerchio della piov
 Eterna, maledetta, fredda e greve:
 Regola e qualità mai non l'è nuova.
 Grandine grossa, ed acqua tinta, e neve
 Per l'aer tenebroso si riversa:
 Pute la terra, che questo riceve.
 Cerbero, fiera crudele e diversa,
 Con tre gole caninamente latra
 Sovra la gente, che quivi è sommersa.
 Gli occhi ha vermigli, e la barba unta ed atra,

E'l ventre largo, ed unghiate le mani;
 Graffia gli spirti, gli scuoia ed isquatra.

Urlar gli fa la pioggia come cani:
 Dell'un de' lati fanno all'altro schermo;
 Volgonsi spesso i miseri profani.
 Quando ci scorse Cerbero, il gran vermo,

Բայ ըզբերանն և 'ի ատել ամ ըզժանիս,
 Եւ անդամքն համօրէն կոյր երերալի:
 Եւ Վարիչն իմ կարկառ ըզձեռն ուղիեան թը-
 [ղաւ

կալաւ ըզհող, և ափովքն բըռնալի
 Արկ ձըգեաց՝ ընդ փողնն 'ի ներքն սովարեկ:
 Որդէս է շունն որ հաջելով սովն անյագ
 Եւ հանդարտէ դամ մի ըզկերն խածառեալ
 Չոր 'ի ծախել լոկ ու շ ունի ոգորելով:
 Սոյնօրինակ երեսն եղեն զազրաթորմիք
 Դիւականին կերբերի, որ յայն զոգիս
 Պակուցանէ՝ մինչ կամէին իսկ խուլ լինել:

ԴժՈՒԲ. Երդ Զ. 7-35:

Le bocche aperse, e mostrocci le sanne:
 Non avea membro che tenesse fermo.
 E 'l Duca mio distese le sue spanne,

Prese la terra, e con piene le pugna
 La gittò dentro alle bramose canne.
 Quale quel cane, ch'abbaiando agugna,
 E si racqueta poi che 'l pasto morde,
 Chè solo a divorarlo intende e pugna;
 Cotai si fecer quelle facce lorde
 Dello demonio Cerbero, che introna
 L'anime sì, ch'esser vorreber sorde.

INFERNO, Canto VI. v. 7-35.

Որկորածէտը — Կիակկու:

Անցանէսք զըստուերօքըն նուաճելովք
Յանարդիւ անձրեայ, սոսն 'ի վերայ
Տրտմեալ իւրեանցըն սընտեաց 12, որ անձըն
[Թուի:

Ընդ գեաննն գայռէին առ հասարակ,
Թող ըզմին՝ որ յարուցեալ եղև 'ի նիստ
Ան ինչ էանս զանցանել մեր զառաջեալ:
Ո՛վ դու, որ ընդ 'Իրժոխս սյօր ընթանաս
Մանկր զիս, զօչեաց առ իս, եթէ գիտես.
Դու եղեր՝ դեռ եղծեալ չէ իմ, եղեալ 13:
Եւ էս առ նա. Խարուանքդ այդ սրով լըլիս
Թերես 'ի դուրս յուշոյ մըտացս հանէ զքեզ
[ցայն

Չի թուիս ինձ եթէ երբեք չլցեմ՝ անեսալ:
Այլ ասս՝ ո՞վ որ էս՝ որ ցաւագին
Յայս անդի արիեալ կաս և յայս հարուած,
Քան զոր թէ մեծ ևս իցէ, այլ ոչ զըժնեայ:

I golosi — Ciacco.

Noi passavam su per l' ombre, ch' adona
La greve pioggia, e ponevam le piante
Sopra lor vanità, che par persona.

Elle giacean per terra tutte quante,
Fuor ch' una, ch' a seder si levò, ratto
Ch' ella ci vide passarsi davante.

O tu, che se' per questo Inferno tratto,
Mi disse, riconoscimi, se sai:
Tu fosti, prima ch' io disfatto, fatto.
Ed io a Lei: L' angoscia che tu hai,
Forse ti tira fuor della mia mente

Sì, che non par ch' io ti vedessi mai.
Ma dimmi chi tu se', che in sì dolente
Luogo se' messa, ed a sì fatta pena,
Che s' altra e maggio', nulla è sì spiacente.

Եւ նա առ իս. Քաղաք քո լի մահահոք
 Յանչափ՝ զի՛ստ քուրձըն վաղ խղ զեղանի,
 Օթևանեաց զև ընդ իւրև ի պայծառ կեանս ¹⁴։
 Զիս Կիսկկոս ¹⁵ քաղաքացիք դուք կոչեցիք .
 Աղետաբեր առ մեղանքս որկորոյ
 Որպէս զիսեագ՝ ընդ անձրևով արևայտիմ
 [աստ .

Եւ չեմ հողի եղևելի ես մի միայն,
 Զի այսոքիկ համօրեն կան ՚ի նոյն հարանս
 Առ նոյն մեղս . և այլ ինչ ոչ խօսեցաւ :
 Պատասխանի ետու . Աղէտք քո Կիսկկոս
 Ծանր է ինձ յայն զի յարատուս չըրաւիրէ .
 Այլ աստ ինձ թէ գիտե՛ս յինչ յանդիցին
 Քաղաքակիցք ոտաննիդ երկրիեղևելոյ ¹⁶ .
 Եթէ իցէ՞ ոք անդ արդար . և զըլնորդն ասա
 Առ իմ այդքան կազք ՚ի նրմա ետուն հորդանի :
 Եւ ինքն առ իս . Յեա երկայն գուպարածի
 Մըխեսցին յարիւն . և մասն անտառային ¹⁷
 Ըզմիւան ¹⁸ հալածեացէ մեծ վընասու :
 Յետոյ ընդ հուպ ՚ի ճահ սըմին է անկանել
 Յարփիւս երես ¹⁹ , և միւսն այն վերամբարձցի
 Այնր ուժով սր արդ այժմիկ քերի զափամբք ²⁰ :
 Ըզճակասս ընդ երկար բարձր կալի՛
 Ներքոյ ըզմիւան ունելով ծանու բեռանց ,
 Թէպէտ ընդ այն հարցի յարատոր և զայրաս .
 [յի ²¹ .

Արդարք երկու գոն անդ ²² , այլ չեն լեալք լսելի .
 Հըպարտութիւն , յաչաղանք և ուշտութիւն
 Եռազգի են կայծակունք վառիչք սըրտից :
 Վախճանեաց աստ ըզճնչկունն լալական :
 Եւ ես առ նա . Կամիմ դիւ ևս ինչ ուսուցես ,

Ed egli a me: La tua città, ch'è piena
 D'invidia sì, che già trabocca il sacco,
 Seco mi tenne in la vita serena.
 Voi, cittadini, mi chiamaste Ciacco:
 Per la dannosa colpa della gola,
 Come tu vedi, alla pioggia mi fiacco:

Ed io anima trista non son sola:
 Chè tutte queste a simil pena stanno
 Per simil colpa; e più non fe parola.
 Io gli risposi: Ciacco, lo tuo affanno
 Mi pesa sì, ch'a lagrimar m'invita:
 Ma dimmi, se tu sai, a che verranno
 Li cittadin della città partita;
 S'alcun v'è giusto; e dimmi la cagione
 Perchè l'ha tanta discordia assalita.
 Ed egli a me: Dopo lunga tenzone
 Verranno al sangue, e la parte selvaggia
 Cacerà l'altra con molta offensione.
 Poi appresso convien che questa caggia,
 Infra tre soli, e che l'altra sormonti,
 Con la forza di tal, che testè piaggia.
 Alto terrà lungo tempo le fronti,
 Tenendo l'altra sotto gravi pesi,
 Come che di ciò pianga, e che n'adonti.

Giusti son duo, ma non vi sono intesi:
 Superbia, invidia ed avarizia sono
 Le tre faville, e' hanno i cuori accesi.
 Qui pose fine al lacrimabil suono.
 Ed io a lui: Ancor vo' che m'insegni,

Եւ արտօցես ջնորհ սյլ և քս խօտելոյ :
 Փարինատ և Տեգգիանն, արժանափառք,
 Յակոբ Հուստիգուգեան, Մոսկա ւ՛ Սարիգ,
 Եւ այլք զհանձար 'ի վար արկեալք 'ի բարու-
 [Թիւն,

Ո՛ւր են ասա, և տուր ինձ գալ 'ի ծանօթումն .
 Զի իղձ մեծ զբոգէ զանձն իմ առ 'ի դիտել
 Երկինք նոցուն քաղցրանայ, [Թէ դժօրիք Թիւնի :
 Եւ նա . Կան խաւարին ևս հոգւոցն 'ի մէջ
 Զոր 'ի ստորմիս այլազգ մեղանք ծանրաբեւ-
 [նեն .

Թէ իջես ցայգ վայր տեսանել կարողասցիս :
 Այլ յաշխարհն անուշակ մինչ լիցես դու
 Հայցեմ 'ի քէն ամէլ զին այլումն 'ի յուշ ²⁵ .
 Չստեմ ինչ այլ և չստեմ այլ սրտասխանի :
 Չաչարն սիշ խոժոռեցոյց անդ խոթոտեալ .
 Հայեցաւ յիս վայրիկ, ապա զգլուխն արկ 'ի
 [վայր ,

Եւ ընդ նրմին անկաւ հանգոյն այլ զաչացուաց :
 Եւ Առաջնորդն յաւելցին . Այլ ոչ զարթնու ²⁴
 Քան ըզհնէլէ հրեշտակագոչ փողայն յառաջ,
 Յորժամ գայցէ իւրեանց ոտիսըն զբուռ [Թիւն ²⁵ .
 Անձնիւր որ զիւր զբոցէ անգրէն արխուր սասպան,
 Վերբասին կալցի զմարմին իւր և զտեսիլ,
 Լըւիցէ զայն որ յաւիտեան որոտասցի :
 Այսպէս անցաք ընդ խառնուրդըն գարշէլի
 Ըստուերաց և անձրեոյ դանգազաքայլք
 Խօսեցեալ վայր մի գկենայն հանդերձելոց :

Գ. ժ. Ո. Բ. Երգ Զ. 54-102 :

E che di più parlar mi facci dono.
 Farinata e 'l Tegghia', che fur sì degni,
 Iacopo Rusticucci, Arrigo, e 'l Mosca,
 E gli altri, ch' a ben far poser gl'ingegni,

Dimmi, ove sono, e fa' ch'io gli conosca,
 Chè gran disio mi stringe di sapere,
 Se 'l ciel gli addolecia, o l'Inferno gli attosca.
 E quegli: Ei son tra l'anime più nere:
 Diversa colpa giù gli aggrava al fondo:

Se tanto scendi, gli potrai vedere.
 Ma quando tu sarai nel dolce mondo,
 Pregoti che alla mente altrui mi rechi:
 Più non ti dico, e più non ti rispondo.
 Gli diritti occhi torse allora in biechi:
 Guardommi un poco, e poi chinò la testa:

Cadde con essa a par degli altri ciechi.
 E 'l Duca disse a me: Più non si desta
 Di qua dal suon dell'angelica tromba,
 Quando verrà lor nimica podesta:
 Ciascun ritroverà la trista tomba,
 Ripiglierà sua carne e sua figura,
 Udirà quel che in eterno rimbomba.
 Sì trapassammo per sozza mistura
 Dell'ombre e della pioggia, a passi lenti,
 Toccando un poco la vita futura;

INFERNO, Canto VI. v. 54-102.

Բարկացողք — Փիլիպպոս Արգենտի 26.

Ոչ ոստոյց լար ըզլբքին երեք յիւրմէ
 Որ յայն ընդ օգ սրասցի 'ի բաց թեթևածուիչ՝
 Որդէս ընհաւ մի փոքրիկ եկաւորեւ
 Ի մեր կոյս աեսի ընդ ջուրն յայնմ 'ի սլահու,
 Ի մի կեթ թիւարէ զեկաւորեալ
 Որ գոչէր. Հասեր ուրեմն հոգի նենդող:
 Փըլեգիաս, Փըլեգիաս, 'ի զուր գոռաս
 Զայս նըւագ, կըցեաց Պեսն իմ. ոչ առաւել
 Կաջիս ըզմեզ՝ քան յանցանելս ընդ կարա-
 [կումս:

Որպէս որ զի իմանայ թէ մեծապէս
 Իցէ սրատեալ, և զըջանայ անդուստ ուրեմն.
 Հանդոյն եկաց Փըլեգիաս առ զայրացուկս:
 Եջ 'ի մէջ նաւակին Աւաջնորդս իմ,
 Եւ ապա եմոյծ զիս առ իւր ընթեր,
 Որ ընդ մուսս իմ բեռնաբարձ սոսկ թըւեցաւ:

Gli iracondi — Filippo Argenti.

Corda non pinse mai da sè saetta,
 Che si corresse via, per l'aer, snella,
 Com'io vidi una nave piccioletta
 Venir per l'acqua verso noi in quella,
 Sotto il governo d'un sol galeoto,
 Che gridava: Or se' giunta anima fella!
 Flegiàs, Flegiàs, tu gridi a voto,
 Disse lo mio Signore, a questa volta:
 Più non ci avrai, se non passando il loto.

Quale colui, che grande inganno ascolta
 Che gli sia fatto, e poi se ne rammarca;
 Tal si fe Flegiàs nell'ira accolta.
 Lo Duca mio discese nella barca,
 E poi mi fece entrare appresso lui,
 E sol, quand' i' fui dentro, parve carca.

Հողիւ հազ Վարիչն և ես եղաք 'ի նաւն ,
 Ահօսելով ըզջուրն երթայ ցուռկն հինաւուրց ,
 Առաւել-քան որպէս չէ 'դ այլում սովոր :
 Եւ ընդ գընալ մեր ընդ մեռեալն ճախճախուսա ,
 Արձանացաւ մի ոք հանդէպ իմ գայտաւիւր ,
 Եւ եհարց . Ո՞վ ես որ դաս կանխաժաման :
 Եւ ես առ ինք . Ես եթէ դամ՝ չուռիմ մընալ .
 Այլ դու ո՞վ ես՝ այսպէս եղեալ զըժնէտեսիլ :
 Կըրկնեալ յաւել . Ձի լալական ոք եմ գիտես :
 Եւ առ նա ես . Յարասուս ւ՛ 'ի սուգ ողբոց՝
 Հողիդ անիծակուս , կացցես մնացես ,
 Ձի ըզքեզ ճանաչեմ ես՝ թէ և զգառեալ :
 Յայնժամ առ նաւըն երկայնեաց զերկոսին ձեռան ,
 Ընդ որ Վարժիչն եղեալ ըզգաստ նահանջեաց
 [Եեսս
 Գոչելով : Տի՛ Օն աստի ընդ այլ շքնեարն :
 Ապա ընդ ուն իմ փարեցաւ բազկատարած ,
 Եւ համբուրեալ զերեսս յաւել . Օրհնեալ է նա
 Հողիդ վառեալ՝ որ զքեզ կըրեաց յորովայնին :
 Դա եղև ամբարտաւան ոք յաշխարհի .
 Ոչ պըճնէ ինչ բարու թիւն զիւրն յիշատակ .
 Ոյր աղադս հոգին իւր աստ մեղեգնտաի :
 Քանիք 'ի վեր զըրեն զանձինս արդ յարբայ մեծ ,
 Որք աստէն զինչ խոզք կայցեն 'ի կոյանոց ,
 Թողլով զանձանց սանդատտականոս քաղքնելի :
 Եւ ես . Վարժիչ , լինէի յոյժ յանձն իմ բերկրեալ
 Ըզմըխըրճիլ իւր տեսանել յայս կոյաջուր ,
 Ձև երեալ մեր արտաբոյ քան ըզմօրուս :
 Եւ ինքն առ իս . Կատարեսցի բոյդ անձկու թիւն
 Յառաջ քան զափըն տեսանել քեզ շքնորհեալ .
 Լիցի պատեհ զի ըզտենչանսդ ըմբռննեսցես :

Tosto che 'l Duca ed io nel legno fui,
 Secondo se ne va l' antica prora
 Dell' acqua, più che non suol con altrui.
 Mentre noi correvam la morta gora,
 Dinanzi mi si fece un pien di fango,
 E disse: Chi se' tu che vieni anzi ora?
 Ed io a lui: S' i' vegno, non rimango:
 Ma tu chi se', che si se' fatto brutto?
 Rispose: Vedi che son un che piango.
 Ed io a lui con piangere e con lutto,
 Spirito maledetto, ti rimani;
 Ch' io ti conosco, ancor sie lordo tutto.
 Allora stese al legno ambe le mani;
 Per che 'l Maestro, accorto, lo sospinse,

Dicendo: Via costà, con gli altri cani.
 Lo collo poi con le braccia m' avvinse;
 Bacciommi 'l volto, e disse: Alma sdegnosa,
 Benedetta colei, che in te s' incinse.
 Quel fu al mondo persona orgogliosa:
 Bontà non è, che sua memoria fregi:
 Così s' è l' ombra sua qui furiosa.
 Quanti si tengono or lassù gran regi,
 Che qui staranno come porci in brago,
 Di sè lasciando orribili dispregi!
 Ed io: Maestro, molto sarei vago
 Di vederlo attuffare in questa broda,
 Prima che noi uscissimo del lago.
 Ed egli a me: Avanti che la proda
 Ti si lasci veder, tu sarai sazio:
 Di tal disio converrà che tu goda.

Սահաւիկ մի՛ և սեօի լըկեւ Նըմին
 Ի նոյն կըտասանս ՚ի արըմալեց որւոց անտի,
 Ընդ որ զԱստուած գովեմ գեւ ևս և շնորհ ու
 [նիմ:

Առ Փիլիպպոս Արդենաի՛ գրոհն գոչեր.
 Եւ ոգին այն նեղասաստ փրօրենասցի
 Գեւոր ընդ անձնն զասամուս իւր հարըս
 [տեալ:

Անդ Թողաբ զինք, զրբմէ ոչ այլ ճառս արկանեմ.
 Սակայն հարաւ ընդ լըսելս վայ և աշխար,
 Աս որ յառաջ բեւեւեմ զակն ուշի ուշով:
 Եւ ազնիւ վարժին յաւեւ. Այժմիկ որդեակ
 Մօս է քաղսքն որոյ անուն կոչի Նիսէ,
 Մանու բնակչօք, մեծ ադուսար իսունաղանձիւ:

ԳժՈՒԲ. Երգ Ը. 15-69:

Dopo ciò poco, vidi quello strazio
 Far di costui alle fangose genti,
 Che Dio ancor ne lodo e ne ringrazio.

Tutti gridavano: A Filippo Argenti;
 E 'l fiorentino spirito bizzarro
 In sè medesimo si volgea co' denti.

Quivi 'l lasciammo, chè più non ne narro;
 Ma negli orecchi mi percosse un duolo,
 Per ch'io avanti intento l'occhio sbarro.
 E 'l buon Maestro disse: Omai, figliuolo,
 S'appressa la città, c' a nome Dite,
 Co' gravi cittadin, col grande stuolo.

INFERNO, Canto VIII. v. 15-69.

Հրեշտակն Աստուծոյ 27.

Եւ ահա գայր ընդ այլսն տրդմասիկ 28
 Շառաչին ահագնակց՝ զըզրդաձայն,
 Յորմէ ափունքնն սարսուէին երկաքանչիւր-
 Ոչ այլազգ քան զմըրբիկ՝ որ զիւաշունչ
 Փոթորկեալ ընդդիմադարձ սօթակիզմամբ
 Հարու զանաան, և անարգել ամենեւն
 Զոտարս ջաղկեալ ապալէ, վարէ զծաղկունս,
 Յոխորոտրէն յառաջելով փոշկակց,
 Եւ զբազանսն խուճապէ և զանդէորդս:
 Ելլս՞ 29 զաչս իմ՝ և ստէ. Կորովարիբ
 Յառն զակն ընդ փըրփրագէզն վաղէմի՝
 Ուրանօր ծուխն՝ ի սաստիկութեան առաւելու:
 Հանդոյն գորտոց՝ որ ոխերիմն օձին հանդէպ
 Ընդ ջուրսն համասփիւռ անհետանան,
 Մինչև կուտել ամենեցուն մօրուան յեղախւր.
 Տեսի սյսպէս ըրբիւրաւոր հոգիս եղծեալ

L'Angelo di Dio.

E già venía su per le torbid' onde
 Un fracasso d' un suon pien di spavento,
 Per cui tremavan ambedue le sponde;
 Non altrimenti fatto, che d' un vento
 Impetuoso per gli avversi ardori,
 Che fier la selva, e senza alcun rattento
 Gli rami schianta, abbatte, e porta fuori;
 Dinanzi polveroso va superbo,
 E fa fuggir le fiere ed i pastori.
 Gli occhi mi sciolsse, e disse: Or drizza'l nerbo
 Del viso su per quella schiuma antica
 Per indi, ove quel fummo è più acerbo.
 Come le rane innanzi alla nimica
 Biscia per l' acqua si dileguan tutte,
 Fin eh' alla terra ciascuna s' abbica;
 Vid' io più di mille anime distrutte

Յերեսաց խուռեւ միոյն՝ որ քայլէ լուի
 Ընդ ը Ստիւբս անցանէր ցամաքն լծաց :
Ի գիտաց ըզթանձրախա օգըն վանէր ,
 Չահեակն շարժելով յառաջ յաճախ ,
 Եւ 'ի նոյն թըւէր խոնջեալ լուկ յանձկու թիւն :
Փանեայ քաջ զի հրեշտակ էր նա յերկնից ,
 Եւ գարձայ առ Վարժիչն՝ որ ակնարկեաց
 Կալ ինձ հանդարտ , և զի առ նա խոնարհեցայց :
Ո՛հ , քանի՞ն ինձ թըւէր լըցեալ ցամամբ :
 Եհաս առ դուռն , և նըրբենի դաւազանաւն
 Եբաց զայն՝ որ ոչ եկաց ինչ հակառակ :
Ո՛վ վըտարեալ 'ի յերկնից ազգ արհամարհ ,
 Գոչեւ կարաւ անդ առ սեմօքըն սոսկալի ,
 Ուստի՞ աղէ տածի 'ի ձեզ այս ժըպրհու թիւն :
Ընդէր հեստէք դուք վերըսաին այնրմ կամաց ,
 Որոյ չմարթի երբէք լըրոււնի գոլ թերի .
 Եւ որ զաղէտըս ձեր յաւել բազում անդամ :
Չի՞նչ օգուտ կըբրէլ ընդդէմ ճակատագրին .
 Կերբերոս ձեր յայտանէ՛ թէ յիշէք քաջ ,
 Գիտախըռիւ դէռ ունի զուրն և ըզճիտա :
Սպա գարձաւ յետս ընդ գայլուուրն ճանապարհ ,
 Եւ ոչ ասաց ինչ առ մեզ . այլ թըւեցաւ
 Հանգոյն մինչ զայր հոգ այլ հապճեպ հարկ
 [առնիցէ՛

Քան զայնմիկ որ իւրն իցէ հանդիպակաց :
 Եւ ոտընփոխ մէք 'ի քաղաքըն գընացաք
 Սըրբանուէր ըզկնի բանիցն աներկեանք :

Fuggir così dinanzi ad un, ch' al passo
 Passava Stige con le piante asciutte.
 Dal volto rimovea quell' aer grasso,
 Menando la sinistra innanzi spesso ;
 E sol di quella angoscia pareva lasso.
 Ben m' accorsi ch' egli era del ciel messo,
 E volsimi al Maestro, e quei fe segno,
 Ch' io stessi cheto, ed inchinassi ad esso.
 Ahi quanto mi paréa pien di disdegno !
 Giunse alla porta, e con una verghetta
 L' aperse, chè non v' ebbe alcun ritegno !
 O cacciati del ciel, gente dispetta,
 Cominciò egli in su l' orribil soglia,
 Ond' esta oltracotanza in voi s' alletta ?
 Perchè ricalcitate a quella voglia,
 A cui non puote 'l fin mai esser mozzo,
 E che più volte v' ha cresciuta doglia ?
 Che giova nelle fata dar di cozzo ?
 Cerbero vostro, se ben vi ricorda,
 Ne porta ancor pelato 'l mento e 'l gozzo.
 Poi si rivolse per la strada lorda
 E non fe motto a noi ; ma fe sembante
 D' uomo, cui altra cura stringa e morda,
 Che quella di colui che gli è davante :
 E noi movemmo i piedi invèr la terra
 Sicuri, appresso le parole sante.

Անճնատպանք.

Լքսէի ⁵⁰ յամենուսս զողբոց կոծիւն
 Եւ ոչ տեսանէի զոք ողբական,
 Աւ որ յոյժ պահուցեալ ըզկայ առի:
 Կարծեմ թէ կարծեաց նա ⁵¹ զի կարծիցեմ
 Եթէ ձայնքն յըզ ընդ բունն արձակիցին
 Յորերոյ՝ որք առ ՚ի մէնջ կայցին թաքուն:
 Այլ սակայն Վարժիչն ասէ. Եթէ կըտրես
 Ինչ շառաւիղս ՚ի մի արնկոցքս յայսցանէ,
 Զոր խորհիւրն դու խորհուրդ՝ հասցի խապառ:
 Անդ սակաւիկ ըզձեռն յառաջ կարկառեցի,
 Եւ բարձի ոտս մ'ի մեծաբերձ ժանտափըջայ,
 Եւ գոչեաց արմըն իւր. Հիմ զիս կորզես:
 Ապա ուրեմն եղեալ յարիւն սեւթորմի,
 Վերըստին գոչել կալաւ. Է՞ր զիս ըլլէս.
 Զիցէ՞ քոյ բընաւին գութ գորովանաց:
 Ելոք մարդիկ, և արդ եղեալ էմք ըստեղանք.

I suicidi.

Io sentia d' ogni parte tragger guai,
 E non vedea persona che 'l facesse;
 Per ch' io tutto smarrito m' arrestai.
 I' credo ch' ei credette ch' io credesse,
 Che tante voci uscisser tra que' bronchi
 Da gente, che per noi si nascondesse.
 Però disse 'l Maestro: Se tu tronchi
 Qualche fraschetta d' una d' este piante,
 Li pensier e' hai si faran tutti monchi.
 Allor porsi la mano un poco avante,
 E colsi un ramicello da un gran pruno;
 E 'l tronco suo gridò: Perchè mi schiante?
 Da che fatto fu poi di sangue bruno,
 Ricominciò a gridar: Perchè mi scerpi?
 Non hai tu spirito di pietade alcuno?
 Uomini fummo, ed or sem fatti sterpi:

Քաջ խիկ պարա էր լինել ձեռին քո կարեկիր
 Թէ և հողիք խիկ օձից եղեալ էր մեր :
 Որպէս խանձող մի գալար որ այրիցի
 Ի մի գըլուին, և 'ի միւսմէն հեծեծիցէ,
 Եւ ճըչիցէ՝ յօդոյն 'ի բաց ելանելոյ .
 Սապէս 'ի սաղարգուն խառն ելանէր
 Արիւն և բարբառ, առ որ Թողի
 Զծայրն անկանել, կացեալ որպէս զայր մի երկ-
 [չոս :
 Թէ ինձ կանխաւ կարող եղեալ էր հաւատալ՝
 Խոցեալ հոգի ⁵², ած Հանձարեղն իմ'ի վերայ,
 Զոր ատետալ է գըլուովն 'ի նըւագս իմ,
 Ոչ ձեռնամուռն առնէր 'ի քեզ զաջ իւր բընաւ .
 Այլ ինչ մ'ի վեր քան ըզմիտս յորդոր եղև
 Եարժեւ ըզնա 'ի գործն՝ ընդ որ զիջէ և ինձ :
 Այլ ասա նմա սլ որ եղեր, զի՛ փոխարէն
 Հատուցման՝ նորոգեսցէ զանուանդ հըստակ
 Յաշխարհ վերին, ուր գարձ առնել է իւր օրէն :
 Եւ բունն. Այնպէս ողբ բանիւք զիս հրապուրես՝
 Զի ոչ կարեմ՝ կալ անբարբառ . և ծանրասցի
 Մի քեզ՝ վայր մի բանիցս 'ի ճառ Թէ յածիցիմ :
 Ես այն եմ ⁵³ որ ըզիջրկին կալայ փականս
 Սըրտին Փրեգերիկեայ . և գարձուցի
 Զայնս աղետով և բանալով այնպէս մեզմիկ՝
 Զ 'ի գաղտնեաց իւր գոգ ըբնաւս 'ի բաց բարձի :
 Հաւատարիմ կաց 'ի պաշտօնըն մեծափառ
 Այնպէս՝ զի կորուսի դբուն և զէրակս ⁵⁴ :
 Վաւառն ⁵⁵ որ ոչ երբեք զաչարն յայրատ
 Պարձայց 'ի բնակութեանցըն Աեսարու,
 Սահ ամենեցուն շ' օխտ արբունեաց,
 Գըրգուեաց ինձ հակառակ զօգիս բնաւից .

Ben dovrebbe' esser la tua mano più pia,
 Se stati fossim' anime di serpi.
 Come d'un tizzo verde, che arso sia
 Dall' un de' capi, che dall' altro geme,
 E cigola per vento che va via;
 Così di quella scheggia usciva insieme
 Parole e sangue: ond' io lasciai la cima
 Cadere, e stetti come l' uom che teme.

 S' egli avesse potuto creder prima,
 Rispose 'l Savio mio, anima lesa,
 Ciò c' ha veduto pur con la mia rima,
 Non averebbe in te la man distesa;
 Ma la cosa incredibile mi fece
 Indurlo ad ovra, ch' a me stesso pesa.
 Ma digli chi tu fosti; sì che, in vece
 D' alcuna ammenda, tua fama rinfreschi
 Nel mondo su, dove tornar gli lece.
 E 'l tronco: Sì col dolce dir m' adeschi,
 Ch' i' non posso tacere; e voi non gravi
 Perch' io un poco a ragionar m' inveschi.
 F' son colui, che tenni ambo le chiavi
 Del cuor di Federigo, e che le volsi,
 Serrando e disserando, sì soavi,
 Che dal segreto suo quasi ogni uom tolsi.
 Fede portai al glorioso ufizio,
 Tanto ch' io ne perdei lo sonno e i polsi.
 La meretrice, che mai dall' ospizio
 Di Cesare non torse gli occhi putti,
 Morte comune, e delle corti vizio,
 Infiammò contra me gli animi tutti,

Եւ զըրզուեցին այնպէս զըրզուեալքն զՊփոս.
[տոս 56,

Զի բերկրական գարձան պատիւքն 'ի սուգ առ-
[խուր :

Անձն իմ ծանրացասու մին հաճու թեամբ
Կամեցեալ խուսել մահուամբ յանորդանոց,
Արար ընդդէմ ինձ արգարոյս զիս անիրաւ 57 :

Ի հաճինքս նորաբոյս ծառոյս երգնուամ 58
Զի զըտոյ մինչ խապաւ հաւատարիմ
Առ աւերն իմ՝ որ արժանին յոյժ էր պատուոյ :

Եւ թէ դք 'ի ձէնջ յաշխարհ գարձ արասցէ՝
Ըստփոխեցէ ըզխշատակ իմ, սակաւին
Ընդ քարշ ածեալ 'ի հարուածոյն զոր էս մա-
[խանք :

Վայր մի եկաց. Պուէան ասաւ. Զի դա լռուէ,
Առէ ցիս, մի ըզպատեհդ անցուցաներ,
Այլ խօսեաց և հարց ցընա՝ թէ կամիս այլ :

Եւ էս առ ինք. Գու ըզնա և երս հարց
Զերաց՝ զոր կարծես գոլ ինձ օգտաւէտ,
Զի էս չմարթիմ. այնչափ սիրա իմ յուզեալ է
[խիս :

Անդէն յաւել. Զի արասցէ մեծահոգի
Մարդըն զայն՝ զոր աղաչանք քո թախանձեն,
Ողիզ կալանաւոր, հաճեաց ուրեմն

Ատել դեռ ևս սրպէս հոգին պարուրեացի
Ի կոճեղս յայտասիկ, և թէ կարես
Պատմեա՝ երբէք թէ մի յողիցս արձակիցի՞ :

Յայնժամ շքեաց ուժգինքս բունն, ուստի հոգմն
[այն

Փոխեցաւ յայտորինակ բանից բարբառ .

Կարճ՝ 'ի կարճոյ պատասխանի սացի առ ձեզ :

Յորժամ մեկնի 'ի մարմնոյ խուսեալ հոգի,

E gl' infiammati infiammar sì Augusto,

Che i lieti onor tornaro in tristi lutti.

L'animo mio per disdegnoso gusto,
Credendo col morir fuggir disdegno,
Ingiusto fece me contra me giusto.

Per le nuove radici d'esto legno
Vi giuro, che giammai non ruppi fede
Al mio signor, che fu d'onor sì degno.

E se di voi alcun nel mondo riede,
Conforti la memoria mia, che giace
Ancor del colpo che invidia le diede.

Un poco attese ; e poi : Da ch' ei si tace,
Disse il Poeta a me, non perder l' ora
Ma parla, e chiedi a lui, se più ti piace.

Ond' io a lui : Dimandal tu ancora
Di quel che credi ch' a me satisfaccia ;
Ch' io non potrei ; tanta pietà m' accora.

Però ricominciò : Se l' uom ti faccia
Liberamente ciò che 'l tuo dir prega,
Spirito incarcerato, ancor ti piaccia

Di dirne come l' anima si lega
In questi nocchi : e dinne, se tu puoi,
S' alcuna mai da tai membra si spiega.

Allor soffidò lo tronco forte ; e poi

Si convertì quel vento in cotal voce :

Brevemente sarà risposto a voi.

Quando si parte l'anima feroce

Յորմէ անձամբ զանձն իւրովն է անջատեալ,
 Մինովն 'ի յալարն եօթներորդ զնա առաքէ .
 Անկանի 'ի մացառուան՝ ուր չիք նրմա
 Վճռեալ վայր, այլ յով տանի բաղդին վարեալ՝
 Սնդ բողբոջէ, որպէս ըզհաս մի հաճարի :
 Սմբանայ յուղէջս տունի մացառամբ :
 Ի սաղարգուցն ապա Արպէայք ճարակելով
 Պատճառեն ցաւս և առնեն անցըս ⁵⁹ ցաւոց :
 Ե՛կեցուք հանգոյն այլոց առ մեր նըշխարս ⁶⁰ ,
 Սակայն ոչ թէ ըզգեցցի զայնս որ 'ի մէնջ .
 Զի ոչ արդար է զոր եբարձ ունել մարգոյ :
 Աստ վայրաբարձ կացցուք նոքօք, և առ 'ի կախ
 Մարմիք մեր յողորմ՝ անտառն ագանիցին ,
 Մէն մ'ի բուն իւրոյ սառուերին արւայտելոյ : —
 Մէք դեռ ևս ունկըն կոճեղն զընէաք ,
 Կարծելով թէ կամիցի այլ ինչ ասել ,
 Մինչ շաչիւն կալաւ ըզմեզ անսակնկալ .
 Հանգունակ ում լըսելի լինի գարուստ
 Վարազու և որսորդաց յիւր թաքըստոց ,
 Որ շահանջէ զոստոց շաւաչ և ղերէոց :
 Եւ հաս երկուք ոմանք յահեակ կուսէ ,
 Մերկք և ցըտեալք ձըրձիս այնպէս յուժգին
[Կախուստ ,
 Զի զանտառին ջախջախէին զուղէչն համայն ⁶¹ :
 Որ յառաջոյն ⁶² . Արդ հասիր , հասիր Օրհաս :
 Եւ միւսն այն՝ ⁶³ ում թըւէր յոյժ անագանեալ ,
 Ազաղակէր . Լանոս, ոչ այսպէս սըրընթայ
 Երէն սըրունքդ յարգննկէց խաղըս Տոպպոյի :
 Եւ ղի թերես սղիք շնչոյն պակասէին ,
 Ծրարեցաւ 'ի ծառատունի մի միտխաւն :
 Բնա նոցանէ յարջնաթոյր քած շնուրն էրամ

Dal corpo, ond' ella stessa s'è disvelta,
 Minòs la manda alla settima focce.
 Cade in la selva, e non l'è parte scelta ;
 Ma là dove fortuna la balestra,
 Quivi germoglia come gran di spelta.
 Surge in vermena, ed in pianta silvestra :
 L'arpie, pascendo poi delle sue foglie,
 Fanno dolore, ed al dolor sinistra.
 Come l'altre verrem per nostre spoglie,
 Ma non però ch' alcuna sen rivesta :
 Chè non è giusto aver ciò ch' uom si toglie :
 Qui le trascinremo ; e per la mesta
 Selva saranno i nostri corpi appesi,
 Ciascuno al prun dell' ombra sua molesta.
 Noi eravamo ancora al tronco attesi,
 Credendo ch' altro ne volesse dire ;
 Quando noi fummo d' un rumor sorpresi,
 Similmente a colui, che venire
 Sente il porco e la caccia alla sua posta,
 Ch' ode le bestie, e le frasche stormire.
 Ed ecco duo dalla sinistra costa,
 Nudi e graffiati, fuggendo sì forte

 Che della selva rompieno ogni rosta.
 E quel dinanzi: Ora accorri, accorri, Morte ;
 E l' altro, a cui pareva tardar troppo,
 Gridava: Lano, sì non furo accorte
 Le gambe tue alle giostre del Toppo.
 E poi che forse gli fallia la lena,
 Di sè e d' un cespuglio fece un groppo.
 Di retro a loro era la selva piena

Լի էր անտունը՝ սովտանջք, արշաւասոյր •
Որպէս բարակք այն ինչ լուծեալք թէ՛ ի սա-
[րեաց :

Հարին անդրը զասամուշնս ուր ծածկեցաւ,
Եւ յօշատեալ գիշտեցին պատառ պատառ •
Ապա առեալ տարան զանգամըն ցաւակիր :
Անդ կալաւ ՚ի ձեռանէս Առաջնորդն իմ,
Եւ էած առ ծառատունկն արասուռահէղ
Ի նանիք՝ ընդ պատառուածսն արիւնհաս :

ԴժՈՒՔ. Երդ ԺԳ. 22-152:

Di nere cagne, bramose e correnti,
Come veltri, ch' uscisser di catena.

In quel che s' appiatò miser li denti,
E quel dilaceraro a brano a brano,
Poi sen portàr quelle membra dolenti.
Presemi allor la mia Scorta per mano,
E menommi al cespuglio, che piangea,
Per le rotture sanguinenti, invano.

INFERNO, Canto XIII. v. 22-152.

Գերիւն 44.

Ահա խառնագողանն 'ի սուր արաուն,
 Որ անցանէ 'նդ լէրինս, հերձու զէնս և պա-
 [ըխպս 43.]
 Աւասիկ նա որ ժահահոտ աննէ զաշխարհ:
 Այսպէս բանիցն ըսկիզբն արար Վարիչն իմ ինձ,
 Եւ անարկեաց գալ 'ի գետափըն ճուղան,
 Մօտ 'ի սպառուած դեգերելոյն վիմար-
 [դեայց 46.]
 Եւ զաղերն այն կերպարան խաբէութեան
 Եկն և մատոյց ըզմըկանուան և ըզզըլուիս,
 Այլ ոչ եհան ըզտուան 'ի վեր յեղըր գետայն:
 Երեւք իւր՝ էին երեսք ան արգարոյ-
 Ըստ արասքին տեսեան այնպէս աղու էր նա,
 Եւ օձի բովանդակ այլ մարմնայն իրան:
 Մարկէք կըրկին էին մազէզք իւր մինչ յանութ.
 Լանջք և ողունք, և երկուստեք ազգերքն և
 [կողք

Gerione.

Ecco la fiera con la coda aguzza,
 Che passa monti, e rompe muri ed armi:
 Ecco colei che tutto il mondo appuzza.
 Si cominciò lo mio Duca a parlarmi;
 Ed accennolle che venisse a proda,
 Vicino al fin de' passeggiati marmi.
 E quella sozza imagine di froda
 Sen venne, ed arrivò la testa e 'l busto;
 Ma in su la riva non trasse la coda.
 La faccia sua era faccia d'uom giusto,
 Tanto benigna avea di fuor la pelle;
 E d'un serpente tutto l'altro fusto.
 Duo branche avea pilose in fin l' ascelle;
 Lo dosso e 'l petto ed ambedue le coste

Ի հանդայցըս ⁴⁷ նըկարէն պատենաւօրք :
 Ոչ թաթարք և կամ Տաճիկք ևս երփնեւանդ
 Գործեցին ըզտարազուց խորս և զեւրենդ .
 Եւ կամ այսպէս յԱրակնեայ ⁴⁸ անկան ոս .
 [այսիք :

Որպէս երբեմն կարկուռայք կան առ ափամբ ,
 Որք կէս 'ի կէս 'ի ցամայի են և 'ի ջուրն .
 Եւ որպէս անդ առ Տեաննիւքն որկորաժէս
 Կազմի կուզին 'ի դուպարած իւրն մարտի ,
 Սակէս կայր գագարեալ զաղիւ գազանն
 Յափնածիրն՝ ուր կըցի վէմն ընդ աւազին :
 Ընդ այերս՝ ոջոյն ըզտուտն գալարէր ,
 Ըզնթոց իւր թուռալց 'ի դուրս ածեալ ,
 Որ ըստ կարճի նըմանու թեան զինեալ էր սուր :
 Գ ժ Ո թ Բ . Երդ Ժ Է . 1-27 :

Dipinti avea di nodi e di rotelle.
 Con più color sommesse e soprapposte
 Non fêr mai in drappo Tartari nè Turchi,
 Nè fur tai tele per Aracne imposte.

Come talvolta stanno a riva i burchi,
 Che parte sono in acqua e parte in terra ;
 E come là tra li Tedeschi lurchi
 Lo bevero s' assetta a far sua guerra ;
 Così la fiera pessima si stava
 Su l' orlo che di pietra il sabbion serra.
 Nel vano tutta sua coda guizzava,
 Torcendo in su la venenosa forca,
 Ch'a guisa di scorpion la punta armava.

INFERNO, Canto XVII. v. 1-27.

Ասազակք.

Եթէ իցես, ընթերցող, ծանր 'ի հաւատաւ
 Զոր ասացից՝ չկէ բնաւին զարմանալի,
 Զի զոր տեսիս հազիւ ընդ անձն իմ հաւանիմ:
 Յորժամ 'ի վեր կալեալ էի զաչս առ նոսա,
 Զառաջեօք ոսանու միոյն օձ մի վեցոտն ⁴⁹,
 Եւ 'ի նա կըռուեալ մածնու բողբոլիմք:
 Կալաւ պընդեաց միջոյ օտիւքըն զարովայնն,
 Եւ ըզբազուկսն ոտնակառեաց վերնագունիւք.
 Ապա եխած համանգամայն զայսոն երկօսին:
 Ըզվերջինն ⁵⁰ առ աղէրօք զեանդեցոյց.
 Երկոցունցն 'ի միջավայր արկ ըզաբառենն,
 Եւ 'ի վերջուստ ընդ թիկնամեջն 'ի վեր ձը-
 [դեաց:
 Զեղև բազեղըն խորարմատ երբեք այնպէս
 Ըզձառով՝ որպէս վայրազըն քասքնէն
 Ընդ անդամնն եմոյժ այլուձըն զեւրայինս:
 Յարեցան ապա յիրեար՝ որպէս թ'էին

I ladri.

Se tu se' or, lettore, a creder lento
 Ciò ch'io dirò, non sarà maraviglia;
 Chè io che 'l vidi appena il mi consento.
 Com'io tenea levate in lor le ciglia,
 Ed un serpente con sei pie si lancia
 Dinanzi all'uno, e tutto a lui s'appiglia.
 Co' piè di mezzo gli avvinse la pancia,
 E con gli anterïor le braccia prese;
 Poi gli addentò e l'una e l'altra guancia.
 Gli deretani alle coscie distese,
 E missegli la coda tr'ambedue,
 E dietro per le ren su la ritese.
 Ellera abbarbicata mai non fue
 Ad alber sì, come l'orribil fiera
 Per l'altrui membra avviticchiò le sue.
 Poi s'appicâr, come di calda cera

Ի ջերմ մոմոյ, և խառնեցան յերփրն իւրեանց,
 Ոչ մին՝ ոչ միւս նոյն որ ինչ էրն այլ երևէր:
 Զոր օրինակ առ պապիրաւն ³¹ 'ի վեր բերի
 Յառաջ քան զգլխուսն երանդ մըթին՝
 Որ չէ գեռ սեաւ, և ըսպիտակըն մեռանի:
 Այլքն երկոքեան ակնարկէին և ձայնէին
 Երկաքանչիւր. Վայ ինձ Անգեւ, զնարդ փոխիս.
 Ահա արդէն իսկ ոչ մի էս, և ոչ երկու:
 Վազ իսկ էին զայդ կառափուռըն միացեալ
 Մինչ կըրկնախառըն կերպարանք երևեցան
 Ի մի գէմս, ուր շրփութեալ երկուքն էին:
 Եղէն երկու չորեքին բազուկքն 'ի շար.
 Կողք ընդ սըրունս, և ընդ լանջաց կուրծս ու.
 [բովայն,
 Եղէն անդամք՝ որք բընաւ չէն յակն անկեալք:
 Բովանդակ նախկին տեսիլն եղծեալ էր անդ.
 Երկակի և ոչ մի ոք թըւէր պատկերն
 Այլ ընդ այլոյ, և մեղմընթաց այսպէս խա.
 [ղայր:
 Որպէս փառեն ընդ ամթակէզ տապախառնիւք ³²
 Եննիկն առուրջ՝ տեղափոխեալ յորմած մի այլ
 Եանթ գող կարծի, եթէ զուլին հասանիցէ.
 Սայէս թըւէր եկաւորեալ կըլէս 'ի փոր
 Այլոյն երկուց օձ մի փոքրիկ ահեղաբոց,
 Լուրթ և սեաւ իբրև զհաստ մի պըղպեղի:
 Եւ զզմանն՝ ուստ զառաջինն առեալ լինիմք
 Ըզմեր սընունդ ³³, խոցեաց միուսն 'ի նոցանէ,
 Յետոյ անկաւ հանդէպ նորին գետնատարած:
 Հայեցաւ 'ի նա խոցեալն այլ չասաց ինչ.
 Քոչքոտէր նա մանաւանդ յիւրում կայի,
 Իբր այն թէ նինջ՝ կամ աննդ զնա տազնաւ.
 [պէտէ:

Fossero stati, e mischiâr lor colore:
 Nè l'un nè l'altro già pareva quel ch'era;
 Come procede innanzi dall'ardore,
 Per lo papiro suso un color bruno,
 Che non è nero ancora, e'l bianco muore.
 Gli altri due riguardavano; e ciascuno
 Gridava: Omè! Agnel, come ti muti!
 Vedi, che già non se' nè duo nè uno.
 Già eran li duo capi un divenuti,
 Quando n'apparver duo figure miste
 In una faccia, o v'eran duo perduti.
 Fêrsi le braccia duo di quattro liste;
 Le coscie con le gambe, il ventre e'l casso

Divenner membra, che non fur mai visto.
 Ogni primaio aspetto ivi era casso:
 Due e nessun l'immagine perversa
 Pareva; e tal sen già con lento passo.

Come 'l ramarro sotto la gran fersa
 De' di canicular, cangiando siepe,
 Folgore par, se la via attraversa;
 Così pareva, venendo verso l'epe
 Degli altri duo, un serpentello acceso,
 Livido e nero come gran di pepe.
 E quella parte, donde prima è preso
 Nostro alimento, all'un di lor trafisse:
 Poi cade giuso innanzi lui disteso.
 Lo trafitto il mirò, ma nulla disse:
 Anzi co' piè fermati sbadigliava,
 Pur come sonno o febbre l'assalisse.

Հայեր նա յօձն, և 'ի նա օձն ակընկառոյց.
 Մին 'ի վերէն, միւսն ընդ բերաննն սասակա.
 [շունչ
 Մուխ սայր 'ի դուրս, և ծուխն յիրեարըս
 [գիմէին:
 Լուեսցէ արդ Լուկանոս՝ ³⁴ անդ ուր խօսի
 ԸջՍաբեւէայ տարաբաղդիկն, և զՆասիդեայ,
 Եւ դիցէ ունկն 'ի լուսէլ զանլուսըս այժմիկ:
 ԸզԿագմեայ, զՍրեթուսայ լուսցէ Ովիդ ³⁵,
 Ձի թէ զայն յօձ և զայս յաղբիւր այլափոխէ.
 Երգաբանեալ, ոչ էս ընդ նա բերեմ՝ նախանձ.
 Ձի դէմ առ դէմ՝ բնուծիւնս երկուս ոչ փոխար.
 [կեայ
 Երբէք այնպէս՝ զի երկոքեանն խկ կերպա.
 [բանք
 Կայցեն կազմք 'ի փոփոխէլ ըզտարր իւրեանց:
 Ձերարեալ յարմարեցան այնպէս 'ի դէպ՝
 Ձի օձիկն յերկձիւղ ըզտուսն փեռեկեայ,
 Եւ հարուածեալն սընդեցոյց զհետսն ³⁶ յիւ.
 [բեար.
 Սրունքն ընդ բարձրս երանայ այնպէս յօգեալ
 Չուգեցան, զի փոքր յի՝ և չերեւէր
 Ուրէք բնաւին նիչ և կամ՝ հետք յօգաւորման:
 Տուան երկբայիկ 'ի վեր բերեր ըզկերպարան
 Չանհետացեալն անդուստ 'ի միւսն, և կակղա.
 [նայր
 Խորիս մորթոյն, աստուստ միւսոյն 'ի կարծրա.
 [նաւ:
 Տեսի զճըզկարն միջամուխ լինել դ'անթովք,
 Եւ զերկուս ըզկարճոտուսնս գազանին
 Երկայնեւ՝ որչափ զի միւսքն կարճէին...
 . . . . .

Egli il serpente, e quei lui riguardava:
 L'un per la piaga, e l'altro per la bocca
 Fumavan forte; e 'l fummo s'incontrava.
 Taccia Lucano omai, là dove tocca
 Del misero Sabello e di Nassidio;
 Ed attenda ad udir quel ch'or si scocca.
 Taccia di Cadmo e d'Aretusa Ovidio:
 Chè se quello in serpente, e questa in fonte
 Convertè poetando, io non lo invidio:
 Chè duo nature mai a fronte a fronte
 Non trasmutò, sì che ambodue le forme
 A cambiar lor materie fosser pronte.
 Insieme si risposero a tai norme,
 Che 'l serpente la coda in forza fesse,
 E 'l feruto ristinse insieme l'orme.
 Le gambe con le cosce seco stesse
 S'appicâr sì, che 'n poco la giunta
 Non facea segno alcun che si paresse.
 Togliea la coda fessa la figura
 Che si perdea di là: e la sua pelle
 Si faceva molle, e quella di là dura.
 Io vidi entrar le braccia per l'ascelle:
 E i duo piè della fiera, ch'eran corti,
 Tanto allungâr quanto accorciavan quelle.
 . . . . .

Մինչդեռ ծուխն ըզսա և զնա քողածածկեալ
 Ի նոր երանդ՝ և հէրս 'ի վէր բուսուցանէ
 Ընդ մի մասն՝ ըզմիւսն յայնմէ մերկանալով։
 Ի վէր եկաց մին, և անկաւ միւսն 'ի դեպին,
 Սակայն պիշ յառեալ լուսովքն⁵⁷ չարանենդ,
 Գորովք ըզգէմն մէն մ'ի նոցուն յեղափոխեր։
 Ուղղորդն՝ ընդ ծամելս կոյս գայն⁵⁸ քարշեաց,
 Եւ 'ի սաստիկ զեղմանց հիւթոյն որ հասն այ-
 [զրէն՝

Ելին 'ի գուրս սկանջք որիչք 'ի ծամեւեաց.
 Որ ոչ յեաղս ձրգեցաւ՝ այլ կաց 'ի նոյն,
 Ռընգունս յերեսս 'ի մնացուածոյն այն յե-
 [րիւրեաց

Եւ ըզջրթունսն ըստուարացոյց ճահողակի։
 Որ կայրն յորսայս յառաջ զերեսսն երկայնէ,
 Եւ ամփոփէ ըզլքսելին առ կառափամբ,
 Զոր որինակ զեղջիւրսն զւեր առնէ խղուռն։
 Եւ լեղուն՝ որ կից էր նախ ը՝ երագասահ
 Ի խօսել, ճեղքի յերկուս, և երկբացիկն
 Ի միւսն անդրէն փակի, և ծուխն առնու գա-
 [գար։

Հոգին որ էրն եղեալ գազան՝ շըջող սուլիւք
 Ընդ հովիտն ձորալիւր գնայ 'ի փախուստ,
 Եւ միւսն ըզհեա իւր խօսելով թուքս արձակէ։

ԴժՈՒԲ. Երգ ԻԵ. 46-137:

Mentre che 'l fummo l'uno e l'altro vela
 Di color nuovo, e genera 'l pel suso
 Per l'una parte, e dell'altra il dipela,
 L'un si levò, e l'altro cadde giusto;
 Non torcendo però le lucerne empie
 Sotto le quai ciascun cambiava muso.
 Quel ch'era dritto, il trasse 'nvèr le tempie;
 E di troppa materia, che 'n là venne,

Uscir gli orecchi dalle gote scempie:
 Ciò che non corse in dietro, e si ritenne,
 Di quel soverchio fe naso alla faccia,

E le labbra ingrossò quanto convenne.
 Quel che giaceva, il muso innanzi caccia,
 E gli orecchi ritira per la testa,
 Come face le corna la lumaccia:
 E la lingua, ch'aveva unita e presta
 Prima al parlar, si fende; e la forcuta
 Nell'altro si richiude; e 'l fummo resta.

L'anima, ch'era fiera divenuta,
 Si fugge sufolando per la valle:
 E l'altro dietro a lui, parlando sputa.

INFERNO, Canto XXV, v. 46-158.

Կոմսն Ուգոլինն .

Մեր արդէն մեկնեալ իսկ էր առ 'ի նմանէ՜
 Մինչ սառնամածս երկուս տեսի 'ի մի խոռոչ,
 Որպէս զի գլուխ միոյն միւսունն էր գըլքանոց ⁵⁹:
 Եւ որպէս հաց առ քաղցի կերեալ լինի՜
 Սոպէս արկ վերինն 'ի միւսըն զաամուռնս,
 Ուրանոր կըցի ուղեզն ընդ ծոծրակին:
 Ոչ օրէն այլազգ Տիգեա ⁶⁰ էառ կըրծել
 Զիրանուռնս Մենալիպպեայ առ քինալոյն՝
 Որպէս առնէր նա ըզիառափն և զայն համայն:
 Ո՛վ շու որ այդպէս վայրենի եղանակաւ
 Յուցանես ասելու թիւն առ որ ուտեսդ,
 Սոս զզիարդըն, յաւելի, զայս արկեալ սակ,
 Զի յերաւի թէ զնմանէ հեծեծիցես,
 Գիտելով ո՛վ որ իցես և զքնչ մեղք իւր՝
 Ե՛ս իսկ քեզ յաշնարհ վերին փոխատրեցից, ⁶¹
 Եթէ այս որով խօսիմս ոչ չորասցի:

Il conte Ugolino.

Noi eravam partiti già da ello,
 Ch' io vidi duo ghiacciati in una buca
 Si che l' un capo all' altro era cappello:
 E come 'l pan per fame si manduca,
 Così 'l sovran gli denti all' altro pose,
 Là 've 'l cervel s'aggiunge con la nuca.
 Non altrimenti Tidèo si rose
 Le tempie a Menalippo per disdegno,
 Che quei faceva 'l teschio e l' altre cose.
 O tu, che mostri per sì bestial segno
 Odio sovra colui che tu ti mangi,
 Dimmi 'l perchè, diss' io; per tal convegno,
 Che se tu a ragion di lui ti piangi,
 Sappiendo chi voi siete e la sua pecca,
 Nel mondo suso ancor io te ne cangi;
 Se quella, con ch' io parlo, non si secca.

Ըզբերանն առ 'ի վայրագ կերոյն 'ի վեր
 Մեղապարտն այն հերով զայն սրբեւորով
 Գըլոյն՝ զոր 'ի յետուսս էր խանգարեալ:
 Ապա սկըսաւ. Կամիս դու զի նորոգել
 Առից ըզաւն յուսահատ, որ ըզիբա իմ
 Գեղու արգէն 'ի խորհել՝ չէ բարբառեալ:
 Այլ թէ բանքս ունին լինել սերուն ծնող
 Կեղտ անուան՝ առ որ կըրծեմքս նենգագործ,
 Խօսել և լալ տեսանիցես յիս հասարակ:
 Ոչ գիտեմ ո՞վ ես դու, և կամ զիսորդ
 Եկեալ այսր 'ի ստորինս. այլ հաւատատեալ
 Փրօքնապի ինձ թըւիս մինչ կամս 'ի լուր: 62
 Պարտիս գիտել զի եղէ ես կոմսն Ուգոլին 65,
 Եւ սա ինքն արհիապետն Հուգերոս.
 Արդ ասացից քեզ առ իմ այսպէս կամս ընթեր.
 Զի յարգիւնքս չարանենդ իւր խորհըրդոց
 Վըստահացեալ առ նա իցեմ լեալ ձերբակալ,
 Եւ ապա կենազըբաւ՝ չեն պէտք ասել:
 Սակայն որ ոչն լսելի քեզ մարթի գոլ,
 Այն՝ թէ քանի անողորմ մահ իմ եղև,
 Լըւիցես, և թէ զըզուեաց զիս՝ իմասցին:
 Լուսամուս գոյն 'ի ներքոյ հաւառցին,
 Որ ըզսովու յորջըրջանս ինև կըրէ,
 Եւ յոր հարկ է զի փակեցին այլք ևըս դեռ,
 Ինձ ցուցեալ իսկ էր արգէն լուսինքս շատ
 Ընդ անցըս իւր՝ մինչ չարաշուէր տեսի երազ 64
 Որ եհերձ ըզպատուակ հանդերձեւոյն:
 Սա թըւէր առաջնորդ և ոստիկան
 Հալածեալով ըզգայն 'ի լեառն և ըզլորիւնս՝ 65
 Որով Պիլեանց ըզլուկա չէ մարթ տեսանել:
 Վըստեւովք 66 փութկոս և վարժ ասպականեալ

La bocca sollevò dal fiero pasto
 Quel peccator, forbendola a' capelli
 Del capo, ch'egli avea dietro guasto.
 Poi cominciò: Tu vuoi ch'io rinnovelli
 Disperato dolor, che'l cuor mi preme,
 Già pur pensando, pria ch'io ne favelli.
 Ma se le mie parole esser den seme,
 Che frutti infamia al traditor ch'io rodo,
 Parlare e lagrimar mi vedra' insieme.
 Io non so chi tu sie, nè per che modo
 Venuto se' quaggiù; ma fiorentino
 Mi sembri veramente quand'io t'odo.
 Tu dèi saper ch'io fui 'l conte Ugolino,
 E questi l' Arcivescovo Ruggieri:
 Or ti dirò, perch' i' son tal vicino.
 Che per l'effetto de' suoi ma' pensieri,
 Fidandomi di lui, io fossi preso
 E poscia morto, dir non è mestieri.
 Però quel che non puoi avere inteso,
 Cioè, come la morte mia fu cruda,
 Udirai; e saprai se m'ha offeso.
 Breve pertugio dentro dalla muda,
 La qual per me ha 'l titol della fame,
 E'n che conviene ancor ch'altri si chiuda,
 M'avea mostrato per lo suo forame
 Più lune già; quand'io feci 'l mal sonno,
 Che del futuro mi squarcidò 'l velame.
 Questi pareva a me maestro e donno,
 Cacciando 'l lupo e i lupicini al monte,
 Per che i Pisan veder Lucca non ponno.
 Con cagne magre, studiose e conte

ԸզԳոուալանդիս ընդ Սիզմոնդեայ և Լամփրան.
[Կեայ

Յառաջ եղեալ էր ճակատուն 'ի հանդիպոյ .
Ի սուզ ընթացս երևէին վաստակաբեկք
Հայրն և խոշարքք, և թըւէր ինձ տեսանել
Սայրասուր ժանեօք նոցուն ճեղքել ըզկողս :
Մինչ զարթեայ քան զսյգուն լինել կանուխ՝
Լըւայ ըզլալ 'ի նինջ . քընոյն որդւոց խոց
Որ ընդ իան էին 'ի մի, և խընդրել հաց :
Յոյժ անդու թ էս թէ . քեզ արգէն իսկ ոչ ցաւէ
Ի խորհել որ ինչ 'ի սիրտ իմ աղքեր գոյժ .
Եւ թէ ոչ լսս՝ զիմէ՞ 'ի լալ հարկանիցին :
Զարթուցեալ էին արգէն, և անցանէր
Ժամըն սովոր առբերելոյ մեզ ուտելոյն ,
Եւ ընդ երազ իւր վարանէր մէն մի 'ի մէնջ :
Եւ էս լըւայ աղետէլ ըզսեամն առ ըստորև
Ահաւոր աշտարակին . դ՛ որ հայեցայ
Յերեսըս որդեկացս անշարժ խսպառ :
Ոչ լայի էս , այնպէս կայի յիս սալացեալ .
Լային նօքս . և Սնտելմիկն իմ ասէ ցիս .
Ս՛յսպէս դու հայիս հայր, և զի՛նչ է քո :
Համայն ոչ լացի, և ոչ սլատասխանի
Սրարի՛ զայն օր 'ի բուն և զցայդն ընթեր ,
Մինչև միւս արեգակն յաշխարհ ծագեաց :
Այն ինչ գոյզն ճնոսալայթ մուծաւ 'ի ներքս
Յարգելանըն ցաւազին, և էս տեսի
Ընդ կերպարանըս . քառեակ զիմն իսկ տեսիլ :⁶⁷
Զերկտին ձեռս առ վըշախ խածատեցի .
Եւ նոցին՝ թէ աննիցեմ զսյգ կարծելով
Ի կամաց ուտելոյ՝ յարեան իսկոյն
Եւ ասացին . Հայր, յոյժ նըւազ լիցի մեզ ցաւ

Gualandi con Sismondi e con Lanfranchi

S' avea messi dinanzi dalla fronte.
In picciol corso mi pareano stanchi
Lo padre e i figli; e con l' agute sane
Mi pareo lor veder fender li fianchi.
Quando fui desto innanzi la dimane,
Pianger senti' fra 'l sonno i miei figliuoli,
Ch' erano meco, e dimandar del pane.
Ben sei crudel, se tn già non ti duoli,
Pensando ciò che 'l mio cor s' annunziava :
E se non piangi, di che pianger suoli ?
Già eran desti; e l' ora s' appressava,
Che 'l cibo ne soleua essere addotto,
E per suo sogno ciascun dubitava ;
Ed io senti' chiovar l' uscio di sotto
All' orribile torre : ond' io guardai
Nel viso a' miei figliuoli senza far motto .
Io non piangeva : sì dentro impietrai .
Piangevan elli ; ed Anselmuccio mio
Disse : Tu guardi sì, padre : che hai ?
Perciò non lacrimai, ne rispos' io
Tutto quel giorno, nè la notte appresso ;
Infin che l' altro Sol nel mondo uscìo .
Com' un poco di raggio si fu messo
Nel doloroso carcere, ed io scorsi
Per quattro visi lo mio aspetto stesso ;
Ambo le mani per dolor mi morsi .
E quei, pensando ch' io 'l fessi per voglia
Di manicar, di subito levòrsi,
E disser : Padre, assai ci fia men doglia,

Եթէ զմեզ կերկցես դու. դու զգեցուցեր
 Զեղկելի մեզ զայս մարմին, և բարձ դու ինք:
 Հանդարտեցի յայնժամ, զի մի ևս տըրամեցին.
 Զօրըն զայն և զմիւսըն ըւռս կացաք խոստո.
 Այ կարծր երկիր, առ իմէ՞ ոչ սպասուեցար:
 Մինչ ապա 'ի չորրորդըն հասաք օր
 Գազդոյ անկաւ առ ոտիւք խնովք սարած
 Ստեղծ. Հայր իմ, ընդէր ոչ օգնես ինձ.
 Այգրէն մեռաւ, և օրպէս դու զիս տեսանես,
 Տեսի զերկցն ես անկանել մի 'սա միջէ
 Ընդ հընգեակ տիւն և վեցերորդ. ուստի սկը-
 [սայ

Արդէն կտըրս խարխափել զմիով միով,
 Զորս և երիս կոչեցի տիւս յես մահուն.
 Ապա քան զցաւն առաւել քաղցն եղև կարող⁶⁸:
 Ատոցեալ խոժոռ աչք կալաւ անդրէն
 Ըզկառափն ողորմ' ածեալ յայն զաւամունս,
 Որք սընդակազմք առ ոսկրն եղէն իբրև ըզան:

Դժ.ՈԽԲ. Երդ ԼԲ. 124-159, ԼԳ. 1-78:

Se tu mangi di noi: tu ne vestisti
 Queste misere carni, e tu ne spoglia.
 Quetaimi allor, per non fargli più tristi:
 Quel di e l'altro stemmo tutti muti.
 Ahi dura terra, perchè non t'apristi?
 Posciachè fummo al quarto di venuti,
 Gaddo mi si gettò disteso a' piedi,
 Dicendo: Padre mio, chè non m' aiuti?
 Quivi morì. E come tu me vedi,
 Vid' io li tre cascar ad uno ad uno
 Tra'l quinto di e'l sesto. Ond' io mi diedi

Già cieco a brancolar sovra ciascuno;
 E tre di gli chiamai, poich' e' fur morti:
 Poscia, più che il dolor potè il digiuno.
 Quand' ebbe detto ciò, con gli occhi torti
 Riprese 'l teschio misero co' denti,
 Che furo all' osso, come d' un can, forti.
 INFERNO, Canto XXXII. v. 124-159, XXXIII. v. 1-78.

ԱՐՈՒՄԵԱԼԻՆ .

Էլ խանապետան աղիւղորմ՝ արքայութեան
 Ամբաստանոր միջով լանջաց ընդ սառնակոյտն .
 Եւ ընդ հըսկայ մ'էս առաւել համեմատիմ՝
 Քան թէ հըսկայք ոչ ընդ իւրոցն են ընդ բազկաց :
 Տես աղէ , սրչափ լինէլէ բոլորին
 Ի պատշաճէլ հանգունաօխ մասնականի :
 Թէ գեղանի՝ որքան անգեղն է արդ՝ եղև ,
 Եւ ակնարկեաց յօնիւք ընդդէմ իւր Արարչին ,
 Քաջ իսկ յիւրմէ պարտին բըղխել սուրբ ա-
 [մենայն :

Ո՛հ , քանի թուեցան ինձ մէծ զարմանալիք
 Յորժամ երիս ատսի երեսս 'ի գլուխ իւրում ,
 Մին 'ի հանդիպոյ՝ որ էր կարմիր .
 Յայլոցն երկուց՝ ⁶³ որք ընդ սըմին յարակցէին ,
 Կըշխ 'ի միջակէա երկուցն ուսոց ,
 Եւ զօգէին զըկատարած մինչ՝ 'ի գագաթն .
 Այն ինձ թըւեր յերանդ՝ ընդ շէկն և ըսպիտակ .

Lucifero.

L' imperador del doloroso regno
 Da mezzo 'l petto uscia fuor della ghiaccia :
 E più con un gigante io mi convegno,
 Che i giganti non fan con le sue braccia.
 Vedi oggimai quant' esser dee quel tutto,
 Ch' a così fatta parte si confaccia.
 S' ei fu sì bel com' egli è ora brutto,
 E contra 'l suo Fattore alzò le ciglia,
 Ben dee da lui procedere ogni lutto.

Oh quanto parve a me gran meraviglia,
 Quando vidi tre facce alla sua testa !
 L' una dinanzi, e quella era vermiglia :
 Dell' altre due, che s' aggiungeano a questa
 Sovresso il mezzo di ciascuna spalla,
 E si giungeano al sommo della cresta,
 La destra mi pareva tra bianca e gialla :

Ահէկինն 'ի տեսանել էր այնպիսի՝
 Որպէս գան ուստի Նիւտըն հովտանայ :
 Ընդ մէն միով ձրդէին ղոյդ թեք մեծամեծք,
 Այնքանոյ թըւնականին համապատշաճք :
 Չտեսի երբեք ես առագաստ հանդոյն 'ի ծով :
 Չունէր փետուրս՝ այլ ըստ ոճոյ չըջլեկանի
 Կերպացեալ, և ծածանէր ղայնս հորթեւ :
 Որպէս զի երկոց հողմոց շարժեւ 'ի նոյն :
 Անդ Կոկիտոս պաղեալ սառնոյր համաբողոր :
 Լայր վեցեքին ականողէօք, և յերբեակ ծնօսս
 Հեղոյր արտօսը, և ապաժոյժ արիւնազանդ :
 Յանձնիւր բերանըն մեղաւոր ղոք ատամամբք
 Ծանծաբէր, ըստ սանտերաց օրինակի,
 Իբրև զ'ի նոյն չարչարակիցս առնել երխս :
 Խածատիւնն՝ առ ցրտելով թըւէր ոչինչ
 Վասն առաջնոյն, մինչ զի երբեմըն թիկնաւ
 [մէջքն
 Ի մորթոյ լերկեալ իսպառ մերկանային :
 Հոգին վերոյ՝ որ մեծողորմ կըրէ տանջանս,
 Ասաց Վարժիչըն, է Յուգա ըՍկարիովա՝
 Որ ըզգըլուին ունի ներքոյ, սըրունս 'ի դուրս :
 Յայլոց երկուց որ ըզգըլուին ունին 'ի ստոր՝
 Որ կայն 'ի կախ 'ի սեւա ցըռկէն՝ Բրուտոս է
 [նա,
 Տես ղիւարդ յինքըն գէլու, և չասէ բան :
 Եւ միւսն այն՝ է Կասսիոս, յոյրն 'ի տեսիւ :
 Սակայն գարձ առնէ զիշէր, և ժամ է արդ
 Մէկնեւոյ, զի և տեսաք իսկ ղամենայն :

ԴժՈՒԲ · Երդ ԼԴ · 28-69 :

La sinistra a vedere era tal, quali
 Vengon di là, ove 'l Nilo s'avvala.
 Sotto ciascuna uscivan duo grand' ali,
 Quanto si conveniva a tant' uccello :
 Vele di mar non vid' io mai cotali.
 Non avean penne, ma di vipistrello
 Era lor modo ; e quelle svolazzava,
 Sì, che tre venti si movean da ello.
 Quindi Cocito tutto s'aggelava.
 Con sei occhi piangeva e per tre menti
 Gocciava 'l pianto, e sanguinosa bava.
 Da ogni bocca dirompea co' denti
 Un peccatore, a guisa di maciulla ;
 Sì che tre ne faceva così dolenti.
 A quel dinanzi il mordere era nulla
 Verso 'l graffiare, chè tal volta la schiena

Rimanea della pelle tutta brulla.
 Quell' anima lassù, c'ha maggior pena,
 Disse 'l Maestro, è Giuda Scariotto,
 Che 'l capo ha dentro, e fuor le gambe mena.
 Degli altri duo, c'hanno 'l capo di sotto,
 Quei che pende dal nero ceffo, è Bruto :

Vedi come si storce, e non fa motto.
 E l'altro è Cassio, che par sì membruto.
 Ma la notte risurge ; ed oramai
 È da partir, chè tutto avem veduto.

INFERNO, Canto XXXIV. v. 28-69.

Սորդէլլոյ .

Այլ տես ⁷⁰ զե անդ հոգի մի պիւշ ակընկառուց
 Մենաւոր միայնացեալ առ մեզ հայի .
 Նա ուսուցէ ըզճանապարհն երագընթաց :
 Եկաք առ նա . Ո՛վ հոգիդ լոմբարդացի ⁷¹
 Եւ որպէս կայիր խըրոխա և անարգու ,
 Այլ ցածուն և լուրջ յաչացդ ակնարկու թիւն :
 Նա անխօս ամենեկն չասէր մեզ բան ,
 Այլ թողչր խաղալ յառաջ , հայելով լոկ
 Իբրև զաբիւծ՝ յորժամ նըստեալ զագարկցի :
 Սակայն Վերջիւ մտտեաւ առ նա ալերօպին ,
 Զի ցուցէ զընտրելագոյն ելնն 'ի վերել :
 Եւ ոչ էա պատասխանի խնդրբւճացն ,
 Այլ էհարց ըզհայրենիս մեր և ըզկեանս .
 Եւ առաջնորդըն քաղցրագին՝ ըսկըսանէր
 Մանուռա . . . և ոգին այն մեկուսացեալ
 Առ նա 'ի վեր ել 'ի տեղւոյն ուր կայրն յառաջ .

Sordello.

Ma vedi là un'anima, ch'a posta,
 Sola soletta verso noi riguarda:
 Quella ne insegnerà la via più tosta.
 Venimmo a lei. O anima lombarda,
 Come ti stavi altera e disdegnosa,
 E nel muover degli occhi onesta e tarda!
 Ella non ci diceva alcuna cosa;
 Ma lasciavane gir, solo guardando
 A guisa di leon, quando si posa.
 Pur Virgilio si trasse a lei pregando
 Che ne mostrasse la miglior salita:
 E quella non rispose al suo dimando;
 Ma di nostro paese, e della vita
 Ci chiese. E'l dolce Duca incominciava:
 Mantova.... E'l' ombra, tutta in sè romita,
 Surse vèr lui del luogo ove pria stava,

Ո՛վ Մանուկացիդ, ասելով՝ էս Սորդէլլոյ⁷² եմ
 Ի քոյդ երկրէ. և խառնէին գերիլքս միմեանց :
 Ա՛յ ըսարուկդ Իտալիա, առն աղետից,
 Նաւ անառաջնորդ յամպրոպս ալէաց,
 Ոչ աշխարհաց իշնանուհիդ, այլ բողանոց :
 Հոգին աղնիւ այնպէս դրաւ յորդորամիտ
 Ի քաղցրաձայն միայն հընչեւն իւր աշխարհին
 Աննէլ քաղաքակցին սէր անդանօր,
 Եւ արդ այժմիկ չեն անկըւիւ առանց խաղմից
 Որք կեանն ՚ի քեզ, և ըզմիմեանն խածատեն,
 Զորս համայն պարուերն նոյն պարիսպք և
 [փոսք :
 Հայեաց թըռուտականդ յափուշն շուրջ
 Բզճովէզերբքդ, և տես ՚ի ծոցդ ապա թէ գո՞յ
 Ման ուրեք ՚ի վայելէլ զանդորու թիւն :
 Ո՞ր օգուտ զի ուղղեսցէ ըզսանձ քոյն
 Յուստինիան⁷³, և թէ իցէ թամբն ամայի,
 Յորմէ զերկ՝ ոչ մեծ լինէր յոյժ քոյդ ամօթ :
 Ա՛յ որեար, ոյց պարտ էր դու բարեպաշտօն
 Եւ թողուլ զի նըստիցի կեսար ՚ի թամբ,
 Թէ իմանայք քաջիկ զոր Տէր ձեզ առնէ յայտ :
 Տես զնորդ լեալ է դազանս այս ապիրատ
 Այս չըլնինն առաջնորդեալ ընդ խըթանօք,
 Յորմէ հետէ արկեր ըզձեան յերասանակ .
 Ո՛վ Ալբերտոս⁷⁴ գերմանացիդ՝ որ լքանես
 Բզսա որ լեալս է անըւաճ և վայրենի,
 Եւ պարտէիր աշանակէլ ՚ի նիւս նորին .
 Վըճիւ արժանագատ անկցի յաստեղց
 Յարին քոյն՝ և լցի նոր և հաւաստի,
 Մինչև յերկիւղ ըմբռնել քում՝ պայազատիդ :
 Քանզի դու և հայր քոյն հանդուրժեցիք

Dicendo : O mantovano, io son Sordello
 Della tua terra. El' un l' altro abbracciava.
 Ahi serva Italia, di dolore ostello,
 Nave senza nocchiero in gran tempesta,
 Non donna di provincie, ma bordello!
 Quell' anima gentil fu così presta,
 Sol per lo dolce suon della sua terra,
 Di fare al cittadin suo quivi festa ;
 Ed ora in te non stanno senza guerra
 Li vivi tuoi, e l' un l' altro si rode
 Di quei ch' un muro ed una fossa serra.

Cerca, misera, intorno dalle prode
 Le tue marine, e poi ti guarda in seno,
 S' alcuna parte in te di pace gode.
 Che val perchè ti racconciasse 'l freno
 Giustiniano, se la sella è vota ?
 Senza' esso fora la vergogna meno.
 Ahi gente, che dovresti esser devota,
 E lasciar seder Cesar nella sella,
 Se bene intendi ciò che Dio ti nota ;
 Guarda com' esta fiera è fatta fella,
 Per non esser corretta dagli sproni,
 Poi che ponesti mano alla bridella !
 O Alberto tedesco, ch' abbandoni
 Costei ch' è fatta indomita e selvaggia,
 E dovresti inforcare gli suoi arcioni,
 Giusto giudizio dalle stelle caggia
 Sovra 'l tuo sangue, e sia nuovo ed aperto,
 Tal che 'l tuo successor temenza n' aggia :
 Ch' avete, tu e 'l tuo padre, sofferto,

Յանկուժեամբ վառեալ այգրէն ⁷⁵ ընդայնեւոյ,
Ձի պարտէզըն կայսրուժեան ամայացի:

Ե՛կ տեսանել ըզՄոնտեկեանս և զԿապպելլեանս,
ԸզՄոնալաիս և զՓիլիպպեանս ⁷⁶, այր անխը-
[համ:

Այնք տըկարք, և այսոքիկ կասկածագինք:

Ե՛կ անողք, էկ տես զընկճուճն հարըստահար
Քոց ազատաց, և աղեակցըն տար դարման,

Եւ տեսցես ըզՄաղկասուրբն ⁷⁷ եբր է անքոյթ:

Ե՛կ տեսանել ըզքոյդ Հըռովմ՝ որ միայնակ,

Լայն այրի, և գոչէ զաիւ և ըզգիշեր՝

Հիմ չըլնիս, իմըս Կեսար, ինձ ձեռնաու:

Ե՛կ տեսանել ըզմարդիկ իրպէս կան ՚ի սէր-

Եւ թէ ոչինչ ըզքեզ ՚ի գուժ մեր շարժեսցէ՝

Ըզճամբաւոյ անուանդ աղէ էկ ամաչել:

Եւ թէ իցէ ինձ ներել լիւհդ Ե՛հօլէ,

Որ վասըն մեր բեւեռեցար յերկրի ՚ի խաչ,

Իցէն դարձեալ այլուր արգեօք հայեացքդ ար-

[դար:

Կամ պատրաստեալ թէ հանդերձես ինչ խոր-

[հըրդոց

Քոց ՚ի խորս առ մեր բարին, և արապոց

Ամենկին առ ՚ի մերմէ գիտուժեանէս:

Ո՛հ, ընդ հանուր Իտալիա լի են բըռուճք,

Եւ լինի Մարկելլոս ⁷⁸ որ մէն մի գուե՛նիկ

Որ հերձուածոց ընկերապիւլեալուրի:

Փլըրենտինյդ իմ, կարես հաճ լինել և գո՛հ

Ընդ խոտորումս՝ որ ոչ ՚ի քեզ ինչ ակնարկէ,

Ենորճիւ ժողովըրդեանդ հանճարագիւտ:

Բազումք զարգարուժիւն կըրեն ՚ի սիրտ,

Այլ յամբ ոստանու՝ ⁷⁹ առ ոչ նետող գոլ յան-

[խորհուրդս,

Per cupidigia di costà distretti,
Che 'l giardin dell'imperio sia deserto.
Vieni a veder Montecchi e Cappelletti,
Monaldi e Filippeschi, uom senza cura:

Color già tristi, e costor con sospetti.
Vien, crudel, vieni e vedi la pressura
De' tuoi gentili, e cura lor magagne;
E vedrai Santafior com'è sicura.

Vieni a veder la tua Roma, che piagne
Vedova, sola, e di e notte chiama:
Cesare mio, perchè non m'accompagne?

Vieni a veder la gente quanto s' ama:
E se nulla di noi pietà ti muove,
A vergognar ti vien della tua fama.

E, se lecito m'è, o sommo Giove
Che fosti in terra per noi crocifisso,
Son li giusti occhi tuoi rivolti altrove?

O è preparazion, che nell' abisso

Del tuo consiglio fai, per alcun bene
In tutto dall' accorger nostro scisso?

Chè le terre d' Italia tutte piene
Son di tiranni; ed un Marcel diventa
Ogni villan che parteggiando viene.

Fiorenza mia, ben puoi esser contenta
Di questa digression, che non ti tocca,
Mercè del popol tuo che s' argomenta.

Molti han giustizia in cuor; ma tardi scocca,
Per non venir senza consiglio all' arco:

Բայց ժողովուրդ քո կըրէ զայն շըրթանցն 'ի
[ծայր:

Հրաժեշտ բազումք տան 'ի գործոց հասարակաց .

Այլ ժողովուրդ քո վազվազէ աւանել անկոչ
Պատասխանի մեծարարբառ՝ բամ՝ Բստանձ .
[հեմ:

Արդ ուրախ լեր, զի և մարթիս խիկ իրաւամբք .
Գու մեծաճոխ, գու յանգորբու, գու իմաստ
[տուն:

Թէ զըստոյգն ես բարբառիմ՝ արզիւնքն են
[յայտ:

Աթէնք, Լակեդեմոն որ կարգեցին

Ըզհին օրէնս՝ և զարգացեալ զըստն այնպէս,
Ըզբարօրեայ կենաց կալան դոյնն ինչ նըշնլ

Առ քե՛ն՝ որ այնչափ հայթհայթ ես մանր ըզպիտոյս,

Զի մինչ ցըկէս նոյեմբերի ոչ զըստնի
Բաւական՝ զոր անկանհան ընդ հոկտեմբեր:

Քանիցս անգամ՝ աւուրց յաւուրքս զոր յիշես,

Օրէնս . զըբամ, և պաշտամունս և սովորոյթ
Փոխեցեր և կարգեցեր անգամըս նոր .

Եւ թէ ուշ ունիս քաջիկ և լոյս հայիս,

Տեսցես զինքդ հանդուհաւիպ ականացելոյ՝
Ում ընդ փետուրս հանգիստ անմարթ է զը .
[տանել:

Այլ աստի անզըր գառնարով զցաւսն մեղմէ:

ՄԱՐԲԱՐԱՆՆԵՐԳ Գ. 58-151 :

Ma 'l popol tuo l' ha in sommo della bocca.

Molti rifiutan lo comune incarco;

Ma 'l popol tuo sollecito risponde
Senza chiamare, e grida: Io mi sobbarco.

Or ti fa lieta, chè tu hai ben onde:

Tu ricca; tu con pace, tu con senno;

S' io dico ver, l' effetto nol nasconde.

Atene e Lacedemone, che fenno

L' antiche leggi, e fûron sì civili,

Fecero al viver bene un picciol cenno

Verso di te, che fai tanto sottili

Provvedimenti, ch' a mezzo Novembre

Non giunge quel che tu d' Ottobre fili.

Quante volte nel tempo che rimembre,

Legge, moneta ed ufficio e costume

Hai tu mutato e rinnovato membre?

E, se ben ti ricordi e vedi lume,

Vedrai te simigliante a quella inferma,

Che non può trovar posa in su le piume,

Ma con dar volta suo dolore scherma.

PURGATORIO, Canto VI, v. 58-151.

Կոյսն Մարիամ եւ Տապանակն

ս ո լ ը ը 80.

Եկաւորեալն յերկիր զուարթունն աւետաբեր
 Յամայր ամօք արտասուելոյ խաղաղութեան,
 Որ եբաց զերկինս յերկայն արգելանաց,
 Առաջի իմ երևեր այնպէս ճըշգրիտ
 Դրօշաւ քանդակածոյ քաղցր 'ի կերպի,
 Զի ոչ թըւեր թէ անխօսուն իցէ սրտակեր:
 Մարթ էր երգնուլ զ'ի բարբառել կայցէ զՈղջոյն.
 Քանդի և Նա ինքն՝⁸¹ անգամօր էր սրտակերեալ՝
 Որ 'ի պարզել ըզսերըն վեհ զախօրն շարժեաց:
 Եւ էին կենդանակերպ գրոշմեալ այս բանք՝
 Ահա՛ստիկ աղախին Տեսուն, ոչինչ ընդհատ
 Քան ըզսրտակեր կընքաւ 'ի մոմ տըպաւորեալ:
 Սակայն ոչ 'ի մի ուրեք լոկ ունել ուշ,
 Իաստիարակն ասաց քաղցրիկ, որ ունէր զես
 Ի կողմանէ ուստի ըզսիրտ կըրեն մարդիկ:
 Առ այս՝ զերեսըս գարձուցեալ տեսանէի

Maria Vergine

E

l'Arca Santa.

L'angel, che venne in terra col decreto
 Della molt'anni lagrimata pace,
 Ch'aperse'l ciel dal suo lungo divieto,
 Dinanzi a noi pareva sì verace,
 Quivi intagliato in un atto soave,
 Che non sembiava immagine che tace.
 Giurato si saria ch'ei dicesse: Ave:
 Però ch'ivi era immaginata Quella,
 Ch'ad aprir l'alto amor volse la chiave.
 Ed avea in atto impressa esta favella:
 Ecce ancilla Dei, sì propriamente
 Come figura in cera si suggella.
 Non tener pure ad un luogo la mente,
 Disse 'l dolce Maestro, che m'avea
 Da quella parte, onde 'l cuore ha la gente.
 Per ch'io mi mossi col viso; e vedea

Ի թիկանց Մարիամու, ընդ կողմն ընդ այն
 Ուր մօտ էր նա առ իս որ ինձ լինէր շարժիչ՝
 Դըրուադեալ այլ պատմութիւն 'ի խորակին,
 Ուստի անցի ըզլ՝ կրգիլէաւ և մատեայ մօտ
 Զի աչացս իմ եղինք յայտնատեսիւ:
 Էր անգանօր քանդակագործ 'ի վէմն 'ի նոյն
 Սայլն և եղինք ըզՏապանակըն սուրբ՝ կրելով,
 Յոր խիթարն պաշտօն տանելէ և կոչեցեալ³²:
 Յառաջոյ թըւէր ամբօխ, և յետին դաս
 Համուռ զատեալ, և յըզգայնոցըս էրկոյունց
 Ասել միոյն տայր՝ Ոչ, միւսոյն՝ Այո՛ երգէ:
 Ըստ նըմին օրինակի՝ 'ի ծուխ խընկոյ
 Որ կերպացեան էր անգանօր, աչք և ոըն
 [գունեք
 Ընդ ոչն և ընդ այն էրկմըտեցոն:
 Կարապետէր օրհնեալ արկեղն ընդօսս 'ի կայթ
 Խոնարհ Սաղմոսանուագըն պարելով,
 Եւ մեծ և ստոր³³ 'ի պայմանին էր քան զար-
 [քայ:
 Ի հանդիպոյ նըկարակերս կայր պըշուցեալ
 Մէլքով ընդ պատուհան մեծ արքունեաց,
 Իբրև ըզինն արհամարհոս և սըրամալից:
 Ոսն ածի 'ի տեղուղէս յորում կայի
 Տեսանել մօտ առնթեր զայլ պատմութիւն,
 Որ 'ի բացէ քան ըզՄէլքով Լուսափայլէր:

ՄԱՔՐ. ԵՐԳ Ժ. 54-72.

Dietro da Maria, per quella costa
 Onde m' era colui che mi movea,
 Un'altra storia nella roccia imposta:
 Per ch' io varcai Virgilio, e femmi presso,
 Acciocchè fosse agli occhi miei disposta.
 Era intagliato lì nel marmo stesso
 Lo carro e i buoi, traendo l' Arca santa,
 Per che si teme ufficio non commesso.
 Dinanzi pareva gente; e tutta quanta,
 Partita in sette cori, a' duo miei sensi
 Faceva dir l' un No l' altro Sì canta.
 Similmente al fummo degl' incensi,
 Che v' era immaginato, e gli occhi e 'l naso

Ed al sì ed al no discordi fensi.
 Lì precedeva al benedetto vaso,
 Trescando alzato l' umile Salmista;
 E più e men che re era in quel caso.

Di contra effigiata, ad una vista
 D' un gran palazzo, Micól l' ammirava,
 Sì come donna dispettosa e trista.
 Io mossi i piè dal luogo dov' io stava,
 Per avvisar da presso un'altra storia,
 Che dietro a Micól mi biancheggiava.

PURGATORIO, Canto X. v. 54-72.

Առ հպարտս 84.

Ո՛վ Քրիստոնեայք հըպարտք, թըշուտք, ողոր-
 [մեղք,
 Որ հիւանդք 'ի տեսութիւն մըտաց բանի
 Ճոխձն միք յընթացըս ձեր նահանջական. 85
 Ո՛չ տեսանէք և խմանայք զի որդն է մք մէք
 Մընեալք ածեւ 'ի գոյ զթիթեան հըշտակային,
 Որ թռանի յարգարուծիւն անպատըստար:
 Միայք ձեր առ ինչ 'ի վեր 'ի վեր օգավարի.
 Ձի էք իմն անարգ բոտոռք թերակատար,
 Իբրև զորդն անօգաւոր 'ի կերպարան:
 Ձինչ 'ի վեր ունեւ ըզյարկ կամ զառաստաղ
 Է՛րբէք զի տեսանի մոյթ 'ի նեցուկ
 Պասկերակերպ՝ ըզանջ 'ի սրունսրն խոնար.
 [հեալ.
 Որ զըստոյն յանըստուգէն զարթուցանէ
 Անձկութիւն առ տեսողն. սըմն հանգոյն

Ai superbi.

O superbi Cristian, miseri, lassi,

Che, della vista della mente infermi,
 Fidanza avete ne' ritrosi passi,
 Non v' accorgete voi, che noi siamo vermi
 Nati a formar l' angelica farfalla,
 Che vola alla giustizia senza schermi?
 Di che l' animo vostro in alto galla,
 Voi siete quasi entomata in difetto,
 Sì come verme, in cui formazion falla?
 Come, per sostentar solaio o tetto,
 Per mensola talvolta una figura
 Si vede giunger le ginocchia al petto,

La qual fa del non ver vera rancura
 Nascere in chi la vede; così fatti

Տեսի զայն՝ ուշիւ դամ մի մանր եղեալ միտ :
 Նըւազ կամ առաւել էին 'ի կոր
 Արդարև՝ ըստ շատ կամ քիչ ըստանձնեցին .
 Եւ որ նեղերըն մեծագոյնս յանձին իւրում,
 Ասել թըւեր լալով . Այլ ոչ էս հանգուրժեմ :

ՄԱՅՐ. ԵՐԿ Ժ. 121-159 :

Ved' io color, quando posi ben cura.
 Ver è, che più e meno eran contratti,
 Secondo ch'avean più e meno addosso :
 E qual più pazienza avea negli atti
 Piangendo pareo dicer : Più non posso.

PURGATORIO, Canto X. v. 121-159.

Հայր մեր.

Ո՛ր Հայր մեր՝ որ ես յերկինս, անպարտգիր՝
 Այլ սիրովք առ արգասիս առաջնական
 Նախարգիւն վերնականաց առաւելեալ.
 Գովեալ լիցի անուն քոյն և զօրութիւն
 Յամենայն արարածոց, ըստ արժանի
 Որպէս և էն, ունեւ շնորհս առ շունչք անոյշ:
 Եկեսցէ խաղաղութիւն արքայութեանդ
 Առ մեզ՝ զի մեք մեզէն առ այն ոչ եմք կարող
 Համայն մերովս իսկ հանձարով՝ թէ նա ոչ գայ:
 Որպէս հրեշտակք՝ զվերեանց կամօց մատուցա-
 լնեն
 Ովաննայ երգաբանեալ նըւէրս առ քեզ,
 Արասցեն սոյնպէս մարդիկ զվերեանցայինս:
 Տուր մեզ այսօր զլմանանայն հանապազօր,
 Յորմէ թափուր՝ ընդ անստատս այս զժժընդակ
 Նահանջի յետս՝ որ հընարին ևս յառաջեւ.

Pater noster.

O Padre nostro, che ne' cieli stai,
 Non circoscritto, ma per più amore
 Ch' ai primi effetti di lassù tu hai;
 Laudato sia 'l tuo nome e 'l tuo valore
 Da ogni creatura, com'è degno
 Di render grazie al tuo dolce vapore.
 Vegna vèr noi la pace del tuo regno;
 Chè noi ad essa non potem da noi,
 S' ella non vien, con tutto 'l nostro ingegno.
 Come del suo voler gli angeli tuoi
 Fan sacrificio a te, cantando Osanna,
 Così facciamo gli uomini de' suoi.
 Dà oggi a noi la cotidiana manna,
 Senza la qual per questo aspro deserto
 A retro va chi più di gir s' affanna.

Եւ որպէս՝ մէք ըզջարիս զոր կըրոցաք
 Թողումք իւրաքանչիւր, թող և դու մեզ
 Քըլթալըր, և արժանեացըս մի հայել:
 Ըզջորուժիւնս որ թեթեով անկարանայ
 Մի փորձել ընդ ոտիսն վաղընջական,
 Այլ փըրկեա՛ ի նմանէն՝ որ յոյժ խըթէ:
 Այս ալերս առ ՚ի վերջո՛ Տէր սիրային,
 Ոչ վաճըն մեր ինչ ընկցի, զի ոչ էն պէտք,
 Այլ այնոցիկ՝ որ ըզկընի մեր մընացին:
 Սապէս անձանց՝ և մեզ մաղթանս յաջող ուղւոյ
 Ըստուերքն հայցեալք, ընթանային ծանրաբե-
 [ւնք,
 Այնմ հանդոյն՝ զոր երազումք է զի երբեք.
 Կերպակերպ նեղեալք, համայն շըրջանաւորք
 Եւ ողորմուեկք ընդ բոլորակն առաջնային,
 Զընջելով ըզմառախու զն աշխարհական:

ՄԱՔՐ. ԵՐԳ ԺԱ. 1-50:

E come noi lo mal, ch'avem sofferto,
 Perdoniam a ciascun, e tu perdona
 Benigno; e non guardare al nostro merito.
 Nostra virtù, che di leggier s'adona,
 Non spermentar con l'antico avversaro,
 Ma libera da lui, che sì la sprona.
 Quest'ultima preghiera, Signor caro,
 Già non si fa per noi, chè non bisogna;
 Ma per color che dietro a noi restaro.
 Così a se, e a noi buona ramogna
 Quell'ombre orando, andavan sotto'l pondo,

Simile a quel che tal volta si sogna,
 Disparmente angosciate, tutte a fondo,
 E lasse, su per la prima cornice,
 Purgando la caligine del mondo.

PURGATORIO, Canto XI, v. 1-50.

Վերեւը յերկրորդ պարունակն .

Առ մեզ գիմեալ գայր արարածնն գեղանի
 Լուսափայլ պատմութեանս, և երեսօք
 Որպէս գիտեմք զաստուղ շողող առաւօտին :
 Գերկըս եբաց, և ըզթեան եբաց սպա,
 Սասց՝ Եկայք. աստ առնթեր են աստիճանք,
 Եւ արդ ուրեմն հեշտեալ ՚ի վեր ելանկցի :
 Ի կոչումն հրաւիրիս գան յոյժ սակաւք :
 Ո՛վ աղք մարդկան, ծընեալ ՚ի վեր արփաթեւել,
 Հիմ՛ ալէ ՚ի գոյն հողմոյ վայրաբերիս :
 Էսծ զիս ուր ընդ երկու հասեալ էր լեան .
 Անդամոր եհար ըզթես իւր ընդ ճակատս,
 Ապա անշուշտ ըզճանապարհն ինձ խոստացաւ :
 Զոր օրինակ յեղտ լերին ընդ աջակողմն՝
 Ուր կանգնի եկեղեցին այն իշխեցող
 Վարեղն իմաստութեամբ ՚ի Հուրբակոնս ⁸⁶
 Մեղմի թափ խիստ ելից՝ օժանդակաւ

Salita al secondo giro.

A noi venia la creatura bella,
 Bianco vestita, e nella faccia quale
 Par tremolando mattutina stella.
 Le braccia aperse, ed indi aperse l'ale :
 Disse: Venite: qui son presso i gradi:
 Ed agevolmente omai si sale.
 A questo annunzio vengon molto radi:
 O gente umana, per volar su nata,
 Perchè a poco vento così cadì ?
 Menocci ove la roccia era tagliata:
 Quivi mi batteo l'ale per la fronte;
 Poi mi permise sicura l'andata.
 Come a man destra per salire al monte,
 Dove siede la chiesa, che soggioga
 La ben guidata sopra Rubaconte,
 Si rompe del montar l'ardita foga

Յօրինեւոցն անդ սանդղոց առուրցն 'ի պահ
Յօր կային տուտար և չափ յապահոյլի 37.

Սնայէս հարթի շէպն ապալէր սարաւանդեալ
Այդը 'ի միւս պարունակէն ապառաժուս,
Բայց ցըցուին աստի բարձունք խուժք և անտի:

Յայն 'ի կողմ արւեալ անձանց մերոց շքըջան՝
Երանք աղսարս հոգ--ով ձայնք նըւարաց
Հընչեցին, որպէս զոր ոչ ճտուեացեն բանք:

Ո՛րքան սո՛հ, 'ի գեհէնայն են այլազգի
Այս ծերպք փեռեկք՝ ուր միջամուկս երգովք
[են մուսք,

Եւ անդը 'ի ստոր յահեղ ողբոց գերաշխարան:
Ընդ սանդուղըն սուրբ 'ի վեր ելանէտք,

Եւ թուէր ինձ գոլ յոյժ առաւել թեթեւակին,
Որչափ ընդ գիւրն յառաջըմէ թըւէր ինձ ոչ:
Վասն որոյ ես, Վարժիչ, ասսի, զինչ ծանրութիւն
Բարձաւ յինէն, որպէս զի գո՛գ և ոչ մի ինչ
Աշխատութիւն յանձին կըրեմ արդ ընդ եր-

թաւս:
Յորժամ Մէնք 38, կըրկիեաց անդէն, որք տակաւին
Ի գէմուս քո նըշմարին իմն անհետացեալ,
Լիցին որպէս ըզմին գերծեալք խալաւ,

Ի յօժար կամաց լիցին ոտք քո պարտեալք,
Որք ոչ միայն աշխատութիւն ոչ ըզդայցեն,
Այլ լիցին նոցին վայելք մըղիլ 'ի վեր:

Անդ արարի նոցին հանդոյն որք ընթանան
Ունեւով ինչ մ'ի գլուխ՝ անդէտ յինքեանց,
Եւ կասկածեն միայն յայլոցն ակնարկելոյ.

Առ որ ձեռն 'ի հաւաստեւ օժանդակէ
Եւ խընդրէ և գըտանէ, վարեալ պաշտօն
Չոր չըմարթին սեսանէլքըն հայթ հայթեւէ:

Per le scalèe, che si fero ad etade,
Ch'era sicuro 'l quaderno e la doga;
Così s' allenta la ripa, che cade

Quivi ben ratta dall' altro girone:
Ma quinci e quindi l' alta pietra rade.

Noi volgend' ivi le nostre persone,
Beati pauperes spiritu, voci
Cantaron sì, che nol diria sermone.

Ahi quanto son diverse quelle foci
Dall' infernali! chè quivi per canti

S' entra, e laggiù per lamenti feroci.
Già montavam su per li scaglioni santi;
Ed esser mi pareva troppo più lieve,
Che per lo pian non mi pareva davanti.

Ond' io: Maestro, di', qual cosa greve
Levata s'è da me, che nulla quasi
Per me fatica andando si riceve?

Rispose: Quando i P, che son rimasi
Ancor nel volto tuo presso che stinti,
Saranno, come l' un, del tutto rasi,
Fien li tuoi piè dal buon voler si vinti,
Che non pur non fatica sentiranno,
Ma fia diletto loro esser su pinti.

Allor fec'io come color, che vanno
Con cosa in capo non da lor saputa,
Se non che i cenni altrui sospicar fanno;
Per che la mano ad accertar s' aiuta,
E cerca e truova, e quell' ufficio adempie,
Che non si può fornir per la veduta:

Աւ մասամբք անջրպետեալ աջոյ ձեռին
 Քրտի վեց միայն ըզտաւորն զըրոշեալ
 Ի կրողէն բանալեաց ընդ իրանունս :
 Աս որ վարին իմ հայեցեալ հարաւ 'ի Յմիս :

ՄԱՔՐ. ԵՐԿ Ժ.Բ. 88-156 :

E con le dita della destra scempie
 Trovai pur sei le lettere, che incise
 Quel dalle chiavi a me sopra le tempie :
 A che guardando il mio Dottor sorrise.

PURGATORIO, Canto XII, v. 88-156.

Ս տ ա տ ի ո ս .

Մինչ վաղ իսկ մեկնեալ էր մեր առ 'ի նմանէ՝⁸⁹
 Եւ ջանայաբ թեւակոխեւ ընդ ճանապարհն
 Ըստ չափոյ՝ որքան աստեաց էր ներելի,
 Եւ ըզգացի չանգոյն թէ ինչ անկանիցի
 Սարսուէլ ըզլեառն՝ յորմէ մածեաւ զինն սղազ
 [ինն,
 Որպէս մածնուէ սովորեալ ում՝ զնայ 'ի մահ:
 Արգարե ոչ 'ի ելոս՝⁹⁰ զողաց ուժգինս այսպէս,
 Ձև Լատոնայ եղեալ ըզբոյն իւր անգանոր
 Ի ծընանել զերկուս աչիւռնս եթերային:
 Ամենուս ապա սկըսաւ գոջիւն ձայնի,
 Որպէս զի Ուսուցչին զիմեւ առ իս
 Ասելով. Մի երկմտեւ մինչ վարիչդ եմ:
 Փառս 'ի Բարձրնս Աստուծոյ ամենբեան
 Ոչէին՝ որպէս լըւայ ես 'ի մասուստ,
 Ուստի լինեւ մարթ էր գոջմանն ականջալուր:
 Կացոք մէք աներեր յսկճրոս յայթիւս

Stazio.

Noi eravam partiti già da esso,
 E brigavam di soverchiar la strada
 Tanto, quanto al poter n'era permesso;
 Quand' io senti', come cosa che cada,
 Tremar lo monte: onde mi prese un gelo,

Qual prender suol colui ch'a morte vada.
 Certo non si scotea sì forte Delo,
 Pria che Latona in lei facesse il nido
 A partorir li due occhi del cielo.
 Poi incominciò da tutte parti un grido.
 Tal, che 'l Maestro invèr di me si feo,
 Dicendo: Non dubbiar, mentr' io ti guido.

Gloria in excelsi, tutti, Deo
 Dicean, per quel ch'io da vicin compresi,
 Onde intender lo grido si poteo.
 Noi ci ristemmo immobili e sospesi,

Հանգոյն հովուաց որք լուսն զերգըն նախ յա-
[ուջ],

Մինչև եկաց սառանուծիւնն և լուսեաց ձայնն :
Վերբասին ապա կարգք զընթացքս սուրբ
Հայելով յընկողմանեալ յըսուուերսն յերկիր
Ի դարձեալն առ հեծուծիւնսն վաղ սովոր :
Ոչ իրիք անգիտութիւն այնչափ թափով
Ըղձակաթ զիս արար առ 'ի գիտել,
Թէ սըխալէ ոչ 'ի սըմին մըտացքս յուշ՝
Որչափ թուեցաւ ընեւ ինձ յայնժամ 'ի խոր-
[հէլս] :

Ս.ս. ըշտապ ոչ հարցանել ինչ ժրտէի,
Եւ ոչ յանձնէ ինչ տեսանել բաւէի յայն,
Եւ զընայի այսպէս 'ի խոկ և աճ ընդ աճ :

Մարաւումբն բընածին զիս տոչորէր
Անյագ բնաւին՝ եթէ ոչ ջըրոյն այնու
Որով շընորհ կինըն խընդրեաց սամարուհի-
Եւ հապճեպ տագնապափոյթ ապր մըլոն իմն
Ըզհեա Վարչին իմ ընդ շաւինն ամբոսալից,
Եւ առնէր զիս կարեկից առ վրէժն արգար-
Եւ ահա նըմին հանգէա զոր գրէ Ղուկաս
Թէ Քրիստոս երևեցաւ Երկուցն յուղոջ
Ի խորոց գերեզմանին այն ինչ էլեալ,
Երևեցաւ ըսուուեր մի մեղ, և զճեա մեր գայր
Ի գետինըն հայելով յամբոսն յորսայս-
Եւ ոչ տեսաք ինչ ըզնա, չև բանս արկեալ
Բարբաւեցաւ. Թաղաղութիւն ձեզ յԱստուծոյ
Եղբարք իմ: Անդէն դարձաք յետս և Վերգիւ
Շարժմամբ որ զինչ էր յայն 'ի ճաս արար :

Come i pastor che prima udìr quel canto,

Fin che 'l tremar cessò, ed ei compièsi.
Poi ripigliammo nostro cammin santo,
Guardando l'ombre che giacean per terra,
Tornate già in su l'usato pianto.
Nulla ignoranza mai con tanta guerra
Mi fe desideroso di sapere,
Se la memoria mia in ciò non erra,
Quanta pareami allor pensando avere :

Nè, per la fretta, dimandare er'oso,
Nè per me li potea cosa vedere :
Così m'andava timido e pensoso.

La sete natural, che mai non sazia
Se non coll'acqua, onde la femminetta
Samaritana dimandò la grazia,
Mi travagliava; e pungeami la fretta,
Per la impacciata via, retro al mio Duca;
E condoleami alla giusta vendetta.
Ed ecco, sì come ne scrive Luca
Che Cristo apparve a' duo ch'erano in via,
Già surto fuor della sepoleral buca,
Ci apparve un'ombra: e dietro a noi venia,
Dappiè guardando la turba che giace:
Nè ci addemmo di lei, sin' parlò pria,
Dicendo: Frati miei, Dio vi dea pace.
Noi ci volgemmo subito; e Virgilio
Rendè lui 'l cenno, ch'a ciò si conface.

Ապա յաւել⁹¹. Ի ժողովն երանաւէտ
 Տացէ անդոյր քեզ արքունիքն իրաւարար,
 Որ զեսն հաշկանդէ յաքսոր յաւեժ:
 Զխորդ, եհարց նա, (և քնայաք մէք մեծաքայլ)⁹²
 Թէ ստուեր էք գութք՝ ոյց ոչ հաճի Տէր 'ի վե-
 [րոյ,
 Ո՞վ ձեզ այսչափ ընդ իւր սանգուղն առաջ
 [նորդէաց:
 Եւ վարժապետն իմ. Թէ 'ի նշանսն հայկցիս
 Դրոշմեալս 'ի նմա, զորքս Զուարթունն 'ի բաց
 [ջընջէ,
 Քաջ խի աւսցես զի դա՛նդ արգարս արքա.
 [յասցի:
 Այլ որ ըզտիւ և ըզլիւեր սասայաննէ՝⁹³
 Զի չէր նըմն գեռ զաղէկատն պարուրեալ
 Զոր սահմանէ Կլտան հանուրց և յերկուրէ,
 Հողին իւր՝ որ քոյգ և իմ է քոյրաթիւ,
 Եհաւորեալ 'ի վեր չուժէր գալ միայնակ,
 Քանզի ոչ ըսա մերս ոճոյ Թէ նըկատէ.
 Վասն որոյ էս 'ի զբժոխոց լայն սասորդէն
 Հանայ արտաքս 'ի ցուցանել, ում ցուցից ևս
 Որչափ վարել զինք մարթիցի իմրս վարժոց:
 Այլ սաս մեզ, Թէ գիտես, առ իմ սարսեաց
 Լեռուն յառաջ, և առ իմէ միահամուս
 Քոզ գուչեցին մինչ 'ի նամէս իւր ըսարոսա:
 Այնպէս կըչիս Թափանց հարցմամբն յիղձս իմ
 [եղև
 Զի յուսով խի անդ ևեթ աղընկալեաց
 Պապակուճին ծարաւոյս եղև նուազեալ:
 Զէք բընու ինչ, կըրկնեաց նա, զոր կըրէ յինք
 Կրօնականն լեռնային առանց կորդի,

Poi cominciò: Nel beato concilio
 Ti ponga in pace la verace corte,
 Che me rilega nell' eterno esilio.
 Come! diss' egli; e parte andavam forte,
 Se voi siete ombre, che Dio su non degni,
 Chi v' ha per la sua scala tanto scorte?
 E 'l Dottor mio: Se tu riguardi i segni,
 Che questi porta, e che l' angel proffila,
 Ben vedrai che co' buon convien ch' e' regni.
 Ma perchè lei, che dì e notte fila,
 Non gli avea tratta ancora la conocchia
 Che Cloto impone a ciascun e compila,
 L' anima sua, ch' è tua e mia sirocchia,
 Venendo su non potea venir sola,
 Peroceh' al nostro modo non adocchia,
 Ond' io fui tratto fuor dell' ampia gola
 D' Inferno per mostrargli; e mostrerolli
 Oltre, quanto 'l potrà menar mia seuola.
 Ma dimme, se tu sai, perchè tai crolli
 Diè dianzi 'l monte; e perchè tutti ad una
 Parver gridare infino a' suoi piè molli?
 Sì mi diè dimandando per la cruna
 Del mio disio, che pur con la speranza
 S' fece la mia sete men digiuna.
 Quei cominciò: Cosa non è, che senza
 Ordine senta la religione

Կամ քան զօրէն և 'ստ սովորոյթ վարեալ զբա-
[հեա :

Յամենայն յեղափոխմանց ազատ է վայրս,
Մարթի լինել աստ յայնմանէ զոր ընդունի
Երկինք յինքըն յինքենէ ⁹⁴, ոչ այլ իւիք.
Զի ոչ անձրև կամ կարկուտ, և ոչ թէ ձիւն,
Ոչ ցօղ, և կամ եղեամն այսր անկանի
Յաստիճանս երբեակ սանդղղըն համառօտ :
Անդք թանձուհք և կամ անօր ոչ երեկն.
Ոչ փայլակն և ոչ թէ գուսարըն Տաւմանտայ ⁹⁵,
Որ այդրէն փոխէ կողմանս յաճախակի :
Շօգոլք ոտանն 'ի վեր ոչ ամբաւանն
Քան զարտեան ասացելոցս երբեակ սանդղղոց,
Ուր փոխանակըն Պեարոսի ⁹⁶ կայ զեալ ա-
[ւեալ :

Սարսուէ թերեւս առ վայր մ'ի ստոր կամ առա-
[ւեւ ⁹⁷,
Այլ հողմով որ ընդ երկրաւ գաղտագողի ⁹⁸,
Ոչ գիտեմ իւր ոչ սարսուէցաւ վերեւքս երբեք :
Սարսուէ տեղիս սըրբամաքուր մինչ հօգի որ
Ըզգայ իմն յանձն 'ի կանգուն կալ ⁹⁹. կամ

[մինչ շարժի
Ի վեր յառնել՝ ում երգաձայնս այս ընկերէ :
Սըրբութեան առնէ հանդէս կամք լոկ միայն ¹⁰⁰,
Յօր 'ի փոխել ըզննակուցութիւնն համակ ազատ,
Վառի հօգի, և կամք 'ի նոյն լինին նըստատ :
Նախ իսկ կամի՝ այլ ոչ թողու միտքն հակամէտ ¹⁰¹,
Զոր Աստուծոյ արգարութիւնն ընդգէմ կա-
[մացն ,

Այն զի եղև մեղանչական՝ կըւփահարէ .
Եւ որ յայս ցաւս անկեալ կայի էս աւելի

Della montagna, o che sia fuor d' usanza.

Libero è qui da ogni alterazione:
Di quel che il cielo in sè da sè riceve,
Esserci potete, e non d' altro, cagione.
Perchè non pioggia, non grandino, non neve,
Non rugiada, non brina più su cade,
Che la scaletta de' tre gradi breve.
Nuvole spesse non paion, nè rade,
Nè corruscar, nè figlia di Taumante,
Che di là cangia sovente contrade.
Secco vapor non surge più avanti,
Ch' al sommo de' tre gradi ch' or parlai,
Ov' ha 'l vicario di Pietro le piante.

Trema forse più giù poco od assai:

Ma per vento, che in terra si nasconda,
Non so come, quassù non tremò mai.
Tremaci quando alcuna anima monda
Si sente sì, che surga, o che si muova

Per salir su; e tal grido seconda.
Della mondzia il sol voler fa pruova,
Che, tutto libero a mutar convento,
L' alma sorprende; ed il voler le giova.
Prima vuol ben; ma non lascia 'l talento,
Chè divina giustizia con tal voglia

Come fu al peccar, pone al tormento.
Ed io che son giaciuto a questa doglia

Քան զամբս հինգ հարիւր, այժմ ըզգամ սոսկ
Կամս անձնիշխան ընտրելագոյն օթեանաց:

Աս այս լըւար զսասանութիւնն, և սա լերամբն
Ոգեղէնքն երկիւղածք ընծայեցին
Օրհնիս առ Տէր, զորս իցիւ շոյս վերնկալ

[ցի¹⁰²:

Այսպէս ասաց: Եւ զի արեամբ զըւարձանամբ
Ըստ չափոյ որքան զի մեծ է ծարաւումս,
Ո՛րքան ակորժ առթեաց ինձ նա չունիմ ա-

[սէլ:

Եւ Առաջնորդն ըզգօն. Ըզհաղն¹⁰³ արդ ատեա-

[նեմ

Կապող ըզձեղ աստէն, և իւ թէ լուծանի.

Թ՛ էր սարսուէ սա, և առ իմէ հըրճուէալ լի-

[նէք:

Արդ հաճեսցիւր զի գիտացից ո՛վ որ իցես,

Եւ հիմ այնչափ պարագայս դարուց կացեալ

Աստանօր՝ քոյով բանիւքդ եղէց գիտակ:

Մինչ օքնութեամբ Գերազօրին ելոյծ ըզվրէժ

Տիտան ազնւագոռթ պատառուածոց՝

Ուստ ել արիւն արծաթագինն ՚ի Յուդայէ.

Անուամբ՝ որ ակեղանն է և արգոյ

Ին այգրէն, պատասխանի ես սգեղէնն,

Հըւչակաւոր յոյժ, սակայն ո՛չ իսկ հաւատով:

Այնչափ քաղցր եղև աւիւնն իմ ձոյնական

Զի զՏօլղեանս յինքնն Հըւովմ վերակոչեաց,

Ուր զիրանունս արժանացայ պըճնել ՚ի մուրա:

ԸՍտասիրոս մարդիկ այգրէն կոչէն զիս զեռ.

ԶԹեբէ ապա և զմեծն Աքիլէ ՚ի նուագ առի,

Այլ անկայ յընթացս ուղւոյս երկրորդ բե-

[ասմբ¹⁰⁴:

Cinquecento anni e più, pur mo sentii
Libera volontà di miglior soglia.

Però sentiste 'l terremoto, e i pii
Spiriti per lo monte render lode
A quel Signor, che tosto su gl' invii.

Così gli disse: e però che si gode
Tanto del ber quant'è grande la sete,
Non saprei dir quant'è mi fece prode.

E 'l savio Duca: Omai veggio la rete,

Che qui vi piglia, e come si scalappia:
Perchè ci trema, e di che congaudete.

Or chi fosti piaceati ch'io sappia:

E, perchè tanti secoli giaciuto
Qui se', nelle parole tue mi cappia.

Nel tempo che 'l buon Tito, con l'aiuto

Del sommo Rege, vendicò le fora,
Ond' uscì 'l sangue per Giuda venduto,

Col nome che più dura e che più onora

Er' io di là, rispose quello spirito,

Famoso assai, ma non con fede ancora.

Tanto fu dolce mio vocale spirito,

Che tolosano a sè mi trasse Roma,
Dove mertai le tempie ornar di mirto.

Stazio di là la gente ancor mi noma:

Cantai di Tebe, e poi del grande Achille,
Ma caddi in via con la seconda soma.

Եղեն սերմն ինձ կայծակուհեք հրոյն սասուռս.
[Ճեան

Որ վառեալ բորբոքէցին զեանդն 'ի յիս,
Ուստ հազարք հազարաց կալեալ են լոյս.
ԶԼնիականն ասեմ որ ինձ եղև 'ի մայր
Եւ եկաց իմ ըստընտու յերգարանեւ,

Սուանց որոյ ոչ ընկալայ գոյզն ինչ կըշխու 105.
Եւ առ 'ի կեալ 'ի պահ առուրցըն Վերգիլեայ 106

Ս. յգրէն՝ յանձն առնուի արփի մի այլ
Զոր ջըպարտիմ՝ առ ելանել յարտորանաց:

Ս. յստեկ բանք դարձուցին յիս ըլՎերգիլ
Երեսօք որ 'ի լուսնն ասեր. Լուս լեր:
Բայց ոչ կարէ ինչ զամենայն ոյժ կամեցող 107.

Զի ժըմիտ և արաստօք են յարակիցք
Ս. յնպէս առ կիրս՝ ուստի բըղխէ երկաբան.

[չիւրն.

Զի հեռակն ոչ յոյժ կամաց յանկեղծաւորս 108.
Հանգոյն և ես թ' ակնարկիցէ որ ժըմտեցայ.

Ընդ որ ըստուերըն եկաց լուս, և հայեցաւ
Յաջս իմ ընդ իս՝ ուր առաւել փայլակեն

[գէմք:

Թե զայոբանի վաստակ 'ի ճահ 'ի գլուխ ամէս՝
Ընդէր, յաւել, երեսք քոյին վայր մի յառաջ
Փայլակն իմըն ժըմտից երևեցոյց:

Արդ պաշարեալ կամ ես 'ի մի և միւս կողմանց,
Մին սայ լուսել, և միւսն հարկէ զի ասացից,
Յոյր աղագոս հառաչեմ և իմանիմ 109:

Աստ, կըրկնեաց Վարժիչս իմ, և մի խիթար
Ի խօսեցւ. այլ խօսեաց և ասս ջնա
Զոր ինչ խընդրէ դա աշխարհի հոգով խնամոց:
Յայնժամ ես. Ի զարմանս հասանիցես

Al mio ardor fu seme le faville,

Che mi scaldâr, della divina fiamma,
Onde sono allumati più di mille;
Dell' Eneida dico: la qual mamma
Fummi, e fummi nutrice poetando:
Senz' essa non fermai peso di dramma.

E, per esser vivuto di là quando
Visse Virgilio, assentirei un sole,
Più ch' io non deggio, al mio uscir di bando.
Volser Virgilio a me queste parole
Con viso, che facendo: dicea: Taci:
Ma non può tutto la virtù che vuole!
Chè riso e pianto son tanto seguaci
Alla passion, da che ciascun si spieca,

Che men seguon voler ne' più veraci.
Io pur sorrisi come l' uom ch' ammicca:
Per che l' ombra si tacque, e riguardommi
Negli occhi, ove 'l sembante più si ficca:

Deh se tanto lavoro in bene assommi,
Disse, perchè la faccia tua testeso
Un lampeggiar di riso dimostrommi?
Or son io d' una parte e d' altra preso:
L' una mi fa tacer, l' altra scongiura
Ch' io dica: ond' io sospiro, e sono inteso.
Di', il mio Maestro, e non aver paura,
Mi disse, di parlar; ma parla, e digli
Quel che ci dimanda con cotanta cura.
Ond' io: Forse che tu ti maravigli,

Հինօրեայ ոգիդ թերևս ընդ ժամտիլս իմ,
 Այլ համիմ զի 'ի մեծ ևս անկցիս զարմանս :
 Որ աչացս իմ 'ի բարձունս առաջնորդէ
 Սա է նա ինքն Վիրգիլ, յորմէ կալար
 Դու զօրութիւն երգել զԱստուած և ըզմար
 [գեղ :

Եթէ այլ ինչ ծիծաղեցոյ էգեր սպառնաս,
 Ի բնոյ մերժեա իբր անիրաւ, և ըբ անշուշտ
 Լինել առ այդ զոր սասցեր ըզնմանէ :
 Ի խոնարհէլ կայր ինքն արդէն ունել զտալց
 Տեառն իմոյ. այլ նա կըցեաց. Մ' այգսէս եղ
 [բայր :

Զի դու ըստուեր էս և ըստուեր իսկ տեսանէս :
 Եւ կացեալ 'ի վեր. Կարես արդ իմանալ
 Ըզջափ սիրոյն որ զիս առ քեզ ջեռուցանէ,
 Երբ ըզմերբս մտանամ զունայնութիւն՝
 Խօսակից ըեալ ընդ ըստուերս իբր ընդ սերս ինչ :

ՄԱՅՐ. Երգ Ի. 124-131. ԻԱ. 4-136.

Antico spirto, del rider ch' io fei;
 Ma più d' ammirazion vo' che ti pigli.
 Questi, che guida in alto gli occhi miei,
 È quel Virgilio, dal qual tu togliesti
 Forza a cantar degli uomini e de' Dei.

S' altra cagion al mio rider credesti,
 Lasciala per non vera, ed esser credi
 Quelle parole che di lui dicesti.
 Già si chinava ad abbracciar li piedi
 Al mio Dottor : ma e' gli disse : Frate,

Non far : chè tu se' ombra ed ombra vedi.
 Ed ei surgendo : Or puoi la quantitate
 Comperder dell' amor ch' a te mi scalda,
 Quando dismento nostra vanitate,
 Trattando l' ombre come cosa salda.

PURGATORIO, Canto XX, v. 124-131. XXI, v. 4-136.

Ե դ ե մ'ն :

Եւ վաղ խի ընդ նըշուլից արշարուսոյն
Որք առ պանդուխտան ուրախուէա ծագեն և

[ևս

Որքան ընդ գարձն օթեանին ոչ յոյժ հեռի,
Խուսեկին ամենուստ ըստուէրքն 'ի բաց,
Եւ քունն իմ ընդ նոսին . ուստի յարեայ,
Ֆարուցեալս արդէն անսեալ ըզմեծ Վարժիչն .
Խընձորն անոյճ՝ ¹¹⁰ ում ընդ սաղարդս յոգնասե-

[սակ

ի խընդիր մահկանացուաց յածի խընամ,
ի սերկեանս ըզնօթութիւն քո հանգուացէ :
Ս. յսպէս առ իս Վերգիլիոս զսյոստիկ բանս
Ս. սեւ կալաւ . և ոչ եղեն երբէք նըւէրք
Ս. յնոցիկ հանգիտանման քաղցրախորժակք :
Ս. յնչափ 'ի կամս իմ յաւելան կամք 'ի վերայ
Ֆամբանաւ՝ զի ետ ընդ էա առ մէն մի քայլ
Իմանայի աճեւ ըզթեւս իմ 'ի թըւիչ :

Il Paradiso terrestre.

E già, per gli splendori antelucani,
Che tanto ai peregrin surgon più grati,

Quanto, tornando, albergan men lontani,
Le tenebre fuggian da tutti i lati,
E 'l sonno mio con esse; ond' io leva'mi,
Veggendo i gran Maestri già levati.
Quel dolce pomo, che per tanti rami

Cercando va la cura de' mortali,
Oggi porrà in pace le tue fami.
Virgilio inverso me queste cotali
Parole usò; e mai non furo strenne,
Che fosser di piacere a queste eguali.
Tanto voler sovra voler mi venne
Dell'esser su, che ad ogni passo poi
Al volo mi sentia crescer le penne.

Երբ ընդ ողջն սանդուղն 'ի ստոր վերամբարձար
 Եւ եղաք բարձր 'ի վերելս աստիճանն,
 Բեւեռաց առ իս Վերդիլ զականողնն,
 Եւ յաւել. Զառժամեան հուրն և ըղյաւէժ ¹¹¹
 Տեսեր, որդեակ, և 'ի կողմանս եկիր հասեր
 Ուր ես ինքնին անդրագոյնս այլ ոչ 'նըմս.
 [բեմ ¹¹² :

Աստ վերբերի զքեզ հանճարով և արուեստիւ:
 Արդ կաւ քեզ սուաջնորդ որ քեզն հաճոյ.
 Կաս արտաքոյ 'ի դժուարութեա և նեղ անցից:
 Տես զարեգակն որ շողջողէ 'ի ճակատուդ.
 Տես ըզճաղկունս, ըզդեզ դալար և զճառս.
 [տունկս
 Յերկրիս յայսմիկ սոսկ ինքնածինս աճումնս.
 [ձիգ:

Մինչև խայտակըն եկեսցեն աչք գեղազէք ¹¹³,
 Որ ետուն ինձ դաւ առ քեզ արտասոււղեք,
 Կարես հանդէս, և ընդ նոսին կարես ճեմել:
 Ոչ այլ մընալ յինէն բանից կամ 'նըշանի.
 Աղատ, ուղիղ և ողջ է կամք քո անձնիչ.
 [խան ¹¹⁴,
 Եւ վերիպանք լցի չառնել 'ստ խըր իմաստից,
 Առ որ կապեմ քեզ վասըն քո թագ և սլըսակ ¹¹⁵ :

Ըզճառենչիկ վաղ խիկ ներքոյ և արտաքոյ
 Յածիլ յանտառն աստուածային հոծ և դա.
 [լար
 Որ ամբեր 'ի տեսիլ ըղլոյսըն նոր,
 Առանց այլ ևս ինչ զըլալ թողի զգորափն
 Ընդ դաշտավայրն ընթանալով մեղմագընաց,
 Դ'երկրն 'ի վեր' որ ամենուստ անոյշ բուրէ:

Come la scala tutta sotto noi
 Fu corsa, e fummo in su 'l grado superno,
 In me ficcò Virgilio gli occhi suoi,
 E disse: Il temporal fuoco e l'eterno
 Veduto hai, figlio; e se' venuto in parte,
 Ov' io per me più oltre non discerno.

Tratto t' ho qui con ingegno e con arte:
 Lo tuo piacere omai prendi per duce:
 Fuor se' dell' erte vie, fuor se' dell' arte.
 Vedi il Sol, che in fronte ti riluce:
 Vedi l' erbetta, i fior e gli arboscelli,

Che quella terra sol da sè produce.

Mentre che vegnon lieti gli occhi belli,
 Che lagrimando a te venir mi fenno,
 Seder ti puoi, e puoi andar tra elli.
 Non aspettar mio dir più, nè mio cenno:
 Libero, dritto, sano è lo tuo arbitrio;

E fallo fora non fare a suo senno:
 Per ch' io te sopra te coronò e mitrio.

Vago già di cercar dentro e dintorno
 La divina foresta spessa e viva,

Ch' agli occhi temperava il nuovo giorno,
 Senza più aspettar lasciai la riva,
 Prendendo la campagna lento lento
 Su per lo suol che d' ogni parte oliva.

Արբիս քաղցրիկ՝ փոփոխուած լին և ոչ մի բնաւ
Յինքն ունելով առ ճակատուս զես հարկաւ
[նէր ,
Ոչ առաւել ինչ ուժգնուած ամբ քան զհողմ՝
[մեղմիկ ,

Որով սաղարդք 'ի ծածանել յօժարակամք
Կըքէին միահամուս 'ի կողմանէ
Ուր լեառնն սուրբ առաջնն սրբուէ զըստուեր .
Բայց ոչ յիւրեանց ուղղուած ենն այնչափ կը
[քեալք
Ի խոնարհ՝ զի թըռչնեկաց ընդ գագաթունս 116
Իյէ թողուլ զիւրեանցն հանգէս արուեստաւ
[կան .

Սյլ բերկրաւոր հըրձուանօք գեղգեղելով
Ըզնախորնծայ շնչէին սիւքս առ անրևուք
Պաշնակաւոր ըզյարմարեան յիւրեանց 'ի սուրի
Որդուհակ ոտս 'ի յոսաց գաշնաւորի
Յանառա շոճեաց առ ծովափամբն Կիասւ
[սեայ 117 ,

Մինչ արձակէ 'ի բաց Եւոլ զԵւրոսեանն հողմ՝
Մեղմաքայլ զես օտընփոխք վարեալ էին
Այնչափ 'ի ներքս արդէն յանառաւն վաղէմի՝
Զի տեսանել ոչ կարէի ընդ որ մըտիս :
Եւ ահա արդէլ զընթացս յառաջ գետակն
Որ յահէկէ ալեօք իւրովք մանուածաւալ
Պաշարէր ըզգալարին յափին ծընեալ .
Համարէն աստեացըս ջուրք ակնավըճիսք
Թըւէին ունել յինքեանս ինչ սըզտորումն
Սա նովաւ՝ ուր չիք թաքուս ամենեկն :
Թիէ և աղօտ աղօտ յընթացս իւր խաղայցէ

Un'aura dolce, senza mutamento
Avere in sè, mi feria per la fronte,

Non di più colpo, che soave vento ;

Per cui le fronde, tremolando pronte,
Tutte quante piegavano alla parte,
U' la prim'ombra gitta il santo monte :
Non però dal lor esser dritto sparte

Tanto, che gli augeletti per le cime
Lasciasser d'operare ogni lor arte :

Ma con piena letizia l'aure prime,
Cantando, riceveano intra le foglie,
Che tenevan bordone alle sue rime
Tal, qual di ramo in ramo si roccoglie
Per la pineta in sul lito di Chiassi,

Quand' Eölo Scirocco fuor discioglie.
Già m'avean trasportato i lenti passi
Dentro all' antica selva tanto, ch' io
Non potea riveder dond' io m'entrassi :
Ed ecco l'andar più mi tolse un rio,
Che'nvèr sinistra con sue picciole onde,
Piegava l'erba, che in sua ripa uscío.
Tutte l'acque che son di qua più monde,
Parrieno avere in sè mistura alcuna
Verso di quella, che nulla nasconde,
Avvegna che si muova bruna bruna

Բնդ ճըմակուռն մըշարնընան՝ ուր մինչ խաղառ
Աններեղբ էն շողբ Արփուոյն և Լուսնակին :

Կացի սախբ և անցի անդր ականողեօք
Քան ըզգետակն 'ի տեսանէլ զարմանազան

Ըզսիրային ուղեչըն մորճ՝ չխանալեօք :

Եւ անդ տեսի՝ որդուհասի յաջքս տեսանի

Յանակընկալա ինչ մի յանկարծ, և առ զար-

[մանս

ի բայց ջըրէ զայլ ամենայն մըտաց խորհուրդս,

Ըզբամբիշն՝ ¹¹⁸ որ միայնակ յածէր 'ի ճեմ

Երգանուտդ և 'ի ծաղկանց քաղեալ ծաղկուհնս

Որովք յեռեալ էր նըկարէն իւր պողտայ.

Ո՛վ Բամբիշըն գեղանի որ ջերանիս

Տարփամբ շողից՝ թէ հաւատալ կամիմ 'ի

[գեղդ

Որ սըրտի վըկայ լինէլէ սովորեալ.

Հաճեաց աղէ, արկի բարբառ, մատչել յառաջ

Առ տիքն գետակիս այս ըստ չափու

Ձի կարացից հասու լինէլ քոյդ նըւագաց :

Դու տաս յիշէլ ինձ ըզտեղին և թէ զնարդ

Պերսեփոնէ ¹¹⁹ կայր 'ի պահուն յորում ժա-

[մու

Ձինքըն մայրըն կորոյս, ինքն ըզՔարուն :

Ձերդ գայ 'ի հիւ կին պարանցիկ քերէլ զերկրաւ

Հանգուշն ամփոփ առհորակեալ գարշապարօք

Եւ հազն հազ ասն յոտանէ թէ փոփոխէ,

Պարձաւ առ իս նա 'ի ծաղկուհարն վերէլեակ

Խարտիշագեղ և կարմրերանդ՝ ոչ ինչ ընդհաս

Քան ըզկոյս որ վայրակնէ զաչըն ցածուն.

Եւ հաճեցոյց ըզթախանձանս արերսալըր

Մտապոյնըս մերձեցեալ այնպէս առ իս՝

Sotto l'ombra perpetua, che mai
Raggiar non lascia, Sole ivi, nè Luna.

Co' piè ristetti e con gli occhi passai

Di là dal fumaticel, per ammirare

La gran variazion de' freschi mai:

E là m'apparve (sì com'egli appare

Subitamente cosa, che disvia

Per maraviglia tutt' altro pensare)

Una Donna soletta, che si già

Cantando ed iscegliendo fior da fiore,

Ond'era pinta tutta la sua via.

Deh bella Donna, ch'a' raggi d'amore

Ti scaldi, s'io vo' credere a' sembianti,

Che soglion esser testimon del core,

Vengati voglia di trarreti, avanti,

Diss'io a lei, verso questa riviera,

Tanto ch'io possa intender che tu canti.

Tu mi fai rimembrar dove e qual era

Proserpina nel tempo, che perdette

La madre lei ed ella primavera.

Come si volge con le piante strette

A terra ed intra sè donna che balli,

E piede innanzi piede appena mette;

Volsesi in su' vermigli ed in su' gialli

Fioretti verso me, non altrimenti,

Che vergine, che gli occhi onesti avvalli:

E fece i prieghi miei esser contenti

Sì appressando sè, ch' l dolce suono

Զի լըսէի զանոյշ հընչիւնն ընդ խմտտալց :
 Այն ինչ է հաստ անդանօր՝ ուր գալարին
 Աստի յալէաց առուն գեղատարայր՝
 Ի վեր կալաւ զահանողին ինձ 'ի շընորհս ¹²⁰.

ՄԱՔՐ. ԵՐԳ ԻԷ. 109-144. ԻԸ. 4-64:

Veniva a me co' suoi intendimenti.
 Tosto che fu là, dove l'erbe sono
 Bagnate già dall' onde del bel fiume,
 Di levar gli occhi suoi mi fece dono.

PURGAT., Canto XXVII, v. 109-144. XXVIII, v. 4-64.

Ուլտիմոս

Արևն ¹²¹ որ նախ ասրփամբ ըզանն իմ բորբո-
 [բեաց

Ըզբ քնաղ ճըշմարտութեան ցուցեալ էր ինձ
 Գեղ քողցրիկ, հաւաստեալն և հերքեալ:

Եւ ես 'ի դաւանել զանձն իմ ուղղեալ
 Եւ աներկմիտ՝ որքան եղևն 'ի ճահ չարիով
 Ի վեր ըզգըտիս իմ կալայ առ 'ի խօսել:

Այլ տեսիլ երևեցաւ՝ որ այնպէս պինդ:

Կալաւ զիս առ 'ի լինել տեսներև,
 Զի մոռացայ զոր խոստովան էր ինձ լինել:

Իբր յապակի թափանցիկ և լուսափայլ,
 Կամ ընդ ջուրս ակնավըճիտ հօլմախազալ
 Ոչ յոյժ 'ի խոր՝ մինչ յատակացըն կորննէլ:

Գարձ առնեն պառչեկք մերոց կերպարանաց
 Այնպէս աղօս՝ որչափ ոչ ակըն մարդարևա
 Նուազի յաչքս ձիւնափայլ 'ի ճակատու:

I voti.

Quel Sol, che pria d'amor mi scaldò 'l petto

Di bella verità m'avea scoperto,
 Provando e riprovando, il dolce aspetto:
 Ed io, per confessar corretto e certo
 Me stesso, tanto, quanto si convenne,
 Levai lo capo a profferer più erto.
 Ma visione apparve, che ritenne
 A sè me tanto stretto, per vedersi,
 Che di mia confession non mi sovvenne.
 Quali per vetri trasparenti e tersi,
 O ver per acque nitide e tranquille,
 Non sì profonde che i fondi sien persi,
 Tornan de' nostri visi le postille
 Debili sì, che perla in bianca fronte
 Non vien men forte alle nostre pupille;

Սապէս անսի կաղմիկս յըլով դեմս 'ի խօսել,
Մինչ անկանել հոգեով այլազգ ինձ 'ի վրի.

[սյանս
Քան որով սեր լուցաւ ընդ մարդն և ընդ աղ-
[բիւր 122 :

Ս, յն ինչ ատեալ իմ շայնտսիկ՝ անդէն և անդ
Կարծելով պակերացեալս իմն անդրադարձ,
Դարձայ յեսս 'ի հայել թէ ոյց կցեն.

Եւ ոչ ատսի ինչ. և անդրէն սա լոյսըն շէշտ
Սկնարկեցի քաղցրահամբոյր Առաջնորդին,
Որ ժամտագինս 'ի սրբապիայլ աչսըն յըլայր :

Մի 'ի զարմանըս կըրթիցիս այն զի ժամախմս,
Յաւել ինձ, ընդ խոճոճ քո մանկամիտ
Որ ոչ դեռուերս շըշմարտին կայ 'ի վերայ.

Ս, յլ յածէ որպէս սովորն է զքեզ յուհայնս :
Ի՛սկ էու թիւնք են այնոքիկ զոր ատեսնեսդ,
Սա թերսնալ յուխտիցն աստէն արդէլս.
[կանք :

Սակայն խօսեաց ընդ նոսին, լնր և հաւատա-
Զի լոյսըն շըշմարտա՝ հաճող զինքեանս,
Յիւրմէ ոչ թողու 'ի բաց դառնալ նոցուն :

Եւ կացի ես առ ըստուերըն դէպ ուղիդ
Որ թուէր անձկսս ևս 'ի խօսել, և ըսկըսոյ
Հանդոյն իմն սան՝ որ նուազիցի յուժդին
[կամաց.

Ո՛վ որիդ բարետոհմիկ՝ որ 'ի յաւերժ
Կենաց նըշտը ըմբռնինես ըզքաղցրութիւն,
Ու՛մ ոչ լինել է խելամուտ՝ չև ճաշակեալ.

Սխորժաւուր ինձ լիցի անուն քոյին
Թէ շնորհուկս սանես, և ձերբդ հանդամանք :
Սա որ կաղմ՝ նա՛ և աչքք գեղած իժազդ.

Tali vid' io più faccie a parlar pronte :
Per ch'io dentro all'error contrario corsi

A quel ch' accese amor tra l' uomo e 'l fonte.

Subito, sì com' io di lor m' accorsi,
Quelle stimando specchiati sembianti,
Per veder di cui fosser, gli occhi torsi :
E nulla vidi; e ritorsili avanti
Dritti nel lume della dolce Guida,
Che sorridendo ardea negli occhi santi.

Non ti maravigliar perch' io sorrida,
Mi disse, appresso 'l tuo pueril coto,
Poi sopra 'l vero ancor lo piè non fida,
Ma te rivolue, come suole, a vòto.
Vere sustanzie son ciò che tu vedi,
Qui relegate per manco di voto.

Però parla con esse, ed odi e credi ;
Chè la verace luce che le appaga,
Da sè non lascia lor torcer li piedi.

Ed io all' ombra, che pareva più vaga
Di ragionar, drizzaimi, e cominciai,
Quasi com' uom cui troppa voglia smaga :

O ben creato spirito, che a' rai
Di vita eterna la dolcezza senti,
Che, non gustata, non s' intende mai,
Grazioso mi fia, se mi contenti
Del nome tuo e della vostra sorte.
Ond' ella pronta e con occhi ridenti :

Ոչ փակէ գուժ մեր ըզգրուենս առ կամն ար-

[դար,

Ոչինչ ընդհատ առ 'ի նմանէ՝ որ իւր ինքեան
Հանգունաստիպ կամի ողջոյն զիւրն արքու-

[նիս 125:

Եղէ ես յաշխարհի կոյս քոյրաթիւ,

Եւ թէ միտք քոյնն քաջիկ յիս յառեսցին՝

Ոչ ծածկեսցէ զիս 'ի քէն գոլս երս չքնաղ:

Այլ ծանկեցես եթէ ես ինքն եմ Պիկկարդէ 124,

Որ դ'այտոսիկ այլ երանեալս եղեալ ասաէն,

Երանելի 'ի պարունակն եմ յամրագոյն 125.

Անձուկ մեր խանդակաթ՝ որ հրավառեալ

Է մի միայն 'ի հաճութիւնն Հոգւոյն սրբոյ՝

Զուարճանայ ըստ սահմանեալ իւրնն կարգի:

Եւ վեճակս այս թըւեցեալ յոյժ 'ի խնարհ

Տըւաւ առ անելոյ մեր զուխօսս ապախտ,

Եւ ըստ մասնէ առ թերանալս մեր իւրիք:

Իսկ ես առ նա. Ի կերպարանորդ հրաշագեղ

Պայծառ փայլէ ոչ զիսեմ զինչ իմն աստուա-

[ծեան՝

Որ ըզձեզ այլակերպէ 'ի նախ կարծեաց 126.

Վասն որոյ ոչ եղև ինձ շոյս 'ի յուշ բերել.

Այլ շոր խօսիսնն նըպաստ արգ եղանի

Որով հեշախն ինձ և զիւրեաւ է ճանաչել:

Սակայն ասա. Որ երջանիկիք էք աստանօր

Լինիք ասոք ըզձակաթ յերս բարձունս,

Ի տես և ես, և 'ի սիրալիր երս լինել:

Ընդ այլ ըստուերըս ժամեցաւ նախ սակաւիկ.

Ապա ետ պատասխանի այնպէս զըւարթ՝

Զի թըւէր վառեալ տարփմամբ՝ յառաջինն

[հուր 127:

La nostra carità non serra porte

A giusta voglia, se non come quella,
Che vuol simile a sè tutta sua corte.

Io fui nel mondo vergine sorella:

E se la mente tua ben mi riguarda,

Non mi ti celerà l'esser più bella;

Ma riconoscerai, che io son Piccarda,

Che, posta qui con questi altri beati,

Beata son nella spera più tarda.

Li nostri affetti, che solo infiammati

Son del piacer dello Spirito santo,

Letizian dal suo ordine formati.

E questa sorte, che par giù cotanto,

Però n'è data, perchè fur negletti

Li nostri voti, e vòti in alcun canto.

Ond'io a lei: Ne' mirabili aspetti

Vostri risplende non so che divino,

Che vi trasmuta da' primi concetti.

Però non fui a rimembrar festino;

Ma or m'aiuta ciò che tu mi dici;

Sì che 'l raffigurar m'è più latino.

Ma dimmi: voi che siete qui felici,

Desiderate voi più alto loco,

Per più vedere, o per più farvi amici?

Con quell'altr'ombre pria sorrise un poco;

Da indi mi rispose tanto lieta,

Ch'arder pareva d'amor nel primo fuoco:

Հաճէ ըզկամեն մեր, Եղբայր, սիրոյ ազգումն
 Որ միայն զոր ունիմքս ապ կամեւ,
 Եւ ոչ ծարաւ 'ի մեզ առ այլ ինչ բորբոքէ:
 Թէ տենչասցուք 'ի լինեւ և ըս վերագոյն՝
 Եղիցին տենչանք ըզձիցս անմխարան
 Ընդ կամաց Այնմ որ մեզ սահման զընէ զայս
 [վայր .

Զոր տեսցես ոչ ունեւ տեղի յայտոսիկ ծիրս
 Եթէ հայիս քաջ՝ զի 'ի սէր հարկ է լինեւ
 Այսրէն՝ և զինչ թէ բնութիւն է իւրային ¹²⁸:
 Երանեալ էիցըս իսկ է մանաւանդ
 Ի ներքոյ կալ կամացն աստուածեղէն,
 Որով մի են հասարակ կամք մեր ինքնին.
 Ոյր սակա հաճոյ է համօրէն արքայութեան
 Եւ արքային՝ որ կաթողնէ յիւր կամս ըզմեզ,
 Կարգ ըսա կարգէ կալ յայպէս յայս արքայոււ
 [Թիւն:

Խաղաղութիւն մեր է 'ի կամօրն իւրային.
 Նա ինքն է ծովն առ որ խաղայ շարժի հա-
 [մայն
 Զոր ինքն ըստեղծ և զոր 'ի վեր եհան բնու-
 [Թիւն:

Յայնժամ եղև ինձ յայտնի իբր ամենուրեք
 Արքայութիւն է 'ի յերկինս, և զի շնորհ
 Գերագոյն բարւոյն տեղայ ոչ նոյնակերպ:
 Այլ որպէս մինչ համագամ ինչ ապ յագուրդ
 Եւ այլայ իմն տակաւին մընայ անձուկ,
 Ըզսա խընդրեմք և շնորհս ընդ այն մատուցաւ
 [նեմք .

Սոյնպէս գործով և բանիւ ես արարի
 Առ իմանալ 'ի նմանէ զի՛ եղև ոստայն

Frate, la nostra volontà qu'èta
 Virtù di carità, che fa volerne
 Sol quel ch' avemo, e d'altro con ci asseta.
 Se disiasimo esser più superne,
 Foran discordi gli nostri disiri
 Dal voler di Colui, che qui ne cerne :

Che vedrai non capere in questi giri,
 S' essere in caritate è qui necesse,
 E se la sua natura ben rimiri;
 Anzi è formale ad esto beato esse
 Tenersi dentro alla divina voglia,
 Perch' una fansi nostre voglie stesse.
 Sì che, come noi siam di soglia in soglia
 Per questo regno, a tutto il regno piace,
 Com' allo re, che in suo voler ne invoglia.

In la sua volontade è nostra pace:
 Ella è quel mare, al qual tutto si muove

Ciò ch' ella cria, o che natura face.

Chiaro mi fu allor com' ogni dove
 In cielo è paradiso, e sì la grazia
 Del sommo ben d' un modo non vi piove.
 Ma sì com' egli avvien, s' un cibo sazia,
 E d' un altro rimane ancor la gola,
 Che quel si chiede, e di quel si ringrazia,

Così fec' io con atto e con parola,
 Per apprender da lei qual fu la tela,

Որոյ ձրգեաց ոչ ըզլըկոցըն մինչ 'ի ծայր ¹²⁰ :
 Կեանք անթերի ¹⁵⁰, յաւել, և բարձր արդիւնք
 [ունին

Յերկինս ըզկին ևս 'ի վեր, ոյր ըստ ոճոյ
 Ի ստոր յաշխարհ ձեր քօլարկիլէ և զգենուէ,
 Աս 'ի կեալ և 'ի հանգչել մինչ 'ի վախճան
 Ընդ Փեսային՝ որ զամենայն ուխտ ընդունի,
 Զոր 'ի հաճոյս իւր համաբուն սերըն գործէ :
 Ի գնալ ըզհետ իւր յաշխարհէ օրիորդիկս
 Ետու խոյս, և 'ի հանդերձս իւր ծածկեցայ
 Եւ խոստացայ առնել զընթացս իւրըն կարգի :
 Մարդիկք ապա՝ վարժեալք առ շար քան առ
 [բարի,

Կորզեցին զես 'ի գուրս քաղցր 'ի վանաց .
 Աստուած գիտէ որպէս յետոյ կեանք իմ եղև :
 Եւ այս միւս պայծառու թիւն ¹⁵¹ որ յաջակողմն
 Իմ երեւի քեզ և վառի ճաճանչագեղ
 Ի լոյս պարունակիս մեր բովանդակ,
 Զոր զինէնս ասեմ զանձնէն ևս իմանայ .
 Եղև միանձնուհի՝ ոյր 'ի գըլնոյ
 Նոյնպէս բարձաւ հովանի սուրբ վարսակալին :
 Սակայն գամ մի գարձուցեալ յաշխարհ, ըստ ոչ
 Իւրըն կամաց, և ըստ օրէնքս բարեբաւ,
 Ոչ 'ի քօլոյ սըրտին լուծեալ երբեք զըսուս :
 Մեծին Կոստանդուհուոյ սա այս է լոյս,
 Որ երկրորդ 'ի Սուսվեայ փոթորկելոյն
 Էած զերրորդն 'ի ծընունդ, և զոյժ վերջին ¹⁵² :
 Սապեալ, և ըսկըսու աղա Ուշէն
 Քեւ Մարեմ երգել, և 'գ երգն անհետ լինէր,
 Իբր ընդ ջուր խորայատակ նիւթ ծանրալիք :
 Եւսարանք իմ որ եղեն իւր հետամուտ

Onde non trasse insino al co' la spola :
 Perfetta vita ed alto merto inciela

Donna più su, mi disse, alla cui norma
 Nel vostro mondo giù si veste e vela,
 Perchè 'n fino al morir si vegghi e dorma
 Con quello Sposo, ch'ogni voto accetta,
 Che caritate a suo piacer conforma.
 Dal mondo, per seguirla, giovinetta
 Fuggi 'mi, e nel suo abito mi chiusi,
 E promisi la via della sua setta.
 Uomini poi a mal, più ch'a ben, usi,

Fuor mi rapiron della dolce chiostra :
 Dio lo si sa qual poi mia vita fùsi.
 E quest' altro splendor, che ti si mostra
 Dalla mia destra parte, e che s' accende
 Di tutto 'l lume della spera nostra,
 Ciò ch' io dico di me, di sè intende :
 Sorella fu : e così le fu tolta
 Di capo l' ombra delle sacre bende.
 Ma poi che pur al mondo fu rivolta
 Contra suo grado, e contra buona usanza,
 Contra suo grado, e contra buona usanza,
 Non fu dal vel del cuor giammai disciolta.
 Quest' è la luce della gran Gostanza,
 Che del secondo vento di Soave
 Generò 'l terzo, e l' ultima possanza.
 Così parlammi ; e poi comincio : Ave
 Maria, cantando : e cantando vanio
 Come per acqua cupa cosa grave.
 La vista mia, che tanto la seguio,

Որքան եղև մարթ . այն ինչ զինքըն կորուսեալ
 Գարձան 'ի նրպատակ մեծի տենչման ¹⁵⁵ ,
 Եւ համայն բևեռեցան յՆրանուհի .
 Սակայն նա 'ի հայեցուածս իմ վայլակեաց
 Այնպէս՝ զի ոչ ժուժեաց ակն հայել յառաջ,
 Որով եղէ անապանեալ 'ի հարցանել :

ԱՐԲԱՅՈՒԹԻՒՆ. Երդ Գ. 1-150.

Quanto possibil fu, poi che la perse,
 Volsesi al segno di maggior disio ;
 Ed a Beatrice tutta si converse :
 Ma quella folgorò nello mio sguardo
 Sì, che da prima il viso nol sofferse.
 E ciò mi fece a dimandar più tardo.

PARADISO, Canto III, 1-150.

Արժիւն Հոովմէական 88.

Մինչ Կոստանդին դամ մի զարծիւնն հոովեաց
 Ընդդէմ երկնիցն ընթացից ¹⁵⁴, յոր սըլացաւ
 Հընոյն ¹⁵⁵ ըզհեա ըզլաւինիա վըտարողի.
 Երկերիւր և աւելի ամօք եկաց
 Թըւչունն Աստուծոյ յԵւրոպեան ծայրս ¹⁵⁶,
 Մօտ առ շրամբքն ¹⁵⁷ յորոց նախ ել մեկնէ.
 [ցաւ:]
 Եւ փետրոցն ընդ հովանեաւ սըրբանրէր
 Վարեաց զաշարհ անդանօր ձեռաց 'ի ձեռս.
 Եւ այսպէս փոխանակեալ հաս ընդ խնովս:
 Ինքնակալ եղէ և եմ Յուստինիան.
 Եւ 'ի կամաց նախն Սիրոյ՝ զոր յանձն ըզգամ,
 Յօրինաց բարձի զունայնն և զԹարմատար ¹⁵⁸.
 Եւ քան 'ի գործն յառաջ լինելս իմ ուշակալ՝
 Մի բնութիւն գող 'ի Քրիստոս, ոչ աւելի
 Հաւատայի, և ընդ հաւատս այս կայի հաճ.

L' Aquila Romana.

Poschiachè Gostantin l' aquila volse
 Contra 'l corso del ciel, ch' ella seguio
 Dietro all' antico che Lavinia tolse,
 Cento e cent' anni e più l' uccel di Dio
 Nello stremo d' Europa si ritenne
 Vicino a' monti, de' quai prima uscio :

E, sotto l' ombra delle sacre penne,
 Governò 'l mondo lì, di mano in mano ;
 E sì cangiando, in su la mia pervenne.
 Cesare fui e son Giustiniano ;
 Che, per voler del primo Amor ch' io sento,
 D' entro alle leggi trassi il troppo e 'l vano :
 E prima ch' io all' opra fossi attento
 Una natura in Cristo esser, non piue
 Credeva e di tal fede era contento :

Այլ որհնեալն Ագաբիտոս՝ այն որ եղևն
 Հովիւ գերագոյն՝ ՚ի սեռն կրօնս
 Իւրովք բանիւք՝ որոց հաւատս ընծայեցի :
 Ուղղեաց զիս . և որ զինչ բանք իւր էին
 Արդ տեսանեմ պայծառ , իբրև զի տեսանեադ
 Յառարկուածն համայն՝ զուղիղն և զանուղիղ :
 Մինչ այն ինչ կալայ զընթացս Եկեղեցւոյ
 Կամեցաւ Տէր շնորհիւն իւր յիս շքնէլ
 Ըզլէհ վաստակն՝ առ որ և զանձն ետու համ
 [բուն :

Առ Բելլիսար իմ արարի յանձն ըզբանակ ,
 Ուստի այնպէս աջն երկնաւոր եկաց անբաժ՝
 Զի եղև նըշան թէ ինձ պարա խցէ կալ ¹³⁹ :
 Արդ աստէն բովանդակի դարձուած բանիս
 Առ հարցումնդ առաջին . այլ յաւելլու
 Զիս հանդամանքն յորդորեն ինչ ինչ կըցորդ .
 Որպէս զի տեսցես դու սրբան իրաւամբ ¹⁴⁰
 Նըշանին ամենասուրբ շարժին ընդդէմ ,
 Եւ է որ յինք գրաւէ , և է որ ընդդէմ կայ :
 Տես սրբան զօրութիւն զինքն արժանի
 Արար պատուոյ , ՚ի Պալլանտեայ մեռանէ .
 [Ընն ,

Առ ՚ի տալ նըմին ըզբարձ արքայական :
 Գիտես կալաւ յԱլլիոն զիւր բընակութիւն
 Քան զամս երեք հարիւր՝ մինչև ցայնվայր
 Զի ընդ երկց երեք մարտեան դեռ ¹⁴¹ վասըն
 [իւր :

Գիտես զինչ ՚ի Սաբինեանց արար չարեաց
 Յըլուկրետեայ ցաւս առ եօթամբք թաղաւ .
 [բոք
 Յաղթող գրտեալ գրացի ազանց շուրջանակի :

Ma il benedetto Agabito, che fue
 Sommo pastore, alla fede sincera
 Mi dirizzò con le parole sue.
 Io gli credetti: e ciò che suo dir era,
 Veggio ora chiaro, sì come tu vedi
 Ch'ogni contraddizione è falsa e vera.
 Tosto che con la Chiesa mossi i piedi,
 A Dio per grazia parve d'inspirarmi
 L'alto lavoro; e tutto in lui mi diedi.

Ed al mio Bellisar commendai l'armi,
 Cui la destra del ciel fu sì congiunta,
 Che segno fu, ch'io dovessi posarmi.
 Or qui alla quistion prima s'appunta
 La mia risposta: ma sua condizione
 Mi stringe a seguitare alcuna giunta.
 Perchè tu veggì con quanta ragione
 Si muove contra il sacrosanto segno,
 E chi 'l s'appropria, e chi a lui s'oppone,
 Vedi quanta virtù l'ha fatto degno
 Di riverenza: e cominciò dall'ora

Che Pallante morì per dargli regno.
 Tu sai ch'ei fece in Alba sua dimora
 Per trecent'anni ed oltre, infino al fine
 Che i tre a' tre pugnâr per lui ancora.

Sai quel che fe dal mal delle Sabine
 Al dolor di Lucrezia, in sette regi,

Vincendo intorno le genti vicine.

Գիտես զոր ինչ արար՝ 'ի քաջազանց
Կըրեալ Հռովմայ ընդդէմ Պրեննեայ և Պիւ-
[ուսի,

Ընդդէմ այլոց իշխանաց և ժողովոց .
Որով Տորկուատ և Կուինտոս՝ վերաձայնեալն ¹⁴²
Յանինամ հերաց, և Դեկեանք և Փաբիոսք
Կալան անուն՝ սրբ խնկեւելքն են ինձ յորդոր :
Ըզգեսանեաց նա զերթառուսն Արաբացւոց
Որք անցին ըզկնի անցիցն Սնիրաւայ
Դապաւերս՝ ուստի վայրէջք քոյն Պագոս :
Ընդ նովաւ պատանեկիւք՝ յալթող գըտան
ԸՍկիպիոն և Պոմպեոս . և խիտ ցուցաւ
Աս բըլուրն ընդ որով դու եկիր 'ի ծնունդ ¹⁴³ :
Ի ժամուն յոր ապա կամք եղէն երկնից
Համօրէն գաշխարհ առնել ըստ իւր պայծառ ¹⁴⁴ ,
Ըստ կամացըն Հռովմայ բարձ զայն Կեսար :
Եւ զոր արարն 'ի վարեայ ¹⁴⁵ մինչ 'ի Հռենոս
Իզարա ետես Վ Էրա , տես և Սեննա ,
Եւ ամենայն որովք Հռոգան լի է հովիտք :
Զայն զոր արար մինչ գամ մի են 'ի Հռաւեննայ
Եւ վազեայ ընդ Հռուբիկոն՝ այնպէս եղև
Սլացաթև՝ զի չհասանեն լեզու կամ գրիչ :
Ի Սպանիա գարձոց ըզըօրն , յետոյ ուրեմն
Ի Կուրացոց և խորտակեաց ըզՓարսալիա
Զայն օրինակ՝ զի և Նիւ ջերմ ըզցաւն ըզգաց :
ԶԱնտագրոս և զՍիմոնիս ուստի խաղացն
Ետես գարձեալ, և ուրանոր հանդէի Հեկտոր .
Եւ Պըտըմեայ ապա 'ի լիսա գոռաց անդրէն :
Անդուստ կայծակնացայա եկն առ Յուբաս .
Ի վերջոյ գարձ արար 'ի ձերբդ խըրթին կոյս ,
Յականջալուրս եկեալ իւր փող պոմպեական :

Sai quel che fe, portato dagli egregi
Romani contro a Brenno e contro a Pirro,

E contro gli altri principi e collegi:
Onde Torquato e Quinzio, che dal cirro
Negletto fu nomato, e Deci e Fabi
Ebber la fama che volentier mirro.
Esso atterrò l' orgoglio degli Aràbi,
Che dietro ad Annibale passàro
L' alpestre rocce, Po, di che tu labi.
Sott' esso giovanetti trionfaro
Scipione e Pompeo: ed a quel colle,
Sotto 'l qual tu nascesti, parve amaro.
Poi presso al tempo che tutto 'l ciel volle
Ridur lo mondo, a suo modo, sereno,
Cesare per voler di Roma il tolle:
E quel che fe dal Varo insino al Reno,
Isara vide ed Era, e vide Senna,
Ed ogni valle onde 'l Rodano è pieno.
Quel che fe poi ch' egli uscì di Ravenna,
E saltò 'l Rubicon, fu di tal volo,
Che nol seguiteria lingua, nè penna.
Invèr la Spagna rivolse lo stuolo,
Poi vèr Durazzo; e Farsaglia percosse
Sì, ch' al Nil caldo si senti del duolo.
Antandro e Simoenta, onde si mosse,
Rivide, e là dov' Ettore si cuba:
E mal per Tolomeo poscia si scosse:
Donde discese folgorando a Giuba:
Poi si rivolse nel vostro occidente,
Dove sentia la pompeiana tuba.

Զոր արարն ընդ ծանրակիր հետևողն ¹⁴⁶
 Ի Գրժոխս հաջէ Բրուտոս Կաստիսիւ,
 Եւ Մոգոնա և Պերուզիա ցաւըս կրեցին:
 Ընդ որ դեռ լայ Կէտոպարա արևրազդեցիկ,
 Որ 'ի գիմացն փախչելով՝ ըզմահ յիժէ
 Ճաշակեաց յանակնկալ և դառնալեր:
 Ընդ սրմին վարդեցաւ յափնն կարմիր,
 Ընդ սրմին այնպէս զաշտարհ եգ յանգորրու՝
 Զի առ Յանոս փակեալ էղև իւրըն առճար:
 Սակայն զոր ինչ նըշանն որ սայ ինձ բարբառէ՝
 Կախ արարեալ և սպա էր աննելի,
 Առ մահացու արբայուծիւնն որ կայ 'նդ իւրև
 Լինի 'ի տեսանել գոյն և մըտայլ՝
 Թէ 'ի ձեռն ակնարկեսցի երբորդ կայսեր ¹⁴⁷,
 Լուսափայլ ակնողեօք և սեռն 'ի սէր:
 Զի կենդանին Արգարուծիւն որ ինձ աղչէն
 Ընձեռեաց զրբմէ խօսիմս ¹⁴⁸ իւրով ձեռամբ
 Փառըս նըմին՝ խընդրել ըզլբէժ իւր վարչու
 [Թեան:]
 Արդ աստէն ըբբանչացիր յոր երկրորդեմս.
 Սնդուսա ¹⁴⁹ խաղաց ընդ Տիտոսի լընու ըզբէն
 Վրիժապարա վաղընջականն մեղանաց:
 Եւ յորժամ զԵկեղեցի սուրբ խածատեաց
 Ատամըն Լոնգորբորդ՝ ընդ իւր թևովք
 Կարողս Մեծն յողթանակեալ հաս յոգնու
 [Թիւն:]

ԱՐՔԱՅՈՒԹԻՒՆ ԵՐԴ Զ. 4-96:

Di quel che fe col baiulo seguente,
 Bruto con Cassio nell' Inferno latra;
 E Modona e Perugia fu dolente.
 Piangene ancor la trista Cleopatra,
 Che, fuggendogli innanzi, dal colubro
 La morte prese subitana ed atra.
 Con costui corse insino al lito rubro;
 Con costui pose 'l mondo in tanta pace,
 Che fu serrato a Giano il suo delubro.
 Ma ciò, che il segno, che parlar mi face,
 Fatto avea prima, e poi era fatturo
 Per lo regno mortal, ch' a lui soggiace,
 Diventa in apparenza poco e scuro,
 Se in mano al terzo Cesare si mira
 Con occhio chiaro e con affetto puro:
 Chè la viva giustizia che mi spira,
 Gli concedette, in mano a quel ch'io dico,
 Gloria di far vendetta alla sua ira.

Or qui t'ammira in ciò ch'io ti replico:
 Poscia con Tito a far vendetta corse
 Della vendetta del peccato antico.
 E quando 'l dente longobardo morse
 La santa Chiesa, sotto alle sue ali
 Carlo Magno vincendo, la soccorse.

PARADISO, Canto VI, v. 1-96.

Խորհուրդ Մարդեղութեան.

Ովսանեա՛յ սուրբոյ Եհովե, տէր Սարաւոր,
 Չանաւորեալ շուսագարդես 'ի քո նշնոյրս
 Ըզնրեղեկս երանալիւ այսց պետտրեանց.
 Սայէս 'ի հիւ զիւրև գալով 'ի մասն երգոյն ¹³⁰
 Տեսի զև ոգեղենն այն գեղգեղեր,
 Ոյր 'ի վերայ ճառագայթէ կըրկնակի լոյս:
 Եւ ինքն և այլք առին խաղացս յիւրեանցն 'ի սար,
 Եւ կայծականց իմըն հանգոյն երագաթախջք
 Մածկեցան յինէն յանկարծն 'ի հեաստան:
 Վարանէի և ասէի ցանձն իմ՝ Ասա,
 Ասա, ասա ¹³¹ օն առ Տիկինն իմ, ասէի,
 Որ ըզպատուք իմ հարկանէ քաղցր 'ի ծորան:
 Այլ մեծարանքն այն որ իշխէ ինձ բովանդակ
 Խնարհէր իսկ զես առ Երն և առ Ուէի ¹³²,
 Չօրէն առն որ 'նդարմացեալ բերի 'ի նիրհ:
 Ըստ այսմ առ սուղ ինչ զես ելք Երանուհի,

La Redenzione.

Osanna, sanctus Deus Sabadh,
Superillustrans claritate tua
Felices ignes horum malahoth:
 Così, volgendosi alla nota sua,
 Fu viso a me cantare essa sustanza,
 Sopra la qual doppio lume s'addua.
 Ed ella e l'altre mossero a sua danza:
 E, quasi velocissime faville,
 Mi si velâr di subita distanza.
 Io dubitava e dicea: Dille, dille,
 Fra me, dille, diceva, alla mia Donna,
 Che mi disseta con le dolci stille:
 Ma quella reverenza, che s'indonna
 Di tutto me, pur per BE e per ICE
 Mi richinava, come l'uom ch' assonna.
 Poco sofferse me cotal Beatrice,

Եւ յաւելլ լուսափայլեալ այնպէս 'ի ժմա'
 Որ առ հրով իսկ երջանիկ առնէր ըզմարդ ¹³⁵ :
 Չոր օրինակ անվըրէպ ես տեսանեմ,
 Ո'րպէս արդար վըրէժ քննու արդարապէս
 Պատժիցի, մըտաբերիս դու 'ի խորհել ¹³⁴ :
 Այլ ըզմիտըս քօ ընդ փոյթ հանգարտեցից •
 Եւ դու լուր՝ զի բանիցս իմ ստացուածք
 Պարգևըս մեծ խըրատու քեզ ընծայեացեն :
 Չը հանգուրժեալ սանձս առ ոյժըն կամեցող
 Իւրն 'ի շահ, մարդն՝ որ ոչ եկն 'ի ծընունդ, ¹³⁵

Դատապարտեալ՝ և զասձմ՝ իւր ոյջ արկ ընդ
 [պարտեօք •

Որով աղբ մարդկային անկեալ եկաց
 Յամայր ամբք աըխատեալ յոյժ 'ի մուրանս,
 Մինչև Բանն Աստուծոյ հաճեցաւ էջ •
 Ուր ըզբնուծիւն որ յիւրաստեղծ Արարողէն
 Հեռացեալ կայր՝ միացոյց ընդ անձըն իւր,
 Միայն աղբմամբ յաւեժաբուզն իւրըն սիւ
 [բոյ ¹³⁶ :

Ազնիկառոյց ըւր զորով ճառս արգ անկանի •
 Բնուծիւնս այս միացեալ ընդ Արարչին
 Յըստեղծուըն անդ եղև սեան և բարի •
 Այլ ինքնին իւրովի վըսարեցաւ
 Ի Դրախտէն՝ զի եղև յետս ըստերիւրեալ
 Ի հետոյ ճըզմարտուծեան և կենացն իւր ¹³⁷ :
 Արգ չարչարանքըն զոր էսած խառն 'ի վերայ ¹³³
 Թէ 'նդ բնուծիւն իւր ըստանձնեալ անցի 'ի
 [կշիւն՝

Ոչ այսպէս արդարագոյնս ինչ է տանջեալ •
 Եւ հանգոյն չէ լեալ ինչ այնպէս անիրաւ

E comincio, raggiandomi d' un riso
 Tal, che nel fuoco faria l' uom felice :
 Secondo mio infallibile avviso,
 Come giusta vendetta giustamente
 Punita fosse, t' hai in pensier miso :
 Ma io ti solverò tosto la mente.
 E tu ascolta: chè le mie parole
 Di gran sentenza ti faran presente.
 Per non soffrire alla virtù che vuole
 Freno, a suo prode, quell' uom che non
 [nacque,
 Dannando sè, dannò tutta sua prole :

Onde l' umana specie inferma giacque
 Giù per secoli molti in grande errore ;
 Fin ch' al Verbo di Dio discender piacque.
 U' la natura, che dal suo Fattore
 S' era allungata, unfo a sè in persona,
 Con l' atto sol del suo eterno amore.

Or drizza 'l viso a quel che si ragiona.
 Questa natura al suo Fattore unita,
 Qual fu creata, fu sincera e buona :
 Ma per sè stessa pur fu isbandita
 Di Paradiso, perocchè si torse
 Da via di veritate, e da sua vita.
 La pena dunque, che la croce porse,
 S' alla natura assunta si misura,

Nulla giammai sì giustamente morse :
 E così nulla fu di tanta ingiura,

Յոր բնութիւնն հանդուճառաւ կը յարակից :

Արդ միոյ իրին եղեն արդիւնք պէսպէսք .

Զի հաճնցոյց մի մահ զԱստուած և ըզՆրէ .
[այս ¹³⁹,

Որով երկիր սարսեցաւ , ւ' երկինք բացան :

Վասն որոյ ոչ յայտըմէտէ զբժուարահաս

Քեզ թըւեսցի յորժամ լըսես զի քէն արդար

Լըծ ուր ուրեմն ըզլքէժն յարգար դասաւ .
[բանէն :

Այլ այժմ ըզմիասըգ տեսնեմ ես հոլովեալ

Խորհըրդոց 'ի խորհուրդս 'ի կընձիւնն ինչ

Ըզլուծուին տին ունեւրով անձկակարօս :

Զոր լըսեմն իմանամ , ասես գու . քաջ ,

Այլ առ իմէ Տէր կամիցի զանխըլանամ

Ի վըրկուծիւն մեր գըլնովն զայս օրինակ :

Խորհուրդս այս , ո՛վ Յղբայր , կայ քօզածածուկ

Ըսա աչքս մահացու , որոց հանձար

Ոչ 'ի բոց թէ տարփանաց է տարրացեալ ¹⁶⁰ :

Ի նշանակս այս արդարեւ է զակն յառել

Յաճախակի' և տեսնել է յոյժ սակաւ .

Ասացից էր արժանաբոյն եղև այսոգոյնս :

Բարուծիւնն աստուածայնն որ վըսարէ

Յիւրմէ 'ի բաց զամենայն բիծ , վսռեալ յանձին

Փողիողի յայն' մինչև յայտնել ըզգեղն յա-
[ւերժ :

Որ ծորի 'ի նմանէ ոչ միջնորդարար

Զիք վախճան նըմն իմնէ , այն զի խախտի

Ոչ եւր կընէք դամ մի յիւրմէ արդաւորեալ ¹⁶¹ :

Որ անմիջնորդ է անզացեալ առ 'ի նմանէ ,

Համակ ազատ է . քանզի ոչ 'ի ներքոյ կայ

Ազգման նորանորդ իրակուծեանց ¹⁶² :

Guardando alla persona che sofferse,

In che era contratta tal natura.

Però d' un atto uscir cose diverse ;

Ch' a Dio ed a' Giudei piacque una morte :

Per lei tremò la terra, e 'l ciel s' aperse.

Non ti dee oramai parer più forte

Quando si dice, che giusta vendetta

Poscia vengciata fu da giusta corte.

Ma io veggì' or la tua mente ristretta

Di pensiero in pensier dentro ad un nodo

Del qual con gran disio solver s' aspetta.

Tu dici : Ben discerno ciò ch' i' odo :

Ma perchè Dio volesse, m' è occulto,

A nostra redenzion pur questo modo.

Questo decreto, frate, sta sepulto

Agli occhi de' mortali, il cui ingegno

Nella fiamma d' amor non è adulto.

Veramente, però ch' a questo segno

Molto si mira e poco si discerne,

Dirò perchè tal modo fu più degno.

La divina bontà, che da sè sperne

Ogni livore, ardendo in sè sfavilla

Si, che dispiega le bellezze eterne.

Ciò che da lei senza mezzo distilla,

Non ha poi fine ; perchè non si muove

La sua imprenta, quand' ella sigilla.

Ciò che da essa senza mezzo piove,

Libero è tutto, perchè non soggiace

Alla virtute delle cose nuove.

Որ իւր հանգէաւ ևօ է, հաճոյ ևօ է ինքեան.

Զի սուրբ եւանդն, որ զամենայն լուսարկայէ՛
Նըռուլագեղ 'ի նմանագոյնն է առաւել:

Պարգևօքս այս համօրէն ճոխապաճոյճ՝

Է ստեղծուած ըն մարդկային, և ևթէ մին

Պահասեցի՛ հարկ 'ի շքքոյն է անկանել:

Մեղք միայն է բարձող զիւրն ազատութիւն,

Եւ գերագոյն բարւոյն առնէ զինքն անհան-

[գէտ՝

Զի 'ի ըյս իւր սովաւուք պոյժառանայ.

Եւ 'ի պատիւ իւր չառնէ գարձ ամենեին՝

Թի՛ է ոչ ընու՛ զոր գատարկեաց մեղք ըզգեղին,

Փոխարէն չար վայելցն արդար կըրիւք:

Բընուածիւն ձեր մինչ մեղաւըն բովանդակ

Յիւրն 'ի սերունդ, զըրկեալ եղև յիշխանու-

[թեանցս

Յայսցանէ, զոր օրինակ և 'ի Դրախաէն:

Եւ ոչ կարէր՝ եթէ մանրը միտ գընես,

Յառնել կալ այլով իւրք ճանապարհաւ

Զև անցեալ ընդ մի անցիցըս յայսցանէ:

Կամ Աստուծոյ միայն իւրովն ողորմութեամբ

Թողութիւն էր շնորհէլ, և կամ մարդոյն

Լընուլ ինքնին ըզհատուցումն իւր զաւած.

[ման:

Հայեաց աջօք քովք ալէ՛ 'ի ներքս 'ի խորս

Յաւիտենիցըն խորհըրդոց՝ որչափ մարթիս,

Ակընկըռիւ բարբառուցումն լեալ ուշակալ:

Ոչ զօրէր 'ի պոյժմանին իւր մարդ էրբէք

Սունել ըզհատուցումն, ոչ կարելով

Հնազանդեալ խոնարհութեամբ վայրիջանել՝

Որչափ ելա եդ 'ի սըրբին անաստելով:

Più l'è conforme, e però più le piace;

Chè l'ardor santo, ch'ogni cosa raggia,

Nella più somigliante è più vivace.

Di tutte queste doti s'avvantaggia

L'umana creatura: e s'una manca,

Di sua nobilità convien che caggia.

Solo il peccato è quel che la disfranca,

E falla dissimile al sommo bene,

Per che del lume suo poco s'imbianca;

Ed in sua dignità mal non riviene,

Se non riempie dove colpa vòta,

Contra mal diletta, con giuste pene.

Vostra natura, quando peccò tota

Nel seme suo, da queste dignità di,

Come di Paradiso, fu remota:

Nè ricovrar poteasi (se tu badi

Ben sottilmente) per alcuna via,

Senza passar per un di questi guadi:

O che Dio, solo per sua cortesia,

Dimesso avesse; o che l'uom per sè isso

Avesse soddisfatto a sua follia.

Ficca mo l'occhio per entro l'abisso

Dell'eterno consiglio, quanto puoi

Al mio parlar direttamente fisso.

Non potea l'uomo ne' termini suoi

Mai satisfar, per non potere ir giusto

Con umiltade, obbedièndò poi,

Quanto disubbedièndò intese ir suso.

Եւ այս պատճառք են որով եղև մարդ ապիւ-
[կար

Իւրով ըզհատուցումն հնարաւորել:

Աստուծոյ ուրեմն 'ի գէպ էր իւր շաւղօք
Դարմանել ըզմարդն 'ի կեանս իւր բովանդակ,
Ասեմ միով կամ երկոքուքք միանգամայն ¹⁶⁵:

Այլ զի գործ արարողին այնչափ և ևս

Է հաճոյ, որչափ յայտնէ առաւելաւ
Ըզտրաին բարութիւն ուսա եկն 'ի վեր:

Երախտիքն աստուածային կընքեալ յաշխարհ ¹⁶⁴,
Ճանապարհորդ լինել ընդ բնաւ շաւիղս իւր
Հաճեցաւ, առ ամբառնալ ըզձեզ 'ի վեր:

Եւ ոչ ընդ ցայգըն վերջին և նախըն օր

Եղև կամ եղեցի ինչ այսպիսի

Վեհ և չքքնալ առ 'ի միոյն կամ 'ի միւսոյ ¹⁶⁵:

Զի շնորհաբաշխ եղև Աստուած 'ի տալ իւր զանձն
Առաւել' անելով յէլր ըզմարդ կարող,

Քան թէ սոսկ ներումն ինքնին էր շնորհեալ:

Եւ համօրէն այլ օճանք էին նիաղք

Որդարութեանն' եթէ ոչ էր խոնարհեալ

Որդին Աստուծոյ անուր մարմին:

E questa è la ragion, perchè l' uom fue

Da poter satisfar per sè dischiuso.

Dunque a Dio convenia con le vie sue

Riparar l' uomo a sua intera vita:

Dico con l' una ovver con ambodue.

Ma perchè l' opra tanto è più gradita

Dell' operante, quanto più appresenta

Della bontà del cuore ond' è uscita;

La divina bontà, che 'l mondo imprenta,

Di proceder per tutte le sue vie

A rilevarvi suso fu contenta.

Nè tra l' ultima notte e 'l primo die

Si alto e sì magnifico processo,

O per l' una o per l' altro fue, o fie.

Chè più largo fu Dio a dar sè stesso

In far l' uom sufficiente a rilevarsi,

Che s' egli avesse sol da sè dimesso.

E tutti gli altri modi erano scarsi

Alla giustizia, se 'l Figliuol di Dio

Non fosse umiliato ad incarnarsi.

Ս. Փրանկիսկոս Ասիկացի.

Ընդ Տուսկինեայ ¹⁶⁸ մէջ և ջրոյն, ոյր ընդ բը-
[լուրն

Են էջք՝ ընարեալ յերանեւոյն Ուբալդոսէ,
Կախի կող բերրի ¹⁶⁷ շէրինն բարձրաբերձ,

Ուտաի յուրա և աթ ռնի զՊերուգիա

Գ՝ Արեւադուան՝ ոյր 'ի Թիկանց կայ յարաա-
[սուս

Ընդ ծանրը լուծըն Նոկերա ¹⁶⁸ ընդ Գըւալ-
[գեայ:

Անդ 'ի կողացն ուր զափափայս իւր առաւել

Գիւր գործէ՝ յաշխարհ Սրև մի ծագեցաւ,

Որպէս առնէ սա այս ¹⁶⁹ երբեմն 'ի Վանդիսէ:

Վան որոյ էթէ զտեղւոյս սբ խօսեսցի՝

Մի ասացէ Աստեղէ, որ զայն է բան,

Այլ Արեւէք՝ Թէ ասեւ զիսկըն կամիցի:

Չև ևս հեռի էր նա յոյժ 'ի ծագմանէն

S. Francesco d'Assisi.

Intra Tupino e l'acqua che discende

Del colle eletto dal beato Ubaldo,

Fertile costa d'alto monte pende,

Onde Perugia sente freddo e caldo

Da Porta Sole; e dietro le piange

Per greve giogo Nocera con Gualdo.

Di quella costa là, dov'ella frange

Più sua rattezza, nacque al mondo un Sole,

Come fa questo talvolta di Gange.

Però chi d'esso loco fa parole,

Non dica Ascési, chè direbbe corto,

Ma Oriente, se proprio dir vuole.

Non era ancor molto lontan dall'orto,

Ձի ըսկըօաւ իմն ըզգալն առնել էրկրի
 Զըսփոփումն իւրայնոյ մեծ ազգեցութեան :
 Չի պատանեանի դեռ՝ տիկնոջն ¹⁷⁰ այն աղաքաւ
 Յաման հօրըն զիսկեցաւ, ում զերդ մահու :
 Ոչ ըզդուռն իւր որ բանայ հեշաւ և կամակ :
 Եւ յանդիման առեկն իւր հօգեոր ¹⁷¹
 Եւ առաջի հօրն ընդ նրմին զուգակեցեցաւ,
 Զոր ապա օր ըստ օրէ սիրեաց և ևս :
 Սա ¹⁷² էկոյ զիրկ յառաջին իւր ամուսնոյն
 Հազար հարիւր և աւելի ամօք ցայնվայր,
 Անարդ, անհրրաւէր և անծանօթ :
 Եւ ոչ օգտեաց ինչ ըսել զի զայն եգիտ
 Յապահօվս դ'Ամիկըստեայ 'ի կոչ ձայնին
 Որ էարկն համայն զաշխարհ յահ և 'ի գող ¹⁷⁵.
 Եւ ոչ օգտեաց գոշն անսասան և սրբոտայ յայն՝
 Ձի մինչ էկացըն Մարիամ առ ըստորև,
 Ինքն 'ի խաչ ընդ Քրիստոսի վերամբարձաւ ¹⁷⁴.
 Այլ զի ոչ յոյժ թաքթաքուր յառաջեցից,
 Իմա զազքատու թիւն և զՓրանկիսկոս
 Ի սիրակիցս յայտհեանէ 'ի բանքս ըսփիւռ :
 Միութիւն իւրեանց և գէմք նոցուն զըւարթ,
 Տարփումն ըզբանչել և քաղցր հայեացք
 Տային ածել ընդ միտ խորհուրդքս սրբական :
 Մինչև արգոյ մեծամեծարըն Բեռնարգոս
 Վաղեաց նախ բոկոտն ըզհեա խաղաղութեանն
 Այնքանոյ, և թուէր 'ի վազմն անագանել :
 Ո՛վ ճոխութիւն անծանօթ, ո՛ ստոյգ բարեք.
 Բոկոտունք Եգիպտոս և Սեղբեսարոս
 Եղեն ըզհեա տարփելոյն՝ ցայն զհարսնըն սի-
 [րեալ :

Ապա հայրն այն և վարժիչ մեկնի գընայ ¹⁷⁵

Ch'ei cominciò a far sentir la terra
 Della sua gran virtude alcun conforto.
 Chè per tal donna giovinetto in guerra
 Del padre corse, a cui, com' alla morte,
 La porta del piacer nessun disserra :
 E dinanzi alla sua spirital corte,
Et coram patre le si fece unito :
 Poscia di dì in dì l'amò più forte.
 Questa privata del primo marito,
 Mille e cent'anni e più dispetta e scura
 Fino a costui si stette senza invito.
 Nè valse udir, che la trovò sicura
 Con Amiclate, al suon della sua voce,
 Colui ch' a tutto 'l mondo fe paura :
 Nè valse esser costante nè feroce,
 Sì che dove Maria rimase giuso,
 Ella con Cristo salse in su la croce.
 Ma perch'io non proceda troppo chiuso,
 Francesco e povertà per questi amanti
 Prendi oramai nel mio parlar diffuso.
 La lor concordia, e i lor lieti sembianti,
 L'amore a maraviglia, e 'l dolce sguardo
 Faceano esser cagion de' pensier santi ;
 Tanto che 'l venerabile Bernardo
 Si scalzò primo, e dietro a tanta pace
 Corse, e correndo gli parv'esser tardo.
 Oh ignota ricchezza, oh ben verace !
 Scalzasi Egidio, e scalzasi Silvestro
 Dietro allo sposo ; sì la sposa piace.

Indi sen va quel padre e quel maestro

Ընդ տիկնոջն իւր և հանգերձ ազգատոհմեն,
 Ոյց ըղնոնարճ գօտին վաղուց էր ըստանձնեալ:
 Եւ նըկնասխոհ սըրտիւք ինչ ոչ երեսքն անկան
 Աւ Պետրոսի Բեանարգոնեայ ընեւն որդի,
 Կամ առ գոնն անգոսնելի տարսայոյման:
 Այլ համայն արքայապերճ զիւր խխա խոր.

[Հուրգս

Յայտնեայ Իննովկենտեայ, և 'ի նմանէ
 Չառաջին զըրոջմ' կարգին իւր ընկալաւ:
 Ապա մինչ այն ինչ աղքատին որեարն աճեալ
 Իւր ըզհէտ' որոյ կենցաղ զարմանաբանչ
 Լաւագոյն ևս երգեսցի 'ի փառս երկնից.
 Ի ձեռն Ոնորեայ երկրորդ անգամ
 Հօտապետին այսորիկ կամք սըրբանըւէր
 Պըսակեալ 'ի միշտ յաւէտ եղեն Հոգւոյն:
 Եւ գամ մի 'ի ծարաւ վըկայական
 Քարոզեալ ըզՔրիստոս և զհետեոջն
 Յանդիման Թաքանին գոռոզամբա ¹⁷⁶,
 Եւ խըստասիրտս յոյժ աւ 'ի դարձ զըտեալ
 [զորեարն,
 Աւ ոչ 'ի զուր կալ գեգերիւ ժամավաճառ'
 Իտալական դաւարոյն գանձ յարդիւնն աւ
 [բար:

Ի գերբուկս ընդ մէջ Առնեայ և Տիբերի
 Ընկալաւ 'ի Քրիստոսէ ըզկնիքն յետին ¹⁷⁷,
 Չորս երկեամ մի անդամք իւր կըրեցին:
 Եւ մինչ որ զննքն այնչափ բարեայ վիճակեցոյց
 Հաճեցաւ աւուուլ 'ի վէր 'ի բրաբիոնն,
 Որում եղև արժանի զանձըն կորուսեալ ¹⁷⁸.
 Աւ եղբարս իւր իբր առ բուն ժառանգաւորս
 Յանձն արար ըզտիրատարին իւր ըզտիկին.

Con la sua donna e con quella famiglia,
 Che già legava l'umile capestro.
 Nè gli gravò viltà di cuor le ciglia,
 Per esser fi' di Pietro Bernardone,
 Nè per parer dispetto a meraviglia;
 Ma regalmente sua dura intenzione

Ad Innocenzio aperse, e da lui ebbe
 Primo sigillo a sua religione.
 Poi che la gente poverella crebbe
 Dietro a costui, la cui mirabil vita
 Meglio in gloria del ciel si canterebbe,
 Di seconda corona redimita
 Fu per Onorio dall'eterno Spiro
 La santa voglia d'esto archimandrita.
 E poi che, per la sete del martiro,
 Nella presenza del Soldan superba
 Predicò Cristo, e gli altri che 'l seguirono,
 Ei, per trovare a conversione acerba

Troppo la gente, e per non stare indarno,
 Redissi al frutto dell'italica erba.

Nel crudo sasso intra Tevere ed Arno
 Da Cristo prese l'ultimo sigillo,
 Che le sue membra du' anni portarno.
 Quando a Colui, ch'a tanto ben sortillo,
 Piacque di trarlo suso alla mercede,
 Ch'ei meritò nel suo farsi pusillo;
 Ai frati suoi, sì com' a giuste erede,
 Raccomandò la donna sua più cara,

Եւ զայն սպասուէր ետ սիրել սէր հաւատաւ

[ըիմ:

Եւ 'ի ծոցոյ նորուն հոգին գերապայծառ

Սէկնէլ գառնալ ցանկացաւ յիւրն արքայու-

[թիւն,

Եւ ոչ մարմնոյն իւր այլ գադալս ինչ կամեցաւ:

ԱՐՔԱՅՈՒԹԻՒՆ ԵՐԳ ԺԱ. 45-117:

E comandò che l'amassero a fede:

E del suo grembo l'anima preclara
Muover si volle, tornando al suo regno;

Ed al suo corpo non volle altra bara.

PARADISO, Canto XI, v. 45-117.

Մաղթանք առ Ս. Կոյսն 179.

Կոյս և մայր՝ գուսարը որդւոյդ դու . քոյական,
 Բարձր և խոնարհ . քան զարարածըս համօրէն,
 Խորհրդոյն յաւիտենից վախճան կընքեալ :
 Դու ինքն ես՝ որ ըզբնութիւն մարդկային յայն
 Աղնուացուցեր՝ զի ոչ անարդ համարեցաւ
 Արարչագործն իւր՝ արարուած լինելնորին :
 Յարգանդի քում վերըստին վառեցաւ սէր ,
 Ոյր յեռանդն՝ յաւիտենից ՚ի հանգըստեան
 Մաղեկա ¹⁸⁰ այս հանգուհակ բողբոջեցաւ :
 Մեզ սիրոյ էս աստանօր ջահ միջօրեայ ,
 Եւ ՚ի մէջ մահանացուաց այդր ՚ի խոնարհ ,
 Ակընկալեաց յուսոյ աղբիւր էս կենդանի :
 Այնչափ մեծ էս , Տիրուհի , և՛ այնչափ կարող ,
 Զի որ կամի շնորհս և ոչ առ . բեզ գիմէ՝
 Սաւառնել իղձք իւր կամին՝ ոչ թեւազգեացք :
 Քոյդ բարութիւն ոչ օգնական լինի միայն

Preghiera a Maria Vergine.

Vergine Madre, figlia del tuo Figlio,
 Umile ed alta più che creatura,
 Termine fisso d'eterno consiglio ;
 Tu se' colei, che l'umana natura
 Nobilitasti sì, che 'l suo fattore
 Non disdegnò di farsi sua fattura.
 Nel ventre tuo si raccese l'amore,
 Per lo cui caldo, nell'eterna pace,
 Così è germinato questo fiore.
 Qui se' a noi meridiana face
 Di caritate ; e giuso, intra i mortali,
 Se' di speranza fontana vivace.
 Donna, se' tanto grande e tanto vali,
 Che qual vuol grazia, ed a te non ricorre,
 Sua disianza vuol volar sen' ali,
 La tua benignità non pur soccorre

Ում խնդրէ, այլ և յաճախ բազում անգամ՝
 Կանխէ քան ըզհայուածս ինքնայորդոր :
 Ի .բեզ ողորմութիւն, 'ի .բեզ գորով
 Ի .բեզ մեծ վայելչութիւն, միաւորին
 Ի .բեզ համայն որ ինչ բարիք են յարարածս :
 Արդ սա՛ որ 'ի վըհն անդընդային
 Տեղերաց մինչև ցայտը է յակն արկեալ
 Մի առ մի ըզհանդամանս ոգեղնաց,
 Երնորհէլ 'ի .բէն հայցէ ոյժ այնքանի
 Զի կարացէ 'ի վերագոյն ևս ամբառնալ
 Զականողիս՝ առ հուսկ վերջինըն փըրկութիւն :
 Եւ զոր երբեք ոչ ժրտեցի խոցս աչաց
 Որչափ առնեմըս վասըն իւր, ալերսալիւր
 Քեզ պաղատիմ, է՛ ապենիալ լինել հայցեմ :
 Զի դամենայն մեռերտի դու մառախուղ
 Աղաչանօք քո 'ի նմանէ փարատեսցես՝
 Զի դերագոյն նըմին հաճոյքն ընձևեսցին :
 Եւ ևս հայցեմ 'ի .բէն՝ Դըշտոյ, զի կարող ես
 Զոր կամիս՝ զի քաջառողջըս պահեսցես
 Ըզանչանսըն յեա տեսլան իւր այնքանոյ :
 Հովանի քո զմարդկային կիրան ընձեացէ :
 Տես զԵրանեակ և որքանի երջանկաց դառք
 Կան առ .բեզ ընդ աղաչանս իմ ձեռնամածք :
 Աչքն արդոյք Աստուծոյ և փարելք ¹³¹
 Բեռեալք պիլ առ խօսնակըն յայնեցին
 Ո՛րչափ հաճոյ նըմին աղօթք են սըրաառուչ :
 Անդուստ առ ըտըն յառեցան յաւէժալոյս՝
 Յոր չէ մարթ հաւատալ զի մըխեսցի
 Հանդուռակ լուսապայծառ աին եղական ¹³² :

A chi dimanda, ma molte fiate
 Liberamente al dimandar precorre.
 In te misericordia, in te pietate,
 In te magnificenza; in te s' aduna
 Quantunque in creatura è di bontate.
 Or questi, che dall' infima lacuna
 Dell' universo insin qui ha vedute
 Le vite spiritali ad una ad una,
 Supplica a te, per grazia, di virtute
 Tanto, che possa con gli occhi levarsi
 Più alto, verso l' ultima salute.
 Ed io, che mai per mio veder non arsi
 Più ch' io fo per lo suo, tutti i miei prieghi
 Ti porgo (e prego che non sieno scarsi),
 Perchè tu ogni nube gli disleggi
 Di sua mortalità, co' prieghi tuoi,
 Sì che 'l sommo piacer gli si dispieghi.
 Ancor ti prego, Regina che puoi
 Ciò che tu vuoi, che conservi sani,
 Dopo tanto veder, gli affetti suoi.
 Vinca tua guardia i movimenti umani:
 Vedi Beatrice, con quanti beati,
 Per li miei prieghi ti chiudon le mani.
 Gli occhi da Dio diletti e venerati,
 Fissi nell' orator, mi dimostraro
 Quanto i devoti prieghi le son grati.
 Indi all' eterno lume si drizzaro,
 Nel qual non si può creder che s' invii
 Per creatura l' occhio tanto chiaro.

Փառքն ԱՐԱՄԱՆԻՅ 183.

Բեանարդոս ակնարկի առնէր 'ի ժմիա
 Ձի կալայց զակն 'ի վեր, այլ ես ինձէն
 Էի կանխաւ զոր օրինակ և կամէր նա ¹⁸³.
 Ձի տեսութիւնս իմ յանապակ փոխարկելով
 Եւ ըս քան զեւս մըտանէր ընդ ճառագայթ
 Բարձր լուսոյն՝ որ ինքն յինքեան է ճմարիտ :
 Յայնմ հեռէ տեսութիւն իմ մեծագոյն
 Քան ըզնօսըս մեր եղև, որ և կասի
 Աս այդ տեսիլ, և կասին միտք յայդ չափ զեղև
 [ման :

Ձոր օրինակ որ յերազելն տեսանէ,
 Եւ անըրջոյն ըզհետ մընան կիրք տըպաւոր,
 Եւ միւսն այլ 'ի յուշ մըտաց ոչ առնէ դարձ .
 Ըստ այսմ եմ ես, զի համօրէն գողցես բառնի
 Տեսիլս իմ, և տակաւին քամի 'ի ներքս
 Ի սրբտիս յիւրմէ ծընեալն անուշութիւն :
 Այսպէս ձիւնն յարևու լուծանի հալ,

La Gloria di Dio.

Bernardo m' accennava, e sorrideva,
 Perch' io guardassi in suso : ma io era
 Già per me stesso tal qual ci voleva :
 Chè la mia vista, venendo sincera
 E più e più, entrava per lo raggio
 Dell' alta luce, che da sè è vera.
 Da quinci innanzi il mio veder fu maggio
 Che 'l parlar nostro, ch' a tal vista cede ;
 E cede la memoria a tanto oltraggio.

Quale è colui che sonnando vede,
 E dopo 'l sogno la passione impressa
 Rimane, e l' altro alla mente non riede ;
 Cotal son io : chè quasi tutta cessa
 Mia visione, ed ancor mi distilla
 Nel cuor lo dolce, che nacque da essa.
 Così la neve al Sol si disigilla ;

Այսպէս 'ի հողմն առ տերևովք թեթևաթուխ
Կորննէքր առածանի Սիրելային ¹⁸³:

Ո՛վ լայս գերադոյն՝ բարձր այնքանի
Ի մահացու խորհրդոց, շնորհէ՛ս դարձեալ
Իմ մըտաց՝ 'ի ցուցեցոյդ դոյնն յայնմանէ:
Եւ ըզէղու իմ յորդարեա կարող այնպէս՝
Ձի կայծակըն մի միայն 'ի քոց փառաց
Կարացից թողուլ ազանց հանդերձեցոց:
Ձի ընդ գառնանն ինչ չափաւոր յիմն յիշատակ,
Եւ ընդ հընչէլ յայտոսիկ առղբս սակաւիկ՝
Եւս առաւել լիցի գիտակ քոյդ յաղթութիւն.
Կարծեմ ինձ 'ի վերայ կայր գանդաչէլ
Առ սաստիութեան վառ նըշուլն հանդուրժե-

[ԼՅՍ՝

Այն ինչ աչկունքս առ 'ի նմանէ թէ շքրջէին.
Եւ յիշեմ զի պընդեցայ արեազոր
Այնչափ ընդ այն առեւ բաւել զի յառեցի
Չհայեցուածս առ Իսկութիւնն անծայրածիր:
Ո՛վ շքորհք լսալիք, իւ ժբտեցոյ
Մըխէլ զակահողիս 'ի լյան յաւերժ՝
Որպէս զի յայն ըզտեսութիւնս իմ ըսպառել:
Ի խորբս իւր տեսի զի կայ պարածածուկ
Յարակից ընդ սիրոյ 'ի մի գանդուած
Այն՝ որ համասփիւռն է ընդ հանուր.
Ձէութիւն և զարակիցս և զնոցուն բարս
Համօրէն միահովեալ յայն օրինակ՝
Ձի զոր կամս 'ի բարբառել սին է նըշուլ:
Ըզհանրական կերպարանս այսըր կասոյ
Տեսի կարծեմ՝ քանզի յանձին ևս յորդալիք
Իմանամ զըւարճութիւն յասել իմ զայս:
Կէտ մի միայն՝ մեծ ևս է ինձ մուսայութիւն ¹⁸⁶

Così al vento nelle foglie lievi
Si perdea la sentenza di Sibilla.
O somma luce, che tanto ti lievi
Da concetti mortali, alla mia mente
Ripresta un poco di quel che parevi;
E fa' la lingua mia tanto possente,
Ch' una favilla sol della tua gloria
Possa lasciare alla futura gente:
Chè, per tornare alquanto a mia memoria,
E per sonare un poco in questi versi,
Più si conceperà di tua vittoria.
Io credo, per l' acume ch' io soffersi
Del vivo raggio, ch' io sarei smarrito,

Se gli occhi miei da lui fossero aversi.
E mi ricorda, ch' io fu' più arditio
Per questo a sostener tanto, ch' io giunsi
L' aspetto mio col Valore infinito.
O abbondante grazia, ond' io presunsi
Ficcar lo viso per la luce eterna
Tanto, che la veduta vi consunsi!
Nel suo profondo vidi che s' interna
Legato con amore in un volume
Ciò, che per l' universo si squaderna:
Sustanzie ed accidenti e lor costume,
Tutti conflati insieme per tal modo,
Che ciò ch' io dico è un semplice lume.
La forma universal di questo nodo
Credo ch' io vidi; perchè più di largo,
Dicendo questo, mi sento ch' io godo.
Un punto solo m' è maggior letargo,

Քան թէ դարք քրտան և հինդ ընդ այն ձեան.

Որ 'ի զարմանս ամ ըզՊոսիդ դ' Արդեայն ըս.
[արկ
տուեր:]

Այսպէս միտք իմ բովանդակ յակճիւս 'ի կան
Աներեր ակընկաւոյց պըշնոյր ուշիւ՝
Եւ ընդ պըշնուլն հանապազ արծարծանէր.

Առ լուսովն՝ եղանիլ է իմն այնպէս՝
Զի գաննալ 'ի նըմանէ 'ի տեսիլ այլ
Յանհընարիցն է թէ ումէք իցէ հաճոյ:

Քանզի բարին՝ որ կամաց է նըզատակ,
Բովանդակի համբուռն 'ի նմա, ւ՛ 'ի դուրս յայն.
[մէ]

Թերահատար է՝ որ յայնմիկն է կատարեալ:
Աստուած ¹³⁷ հակիրճ՝ երս լըից իմն ասացուած՝
Եւ զոր յիշմն խոկ այնու, քան ըզմանկան
Որ թացցէ դեռ ըզըզու իւր աս ըսանն.

Ոչ զի պատկեր աւելի քան ըզմին պարզ
Գուցէ 'ի լոյսն կենդանի յոր պըշնուի,
Զի է ցանկ զինչ պէս և էրն յառաջնըմէ.

Այլ աս տեսոյս որ 'ի յիս կարողանայր
Հայելով իմ՝ միայնակ մին կերպարան
Ընդ փոխել՝ այլակերպէր ինքնին 'ի յիս ¹³⁸:

Ի խորին և յանըստուեր լինելու թեան
Վէ՛հ լուսոյն՝ յայննեցան ինձ պարսրք երէք
Եւ ազգի գունագեղեալք և՛ 'ի մի չափ.

Եւ մ'ի միւսոյն՝ որպէս Աղէզն յԱղէզանէ
Ճառաբայութեալ, և երբորդն հուր էրեւէր՝
Որ հաւատար ասաի ւ՛ անտի ելանիցէ:

Ո՛հ, զիսրդ թերատ են բանք և ապիկար
Առ խորհուրդս իմ. և այս աս այն զոր տեսի ես

Che venticinque secoli all' impresa,

Che fe Nettuno ammirar l' ombra d' Argo.

Così la mente mia tutta sospesa,
Mirava fissa, immobile ed attenta;
E sempre di mirar faceasi accesa.

A quella luce cotal si diventa,
Che volgersi da lei, per altro aspetto,
È impossibil che mai si consenta:

Perocchè 'l ben ch' è del volere obbietto,
Tutto s'accoglie in lei; e fuor di quella

È difettivo ciò ch' è lì perfetto.

Omai sarà più corta mia favella
Pure a quel ch' io ricordo, che d' un fante,
Che bagni ancor la lingua alla mammella.

Non perchè più ch' un semplice sembiante
Fosse nel vivo lume, ch' io mirava,
Chè tale è sempre qual s' era davante,

Ma, per la vista che s' avvalorava
In me, guardando, una sola parvenza,
Mutandom' io, a me si travagliava.

Nella profonda e chiara sussistenza
Dell' alto lume parvermi tre giri
Di tre colori, e d' una contenenza:

E l' un dall' altro, come Iri da Iri,
Parea riflesso: e 'l terzo pareo fuoco,
Che quinci e quindi igualmente si spiri.

Oh quanto è corto 'l dire e come fioco
Al mio concetto! e questo a quel ch' io vidi,

Այնպէս է՝ զի և չէ բաւ ասել ասկաւ 109.
 Ո՛ր լոյս յաւերժ որ հանդիս միայն 'ի քեզ,
 Միայն իմանիս, և առ 'ի քէն իմանալի
 Եւ իմացեալ՝ սիրես ըզքեզ առ 'նդ քեզ հաճիս 100.
 Այն պարոյր որ յարակից ծագումն ասեալ
 Թ՛ըւէր 'ի քէն՝ որպէս ըզլոյս արփիափայլ,
 Վայրիկ մի յաչաց իմոց պարահայեաց
 Ներքոյ կնքեան՝ յերփըն դուռոյն իւր խտարուն,
 Թ՛ըւէցաւ ինձ նըկարէն 'ի մեր պատկեր՝
 Վասն որոյ աչքս համայն 'ի նոյն էին յառեալք:
 Զոր օրինակ երկրաչափ յառեալ բնաւին
 Զափեւ ըզբոլորակ և չբոսանէ
 Ի խորհէլ զառաջանիւթն ում կարօտի.
 Սասէս էի ես յայն ասել նորանորոգ.
 Կամէի ասանեւ իւր էկն 'ի ճահ
 Պատկերն առ պարունակ՝ և իւր կայ անդ.
 Այլ չէին առ այսքանի փետրոյրս թռիչք.
 Սակայն միտք իմ սարսեցաւ փայլատակմամբ,
 Որով 'ի լուումն եկըն կամացն իւր անձկուութիւն:
 Ի վեհ ասել մտոց աստէն պակասեաց ոյժ.
 Այլ արգէն հրովէր զիւձս և ըզկամո՛
 Որպէս զանիւ որ 'ի հիւ գայ առ հաւատար,
 Սէրըն շարժող Արեգական և այլ աստեղոց:

ԱՐԳԱՅՈՒԹԻՒՆ. ԵՐԳ ԼԳ. 49-145.

È tanto che non basta a dicer poco.
 O luce eterna, che sola in te sidi,
 Sola t' intendi, e, da te intelletta
 Ed intendente, te ami ed arridi!
 Quella circolazion, che sì concetta
 Pareva in te, come lume riflessso,
 Dagli occhi miei alquanto circospetta,
 Dentro da sè, del suo colore istesso,
 Mi parve pinta della nostra effige;
 Per che il mio viso in lei tutto era messo.
 Qual è 'l geomètra, che tutto s' affige,
 Per misurar lo cerchio, e non ritruova,
 Pensando, quel principio ond' egli indige;
 Tale era io a quella vista nuova:
 Veder voleva come si convenne
 L' imago al cerchio, e come vi s' indova;
 Ma non eran da ciò le proprie penne:
 Se non che la mia mente fu percossa
 Da un fulgore, in che sua voglia venne.
 All' alta fantasia qui mancò possa.
 Ma già volgeva il mio disiro e 'l velle,
 Sì come ruota che igualmente è mossa,
 L' Amor che muove il Sole e l' altre stelle.

PARADISO, Canto XXXIII, v. 49-145.

ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆՔ

- 1 Գուհն է որ խօսի:
- 2 Աշանակեալք են երեք աստուածային անձինք յատուկ ստորոգելեօք իւրեանց:
- 3 Է այս բառ ասացուածոյ Արիստոտելի, որ վարդապետէր եթէ 'ի ստեղծեալ էից ոմանք են յաւիտենականք, այլք ժամանակաւորք և փոփոխելիք: Յաւաջնոցն են այնոքիկ զորս ստեղծ Աստուած ուղղակի և անմիջնորդ, որպէս 'ի սկըզբանէ զնիւթն առաջին, զերկինս, զհրեշտակս, և ապա ժամանակաւ զհոգի մարդկային. իսկ յերկրորդէն են յառաջ եկեալքն ազգեցութեամբ նոցուն իսկ երկնից կամ երկրորդական պատճառաց: Աւստի կամի ասել Տանգէ եթէ և դժոխք են ստեղծեալք անմիջնորդք, վասն որոյ և յաւիտենական: Եւ այսու կամի ծանուցանել զի դժժոխք չեղեն վասն մարդկան, որ տակաւին չև երծնեալ, այլ վասն ապստամբող հրեշտակաց, որ-

պէս Քրիստոս ասէ իսկ ինքնին զյաւիտեանական
հրոյն որ պարբարեալ է սաբանայի եւ հրէշտակոց նորա :

4 Զբարբէն միաց բանի իմա զԱստուած, որ է գե-
րազոյն եւ միակ ճշմարտութիւն յոր կարէ հանդ-
ջէլ միաք մարդկային :

5 Այլ խոջին սոսիք, այսինքն կացին չէզոքք, միայն
անձանց իւրեանց ուշ կալեալ :

6 Զուսին մահու ակնխաւիս. այսինքն է՝ ոչ կարեն
գառնալ յոչինչ, որպէս ցանկանն :

7 Այլոց համայն են վեճակոց. այս է՝ մական ընդ
ամենայն վիճակ դատապարտելոց :

8 Աղանդախոսմբն խոքելոց, այսինքն՝ վատաց, որք
անհաճոյ են Աստուծոյ եւ զիւսաց, եւ յերկրի ան-
հաճոյ են ամենայն կուսակցութեանց :

9 Այս վարդապետք որ եկացն յաշխարհի առանց
գործով յայտնի առնելոյ զի կէսայ, ոչ երբեք եղև
կենդանի յասայ յայլոց ՚ի մարդկանէ :

10 Կըստպարբար, այսինքն է՝ նիւթասէր եւ ա-
նարք որկորաժէտք, որոց Աստուած որովայն իւրեանց
է :

11 Որդն ահագին. այլբանորէն որդն ստի ՚ի Ս,
Քրիս որ ինչ յաւիտեանական ասնջանքն են գա-
տապարտելոց ՚ի ստորեւ երկրի, ուր ծնանին որ-
դունք. եւ Կերբերոս՝ որ թարգմանի սպառող, կա-
րի իրաւամբ կայ ՚ի ասնջէլ զորկրամնլ, ետեակ
որկորովքն՝ անկաք ոսթութեամբն եւ այլն :

12 Իւրեանցն սընոքեաց, այսինքն է՝ ասն ՚ի վերայ
տրոփելով ՚ի վերայ թափուր՝ ասնայն մարմնոց նո-
ցա, կամ լաւ եւս ասել ստուերաց. — որ անջն
լուսի. որ նմանի մարդկեղէն մարմնոց :

13 Որ է ասել՝ Գու ծնար յառաջ քան զմե-
սանէն իմ :

14 Ի պայծառութեանս՝ այս ինքն է՝ յաշխարհի. եւ
է այս հակադրութիւն ընդ խաւարային կեանս
զժոխոց :

15 Կիակիոս (Ciaccio) եկաց քաղաքացի ակա-
նաւոր. այլ մասնեալ զանձն ՚ի ձեռս շուսայտու-
թեան արտի նուստացաւ մինչև ՚ի պայման կե-
նաց պորտաբոյժ հացկատակաց, որոյ վասն կու-
չեցաւ թերես եւ լիստոյ, (ի մեղ սառապարձու-
թեամբ Կիակիոս), որ խոզ նշանակէ : Այլ առա-
ւել ճշմարտազոյն թուի զի աղաւաղումն իցէ
այս Յակոբոս Jacopo (Եաքոս) անուան :

16 Ոսպանիք երիւնչելոյ այս է Փլորենտիոյ, որ
հերձեալ էր ՚ի բաղուժ կուսակցութիւնս. —
Համարի Տանդէ զի եւ հողիքն կորուսեալք նկա-
տիցեն իւրք զհանդերձեալն. եւ զայսմանէ խօսի
բացայայտուն յերդն ժ :

17 Մասն անպատասխան. այսպէս կոչեցաւ Մպիտակ
կուսակցութիւնն, քանզի առաջնորդ եւ գլուխ էր
այնմ աղբատոջմն Զէրբեանց, եկեալ յանտա-
ւացն Վալ տի Սիււվի :

18 Ըմբան հալածեացէ, այսինքն զՍեաւ կուսակ-
ցութիւնն :

19 Յարդիւ երիւ, ՚ի մէջ երկոյ ամաց. յառաջ քան
զանցանել երկոյ ամաց :

20 Ատանոր զtestè piaggia ասացուածն ու-
մանք համարին իբրև գուշակորէն ասացեալ զԿա-
րոլոս Վալուայէ, որ հրաւիրանօք Վանիփակիոսի
Ըի, էանց յիտալիա եւ առաքեցաւ ՚ի Փլորենտիա,
ուր ընկճեաց զհերձուածն որ հակասան էր
Հուովոյ արբունեաց եւ իւր իսկ : Իսկ այլք զՎա-
նիփակիոսէ կարճեն ասացեալ մարտելուի՝ հնարա-
ւորի իմաստիւք, որպէս զի յաղթեաց Սեաւ կու-
սակցութիւնն :

21 Թեւեպ ընդ այն հարցի յարբոյր եւ պայտասի. թէ
եւ Սպիտակ կուսակցութիւնն վասն այսպիսի ա-
նորէն հարստահարութեան լսցցէ սրամտազին
բարկութեամբ :

22 Արդարք երկու գոն անդ : Համարին քննաբանք

զի հաւանորէն զանձն կամիցի նշանակել Տան-
դէ, և երկրորդ զմտերիմ բարեկամ իւր Կուխոյ
Քաղաքանդի:

23 Ածել զիս այլ-սն 'ի յոռւ, այսինքն՝ աղագեմ զի
նորացուցես զլիշատակ իմ յաջաբհի: Այս կողմ
համբաւոյ զոր ցուցանէ Տանդէ 'ի մեռեալս՝ լծ է
օգտաշահ խրատուք:

24 Այլ ոչ դարձնու, ոչ ևս այլ 'ի վեր ելանէ, յա-
ռաջ քան զհամառօտս առուրն դասաստանի:

25 Իբեանց ոտիւն դբո-նիւն, Աստուած՝ հակա-
ռակորդն մեղաւորաց:

26 Սա եղև այր մեծատուն և հզոր՝ այլ յան-
հարինս զայրացկոտ: Աղբատոջնն նորա հակա-
ռակորդ էր Տանդէի, և մի 'ի նոցանէ ամենայնիւ
հարեցաւ զի մի գարծնի նա 'ի հայրենիս իւր:

27 Հասեալք երկրքին քերթողքն Վերգիլ և
Տանդէ ընդ քաղաքան Ռիտէ, զեքն պահա-
պանք դրանցն ոչ ներեն Տանդէի կենդանեաւ
մտանել անդր. այլ հրեշտակ մի առաջեալ յԱս-
տուծոյ՝ բանայ նոցա զդրուննս:

28 Ստիւքսեան ճահճին:

29 Վերգիլիս՝ որ ձեռքը իւրովք փակեալ էր
զաչս Տանդէի, որպէս զի մի անոցէ նա զահար-
կու գլուխն Մեղուայ:

30 Տանդէ է որ խօսի, հասեալ յերկրորդ առուց
դժոխոց ընդ Վերգիլեայ, ուր են անձնասպանք
այլաբոսեալք 'ի ծառ:

31 Վերգիլիս:

32 Այսինքն է՝ առ 'ի մէջ թշնամանեալ, մորմո-
քեալ հօգի: Վերգիլիս 'ի յուշ ածէ աստ զանցս
Էնիականին իւրոյ (Պիլքք Գ. աղ 40, և 'ի յա-
ջորդն) յորում նկարագրեալ է անասա մայրեաց
լնակելոց 'ի մարգիկեղէն հողոցոց:

33 Սա է Ահարոս Տէլէ Վլնէ՝ կապուցի,
քարատուղար Փրեգերիկեայ Ռե. առ որում շնորհս

յոյժ գտեալ՝ կարաց առնել նովաւ զոր կամե-
ցան: Արքունականքն յաջաղիտք ամբաստանե-
ցին զնա իբրև անհաւատարիմ՝ արքունեացն գաղ-
անեաց, և զիւրահաւանն Փրեգերիկիս ևս կու-
րացուցանել զաչս նորա. ընդ որ ոչ կամեցեալ
հանդուրժել անձին արար, ընդ որմունս բանտին
հարուածեալ զլուրին: — Ընչբիս կապ քախանս՝
լման փոխաբերարար զհաւանելոցն և զհաւանե-
լոցն, զկամելոցն և զոչ կամելոցն:

34 Այսինքն՝ զհեանս: Եւ ասել կամի զի հաւա-
տարմութիւն մեծ ունելով նորա առ Փրեգերի-
կոս՝ գրգռեաց ընդդէմ իւր զցատունն Կուել-
փեանց և զնախանձ արքունականաց, որ և եղև
պատճառ մահուն իւրոյ: — Ոմանք ընթեանուն
le vene e i polsi. այսինքն, 'ի շէղ պապանն այնպէս
(կացի հաւատարիմ) զի և զբալլս խրոսի և զընե-
բալլս:

35 Վասան, նախանձն պալատականաց, որ ոչ
երբեք զհրատուրիչ և զանամթ աչն 'ի բաց կա-
լաւ յարքունեաց:

36 Փրեգերիկիս Բ:

37 Ես արգարս՝ սպանի զիս յանիրաւի:

38 Ի նոր կեանս իմ երգնում:

39 Այսինքն՝ պատառուածս, ուստի անցանեն՝
'ի դուրս ելանեն ձայնքն ցաւաղինք և հէծու-
թիւնք:

40 Յառուր աշխարհական ատնին:

41 Այսորիկ հալածեալքն և կեղերեալք 'ի շանց
են անձնասպանքն առ վատնելոյ զնչս իւրեանց
զեղևութեամբ:

42 Սա եղև՝ ըստ Պրքբալոյն պատանի սինացի
մեծաձնիս ժառանգութեան լիճակեալ, զոր իս-
պառ վատնեաց 'ի սակաւ առուրս և անկաւ 'ի
ծայրագոյն աղբատութիւն: Եղև 'ի թուոյ Սիե-
նացոցն որ 'ի 1280 զնացին յօշոնութիւն Փլորեն-

ախաղացոց ընդդէմ Արեախնեանց. և 'ի գառնաւն 'ի Սիեհա՝ հարեալ զժառայուածիւն, անկան յուրոպթ լարեալ յԱրեախնեանց, մօտ 'ի Քիաւէ Տօպպլի, ուր բազումք մեռան: Լանտ՝ Թէպէս կարացեալ փրկել զանձն՝ այլ ոչ կամեցեալ հանգուրժել հէք և կարօտեալ կենացն, անկաւ 'ի մէջ Թշնամեաց՝ պատահել մահու: — Ստատնօր արշն ըստ քննաբանից խնստ և կիրս մեծ յաւելու 'ի բանն, ցուցանելով իմն եթէ յառաջնու մն նուազի 'ի զուր փութացաւ 'ի մահ, և այժմ՝ յանձնարին տանջանս գորով՝ 'ի դէպ ևս գոչէ, զի եթէ մարթ ինչ իցէ, հասցէ մահն և ազատեացէ զնա:

43 Միւսն այն է Յակօբ 'ի Պատաւիոնէ, աղնուատոճմ՝ Մատրանական Ս. Անդրէասայ կուչեցեալ. և սա շուայտուածեամբ իբրև զառաջինն սպառեաց զանբաւ ինչս իւր: 'ի մէջ այլոց ասորբինակ գործոցն պատմի և այս, զի յաւուր միում էա հրկիղէլ զմի յամարանոցայ իւրոց առ 'ի զուարճանալ 'ի տեսարան մեծի հրդէհի: — Առ այսպանէլ՝ արդե՞նիչ խառ ասէ զպայքարն յորում Սիւնացիք խուճապեցան 'ի փախուսա:

44 Գաղան ճիւղով, կերպարան նենգութեան:

45 Կամի յիշեցուցանել զկործանումն Տրոյիոյ և զկոտորած 'ի ձեռն նուիրի խաբէական Էրիվաբին:

46 Այսինքն է, յեղբւր մարմարեայ ամանցն ուր շրջէին քերթողքն երկրքին:

47 Հանգոյց ասելով կամի իմանալ զփոքրիկ խաբէութիւնս, որովք շուրջ պատէ զայլ՝ նենգութիւն: Պապեանքն էն՝ որովք ծածկէ զգառն և զաղեսաւօր գործս իւր:

48 Արակնէ՛ կին անուանի օտայնանկ 'ի Լիւզիոյ՝ զոր փոխեաց Պալլաս 'ի սարգ:

49 Որ է Գիամիտ փլորենտացի, յազգատոճմէ Բոնատեանց կամ Աբատեանց, որ ըստ Տաւ.

զէի այլափոխեալ 'ի դժօխս յօձ վեցոտանի՝ յարձակի և ընդհատենալ նոյնաւորի ընդ Անդէլեայ (Angelo Հրեչասի) Պրոուսըքսայ:

50 Այսինքն է՝ զլերջին օտան:

51 Պապիրն յորժամ բորբոքիցի հրով՝ յաւաջքան զբոցն տեսանի 'ի նմա գոյն մթին՝ որ ոչ է սեւա, և երանգն սպիտակ այլափոխի և շիջանի: — Պապիրն էր նիւթ ինչ այրելի 'ի կանթեղուս փոխանակ բամբակի: Այլք կարճէն եթէ կամիցի ասել զպապիրն Եգիպտոսի, զճառն՝ յորմէ կաղմէր Թուղթ:

52 Իտալերէնն է Sotto la gran fersa de՝ di canicular, զոր երկու եղանակաւ իմանան մեկնիչք. ոմանք զբառք fersa ծագեալ համարելով 'ի լատին ferreo բայէն՝ որ է ասել այրի՛մ, կիւ՛մ, և զfersa հասարակ անուան իմանալով սուրի՛ն Զերձա՛նէ՛ն, քօբ, և այլն: Այլք ամին հակառակ զfersa համարին եղեալ փոխանակ sferzaի, որով կամին զի նշանակիցէ խաբալան, և զի Տանգէի կամեցեալ իցէ ասել ընդ մեծասասք խաբալանսս շքիկն առօր, 'ի մէջ բերելով եթէ ցայսօր 'ի կողմանս Փլորենտիոյ ասի la sferza del sole այսինքն է՝ խաբալան արեւոս:

53 Որ է սլորան:

54 Լուկանոս ի՞նչ գիրս Փարալիականին իւրոյ պատմէ զի Սաբելլոս մի 'ի զօրացն Կատոնի, յանցանելն ընդ Լերիա հարեալ յօձէ գողցես իմն յական քթմեղ ստառեցաւ և դարձաւ յաճիւն: Եւ միւս որ զօրական Նասիդիոս անուն խոցեալ 'ի քարբէ՛ այնպէս ուռուցեալ եղև՝ զի զբահիւն հանդերձ պայթեցաւ:

55 Ովդիոս 'ի 'Ի գիրս Այլարանութեանց իւրոց պատմէ զայլակերպիւն յօձ Կադմեայ որդւոյ Ադենորայ թագաւորին Փիւնիկիոյ և հինարկոզի զԹիբէ: Եւ 'ի Ե գիրս իւր պատմէ զայլափոխիւն Արեթուսայ յաղբիւր:

56 Փոխաբերաբար՝ է իմանալ զոտան, յորոց միանալոյն կազմելոց էր տառնն գազանին:

57 Այսինքն է՝ աջքն:

58 Որ կայրն յոսին զդուռն օձային յետաքարչեաց առ ծամելու (զի նմանեցուցէ մարդիկ զինի) . և ՚ի լուծենէ հիւթոյն յորմէ կազմեալ էր և որ լցան անդ՝ այսինքն ՚ի ծամելան, կերպացան և էլին ՚ի դուրս ահանջք: Ի հասցում ծոյն այն, այսինքն յաւելորդ հիւթոյն որ ոչ յետա քարչեցաւ, այլ եկաց ՚ի միջնն՝ արար ունդունս:

59 Գլուխ միոյն կայր ՚ի վերայ զլնոյ միւսոյն իբրև թէ լնէր զլնանոց:

60 Տիդևս կալիդոնացի և Մենալիպոս թեբացի անհնարինս մարտուցեալք ընդ միմեանս առ պարսպք թեբէի՝ մահացու վիրաւորեցին զմիմեանս: Տիդևս յետ մեռանելոյն Մենալիպոսայ դեռ ևս կենդանի գտով՝ ետ բերել զգլուխ նորա և առ սաստիկ զայրութիւն սկսաւ կրծանել:

61 Եւ ես հասուցից քեզ փոխարէն յաշխարհի, եթէ ընդու իմ որով խօսիմն և խոստանամ՝ վատանուն առնել զլծնամին քո՝ ոչ դասացի մեռանելովս:

62 Այսինքն՝ խօսից քոց . մինչ լսեմ զբարբառելք քո:

63 Կոման Ուգոլին Քերարտեան (Տէլլա Կէրարտեպա) զլուխ հերձուածոյ ՚ի Բիդա, յամին 1288 հալածեաց անտի օգնութեամբ Հոուգիերակ զթոռն իւր զՆինոս՝ առաջնորդ հակառկ հերձուածոյն, և կալաւ զտեղինորա կոչեցեալ զանձն կոմս Պիզայի (Բիզայ): Այլ ապա Հոուգիերի համբաւեալ էթէ Ուգոլին սակ արկանիցէ Փլորեն սացոց Վաճառել արածատի մի զբանի մի զգեակս Պիզայ - որ ոչ յոյժ հաւատայ է ՚ի պատմութենէ - գրգռէ զժողովուրդն ընդդէմ նորա, և ձեռնորուութեամբ Գուալանդեայ, Սիզմոնդեայ և Լամ

միոնիեայ՝ ազատազարմ գերգաստանաց Պիզայի և այլովք ժողովրդովք կալաւ իբրև մասնիչ և արկ որդւովքն և եղբորորդւովք յաշտարակն Գուալանդեայ . և յետ վեց ամսոց ետ արկանել զբանալիս այնորիկ յԱւնայ դետ, որպէս զի մեռանիցին ՚ի սովս:

64 Մեծաւ արուեստիւ մասածեալ է այս Էրազ ՚ի Տանգէէ, որով կոման Ուգոլին իմանայ զմտաւրեա աղէաս իւր, և անհետ լնի ՚ի նմանէ ամենայն յոյս:

65 Սա՝ զոր կրծեմն՝ թուեր ինձ զլուխ և առաջնորդ բազում ամբօխ որք ՚ի հալածել կային զգայլ մի հանդերձ կորեամբ իւրով ՚ի լեան Ս. Կուլմանոսի, որոյ վասն Պիզայիք ոչ կարեն տեսանել զԼուկա (Լուքքա), քանզի այդ լեան ընդ մէջ կայ երիցունց քաղաքացոյ:

66 Այսինքն է՝ սովալուս, փոյթեանդն և քալամարզիկ շնեամով: Ի գայն և ՚ի գայլակորիւնս իմանալն է զկոման Ուգոլին որդւովք իւրովք, և ՚ի շնեամն՝ զամբօխ Պիզացոց:

67 Ասել կամի՝ և ես տեսի ընդ քառեակ դէմս որդւոցս, արդէն իսկ ՚ի բնէ նմանք հօրն իւրեանց՝ և զնմանութիւն ցաւազին և հիւժեալ երեսացս:

68 Այսինքն՝ էթէ ՚ի ցաւոց սրտիս ոչ մեռայ, այլ առ քաղցի հարկ եղև ինձ ուր ուրեմն մեռանել:

69 Երեքին երեքն նշանակք են երկոց մասանց աշխարհի ծանօթից յայնժամ, յորոց հոգիք տեղան յարքայութիւնն խաւարի որում իշխէ նա: Կարմրագոյն են երեսք Եւրոպացիք, ընդ շէկն և սպիտակ՝ Ասիացիք, և սեւա՝ Աֆրիկացիք:

70 Վիրգիլիոս է որ խօսի առ Տանգէ, հասեալ նոցա ՚ի Մաքքարանի առ չորրորդ ազգ անհոգաց՝ որք պարսպեալ զինուց, զպրութեան կամ՝ քաղաքական վարչութեան՝ անփոյթ եղեն զկրօնական

սրարտուց իւրեանց և թողին 'ի վերջին աւուրս
կենաց:

71 Չայնարկութիւն է այս քերթողին: Խբոբ
և անաբոբ, այսինքն այնպէս՝ որպէս արհամարհէ
ոք մեծանձն հօգուով զանարգ և զնուաստ իրս:

72 Սորգէլոյ եկաց մեծանուն բանաստեղծ քեր-
թող յԺԳ դարու, որոյ 'ի սիրալիք գրկախառ-
նութենէն ընդ Վիքրիլեայ սրտածառս առնու Տան
դէ ցաւով և զայրացմամբ սրտի եզրիծ անել զպա-
ռակտեալ և զանկարգ վիճակ Իսաակոյ, յորում
քաղաքացիք ատէին զմիմեանս և ճիւնէին 'ի կր-
ծանուն իրերաց:

73 Նմանեցուցանէ զԻսաակա երկուորի: Կայրն
Յուսափնիանոս ազատեալ զԻսաակա 'ի Զ դարու
'ի Գոթաց 'ի ձեռն Բելիսարիոսի և ասոս Ներսե-
սի հայազնոյ՝ հաստատեաց նորոգ վարչութիւն,
արար մատենան օրինաց յիւր անուն կոչեցեալ, և
ակն ունէր դարձուցանել զնա յառաջին փառս
իւր. այլ ուղղեալ՝ այսինքն է կազմեալ, յարգա-
րեալ զսանձ նորա, վերստին բարեկարգեալ զօ-
րէնս, թէպէտ և բարումբ ձեռն արկին ունել
զնա, այլ չեղև որ քաջ 'ի սանձէ և 'ի վարել զնա:
Յորքէ ւերի՝ այսինքն է առանց օրինաց:

74 Ալբերտոս Աւստրիական՝ որդի Հուռտողիայ
Հաբսբուրգեան (Հաւբերգոնի), առաջնոյ կայ-
սեր 'ի ամեն Աւստրիոյ, ընթերցաւ 'ի կայսրու-
թիւն յամին 1298 կամ 99, և ոչ կամեցաւ եր-
բեք գալ յԻսաակա: Գուշակօրէն իմն ակնարկէ 'ի
բուռն մահ Ալբերգեայ յեղբորորդւոյ իւրմէ 'ի
Յովհաննայ Աւստրիական 'ի 1308: Սա այս Ալ-
բերտոս ոչ կամեցաւ նպաստամատոյց լինել հա-
լածեցոց Կիպրլեանց, և աստի իցէ թերևս ցա-
սուսն քերթողին ընդգէմ նորա:

75 Այսինքն է 'ի Գերմանիա կամելով միշտ
ընդարձակել զիշխանութիւն ակրելով նորանոր

ակրեաց, և թողով զի Իտալիա՝ պարտէզն կայ-
սրութեան անապատացի:

76 Առաջին երկուքն են ազատական ազգա-
տոհմբ Կիպրլեանք 'ի Վերոնայ, և երկու վեր-
ջնքն յԱրվիետոյ նոյնպէս ազատ ազգատոհմբ
Կիպրլեանք:

77 Ծարկասուրբն (Santaflor Սանգաֆիոր) կով-
սութիւն է 'ի Մարեմա Սիենացոց, հար-
կատու կայսեր, բայց յայնժամ առ անհոգու-
թեան նորա և վաթար վարչութեան կոմսիցն
ազմկեալ և ըն գողութեամբ, վասն որոյ ընդ
հենդն է ասելն՝ Տէռչէն րոլչէն է անդոյն: Ոմանք ըն-
թեանուն՝ Ո՛րպէս վարի, Come si cura, և այլք
բատեգելոյս՝ Com'è sicura.

78 Այսու անուամբ եղեն արք բազումբ ահա-
նաւորք 'ի Հաովմ, յորոց մի է որ էառն զՍիրա-
կուսա, և միւսն այն որ ընդգէմ եկաց բանակա-
լութեան Յ. Կեսարու:

79 Այս է՝ բազում զգծնամիտ քաղաքացիք և
աստ և այլուր իմանան և կամին զարգարն, այլ
նախ քան զառն լճիս, յառաջ քան զգատա-
տան առնել զսասնին և զհասարակաց իրաց՝ խոր-
հին քաջ և ոչ ոստուցանէն զնեա յազգեղանէ՝ որ
այլ ոչ ևս դանայ, և այլն:

80 Կող լերինն ընդ որ ելին 'ի վեր Վիրիլիոս և
Տանդէ՝ մարմարակուռ էր, սպիտակափայլ և
հրաշակերա քանդակօք ըն. և քանդի յայսմ տե-
ղոջ սրբին հօգեք հպարտից՝ վասն որոյ քան-
դակքն այնոքիկ նկարակերպ էին օրինակօք խո-
նարհութեան, յորոց առաջին և անձառելին է
օրինակն Բրիստոսի:

81 Ս. Կոյսն Աստուածածին:

82 Յիշելի աստ անակնկալ մահ Ողայ՝ որով պատ-
ժեաց զնա Աստուած վասն ձգելոյն զձեռն իւր 'ի
տապանակն սուրբ յանկանել նորին:

83 Մէջ՝ քանզի խոնարհէր առաջի Տապանակին Աստուծոյ. և սորոք քան զարքայ՝ քանզի թողաւ որ գոլով՝ այնպէս հակառակ մտաց աշխարհի նուաւանայր պարելովն:

84 Մինչդեռ Տանդէ կայ հիացեալ ՚ի տես քանդակայն՝ և ահա դան հանդէպ իւր հոգիք ոմանք որք ընդ սաստիկ ծանրութեամբ բեռանց ճինչեալք քաւեն զմեզս հպարտութեան իւրեանց, որոց ՚ի տեսիլ լի եռանդեամբ ձայնարկէ ընդդէմ հպարտից:

85 Ասել կամի՝ կարծէք զաչացու մտօք յառաջել և հասանել ՚ի մեծ և ՚ի բարի վախճան, և ոտնփոխք ձեր ընդհակառակն յետագնացք են և հեռացողք ՚ի հասանելոյ՝ ՚ի վախճան բարութեան:

86 Իմաստութեամբ վարեալ սոսէ հենդնութեամբ զՓլորենտիա, իրզիծաբանել կամելով զվասթար վարչութիւն իւր: Հուրբահոնա կամուրջ է ՚ի վերայ Աւնոյ դետոյ:

87 Սոսինքն է՝ ամոգուղբս այտօքիկ կառուցան ՚ի հին ժամանակս մինչ ՚ի Փլորենտիա ոչ գոյր խաբէութիւն. և ասելովն քաւմք և լախ յապահուիչ կայն՝ կամի յիշեցուցանել դերկոսին զմեծ խորդախանս և զգոգոնս որք զխիւցան յաւուրս Տանդէի ՚ի պետական մասակարարութեան:

88 Ի մտանել Տանդէի ՚ի Մաքրարանն՝ դրոշմեաց հրեշտակ մի ՚ի ճակատ նորա եօթն Մէնս նշանակեալ եօթն մահացու մեղաց. մէն մի մեղաց էին ուրոյն պարունակք, յորոց յիւրաքանչիւրոցն էլանել՝ գերծոյր հրեշտակն մի մի Մէն ՚ի ճակատս բերթովին:

89 Ի Հուգոնէ Մեծէ որ խօսեցեալն էր ընդ Տանդէի զանձնէ և զսերնդոց իւրոց:

90 Իեղոս կղզի յԱրշակղազսն՝ որ սարսուէր և ծածանէր ընդ ալիս, այլ յետ օթեաննելոյ այգր Լատոնայ ուր ծնաւ զԱլտրոն և զԱրտեմիս՝ այն

է զԱրև և զԼուսին, զորս երկուս ալ ինոն եմբերայնս կոչէ Տանդէ, եկաց սասանութիւն կղզւոյն:

91 Յետ այնորիկ սկսաւ ասել Վիրգիլիոս. Ի ժողովս երջանկաց շնորհեցէ քեզ զխաղաղութիւն Արգարութիւնն աստուածային որ զես ՚ի Լինկոնն արկեալէ յաւե՛թարօս:

92 Ոմանք այսպէս գնեն զտողս

Come! diss'egli; e perchè andate forte?

այսինքն է՝ Չե՛րք, ասց նա. և առ Բն զԸնայդ հապճեպ: Իսկ իմաստ յաջորդ բանիցն այս է՝ զի եթէ ստուեր էք դուք և անարժանք եղանելոյ յերկինս առ Աստուած, զիմորդ գայք այսր, և այլն:

93 Սոսինքն է ըստ հեթանոսաց և քերթողաց Պարկայն Լագեսիս որ անկանի զառէլս կենաց ամենայն մարդոյ: — Կլտոն՝ այլ որ Պարկայ, որ ՚ի ծնանել ամենեցուն գնէ ՚ի վերայ սղեկալին Լագեսիսի զմանելին, յորոց մանելոյն չամ անել ունի կեանք առն իւրաքանչիւր:

94 Սոսինքն է՝ Աստանոր կարէ ընել պատճառ յեղափոխութեան անոր զոր առ ինքն ընդունի երկինք յինքննէ և ոչ այլով պատահարաւ: Բացոյցայ ևս ասել՝ աստանոր կարէ ընել պատճառ փոխփոխութեան հոգւովքն որք մաքրեալք ելանեն երկինս, և ոչ այլով իւրք:

95 Որ է ասել և ոչ աղէղն ծիածան: — Իրիս բանբերն Հերայ այլափոխեալ ՚ի ծիածան, էր ըստ առասպելին, զուստր Տաւմանտայ:

96 Ուր կայ հրեշտակն փոխանորդ Ս. Պետրոսի: — Արխանաւել որոշէ զնսնաւ շողին ՚ի ցաւ մտք շոգւոյն. ՚ի խոնարայն համարի զանձրև, զձիւն, զկարկուտ, զցօղ և զեղեամն. ՚ի ցամաք գոլորշւոյն զՏոլմն՝ եթէ իցէ շոգի նուրբ, իսկ եթէ իցէ սոռուարաղոյն՝ զասանութիւն երկրի:

97 Սակաւ մի կամ յոյժ ՚ի վայր քան զասա-

ցեալ երիս աստիճանս թերևս սարսուէ երբեք երբեք:

98 Հինք կարծէին զի հօղմն ստորերկրեայ իցէ պատճառ սասանութեանց:

99 Չյորայայեալ հօգուց են բռնքն յորս առաջին շարժումն՝ մինչ զքան զանձինս մարբեալը՝ է կանգնել յտօին կալ: — Կամ մըւ շարժին ասացեալ է զայլ հօգուց որք չեն յորսայս անկեալք, և որք այն ինչ մարբեալք ելանեն յերկինս:

100 Չի հօգին սրբեալ է՝ ցուցանէ յայանապէս կամքն միայն, որ՝ այսինքն է այս կամք, ամենևին ազատ ՚ի փոխել զբնակութիւն իւր կաշնու գրասէ զհոգի, և նպատաւոր լինի հօգուոյն: Ի ստորև ատա ասացէ եթէ զհարգ հօգին կամի միշտ փոխել զբնակութիւն իւր, և թէ որպէս ընդդիմանայ նմին այլ իմն կամք՝ միտումն սրբեալ լինեցա՛յ յորմէ յաղթի, որով և չէ բոլորովն ազատ՝ բայց յեա մարբեցն:

101 Նսե կամի նախ իսկ ելանել յերկինս՝ այլ ոչ թողու զինքն ազատ բերումն՝ միտումն մարբեալ լինեցա՛յ, զոր բերումն արգարութիւն ատուածային ՚ի տանջանս արկանէ ընդդէմ կամաց ՚ի Մաքրարանի, այսինքն ընդդիմակալ անեն կամաց ելանելոյ յերկինս:

102 Այսինքն է՝ զի ես մաղթեմ և ցանկամ զի արձակեացէ զամենեսան վարդապետի ՚ի յերկինս:

103 Տեսանեմ զպատճառն որ կատեալ ունի զձեզ յայսմ անզուց, որ է՝ որպէս ասացաքն, բերումն անելոյ զհասուցումն ասուածային արգարութեան:

104 Այսինքն՝ ոչ կարացի կատարելոպէս աւարտել զերկրորդ բերթուածն իմ, զի եհաս վասճան կենաց իմոյ:

105 Ոչ ամի կարևոր ինչ ամենևին զմտաւ և ոչ զրեցի ինչ բնաւ բարի որ չիցէ զմագումն և զսղարումն իւր ընկալեալ յէնիականէն:

106 Եւ յանձն անուռի ամ մի աւելի՛ զոր չպարտինս, տանջել ՚ի Մաքրարանի՛ միայն թէ վնճակեալ էր ինձ բազդ կեցա յաւուրս Վերդիլեայ: — Այս բան թէպէս և ըստ արտաքին իմաստիցն հայհոյութիւն է յիմարական, այլ արգարացուցանեն զՏանդէ քննագտաք՝ ասելով է թէ այսու չափազանցութեան ձևովս կամի յայս անել միայն զմեծ սէր և զմեծարանս Ստատիոսի առ Վերդիլէ:

107 Այսինքն՝ կամք մարդոյ:

108 Քանզի ժմիս այնպէս փութով յաջորդէ կրկ յորմէ յառաջն դայ, այսինքն է՝ ուրախութեան, և արատուքն՝ արտմութեան, զի յարս անկեղծս և սարգաբարոյս նուազ ևս հնազանդին կամաց, կամ ոչ մտան առ արտաքոյ երևել աղբման կամաց:

109 Հառաչեմ գորով ՚ի մէջ երկուց հակառակաց, տեսանելով զի Վերդիլիոս կամի զուէն իմ և Ստատիոս աղաչէ զի խօսեցայց. — Ես իմանի՛մ ՚ի Վերդիլեայ:

110 Այս ինքն է երջանկութիւնն որում այնչափ ինամով հետամուտ զինին մարդիկ, և որոյ օրինակ է երկրաւոր գրախան ՚ի կատար լերինն Մաքրարանի:

111 Հուր Մաքրարանին տեէ առ ժամանակ մի, և զժոխոցն յաւիտենական է:

112 Պարտ է իմանալ ըստ բարոյական իմաստից ուրանոր միտք մարդկային չկարեն հասանել և ուր պէտք են աստուածային յայտնութեան և աստուածարանութեան, որոյ հիմն ՚ի յայանութեան է: Նախնի փիլիսոփայք ծանեան քաջ զվէրնախնամ տեսութիւնն կարգաւորիչ, անսին զհարկ բարոյական կարգի և խօսեցան և ճանոցին խրատս հանճարեղս զախտից և զուզողութեան վարուց և վնպատից խուսելոյ յայնգանէ

և ստանալոյ զայստօխի: Յայսկայր ուրեմն և Վիր-
գիլիսս կարաց առաջնորդ լինել Տանգէի իբրև
ասկականի ումքք քաղաքացւոյ: այլ աղգմունք
չնորհաց, յայտնութիւն Աստուծոյ և փառաց
իւրոց առ ընտրեալս՝ են խորհուրդք հաւատոց
որք միայն ՚ի ձեան աստուածային յայտնութեան՝
որոյ օրինակ է Երանուհի, կարեն իւրք ծանօթա-
նալ Տանգէի իբրև առն քրիստոնէի, զաստուա-
ծային յայտնութիւնն առ եկեղեցին ուղղափառ
հաւատոց վերաբերելով յանձն իւր:

113 Իմա զԵրանուհի:

114 Այսինքն է՝ խուսելովզ ՚ի աղիտութիւնէ
պայծառացուցեալ զվրաս և մաքրեալ ՚ի չար ա-
խարժակաց, որք սանանն յոյժ աղատութեան
հոգւոյ ՚ի գործել զբարի:

115 Վասն որոյ ես տեր կարգեմ զքեզ անձին
քում: քեզ յանձն առնեմ զվարչութիւն ան-
ձինդ: Պատիւան իմանալի է զուեսչութիւն քաղա-
քական, և Խաչիւ՝ զհոգևորն վարչութիւն:

116 Սակոյն ոչ սարգրքն և տերեք կքելովն
չեղին այնչափ յուզղութիւնէն իւրեանց՝ զի թըւ-
ջունք ամբօխեալք լուսեցն:

117 Կիսասի՝ է տերի՝ ՚ի վերայ Ագրիահան ծո-
վու մօս ՚ի Հուսակենա, ուր է լայնասփիւս ան-
ասա շռնեաց:

118 Բամբիշնս այս է Մասիւրէ՝ զորմէ խօսի
յԵրզն ԼԳ:

119 Պերսեփոնէ ըստ առասպելաց դուստր է
Արամաղղայ և Դեմտրեայ, որ ՚ի հաւաքելն
զծաղիունս նարկիսի ՚ի միասին ընդ Աստղկան,
Հերայի և Աթենասոյ և ընդ յաւերժհարօանց և
սիրենայց հափափեցաւ ՚ի Պուտոնէ: Արդ աս-
տանօր ըստ ասելոյ Տանգէի՝ Դեմտրէ կորոյս
զդուստր իւր, և Պերսեփոնէ վարեալ ՚ի գժոխս
կորոյս զգարուն, զի յայնմ պահու մինչ քաղեր
ծաղիունս յափրահեալ եղև:

120 Բամբիշնս իբրև շահապ իմն կողմանցս խօսի
այս առ Տանգէ զհանդամանաց տեղւոյն և զծաղ-
մանէ գետակին և զբաժանմանէ նորա յերկուս-
՚ի լէզէ՝ որ է վտակ մուսացութեան յանցանաց, և
յԵնոնէ՝ որ ՚ի միս ամէ զգործս բարին, ապա և
զտարակոյսս ինչնորա լուծանէ. և ահա յանկարծ
լին նուազք քաղցրերգակք և տեսնի Սայլ մի
(որ է Ս. Եկեղեցի) քարշեալ ՚ի չորեց կենդա-
նեաց (յԱւետարանչաց) և զնորքք եօթն պարան-
ցիկք (եօթն առաքիտութիւնք) վարեալ յԱրծուա-
սիւսնոյ (ի Յիսուսէ Քրիստոսէ) որ է Կորճ ըստ
մեզ, առասպելեալ թոշնասիւնն: Հրեշտակք և
հրեշտակապետք արկանեն ծաղիունս զնովուս. և
՚ի մէջ ծաղկանցս այսոցիկ երևի ուր ուրեմն Երա-
նուհի, յորմէ կշտամբանս ինչ կրեալ վասն մուա-
ցութեանց իւրոյ՝ ապա անցեալ և սրբեալ ՚ի վը-
տական Լէզէ և յԵնոնէ, ելանէ Տանգէ ընդ Երա-
նուհոյն իւրոյ ՚ի յերկինս ՚ի մէջ աստեղաց:

121 Երանուհի՝ սիրուհին Տանգէի յաշեար-
հի, իսկ բարոյական իմաստիք՝ Աստուածաբա-
նութիւն: — Հասարակէն և հերքեալ քանդկան,
խառ խօսեցեալ է զբրձից լուսնոյ հաստատելով
ընծայութեամբք զկարծիս իւր և եղծանելով
զհակաւաւորդացն:

122 Նարկիս ասեսնելով յայբեր զկերպա-
բանս իւր կարծեաց եթէ իցէ անդ ՚ի ջուրն այլ
ոք և կապեցաւ ՚ի սեր նորա: Ես, ասէ Տանգէ, ՚ի
սեսանել զանձիննս զայնտօխի կարծեցի ընդ հա-
կաւան զի իցեն պատկերք երեսութայնալք:

123 Այլ ժխօսի ինչ առ արդար կամս իղձս,
որպէս ասնէ սերն Աստուծոյ, որ ոչ մտքէ զքք
այլ կամի զի արբուսիքն իւր համօրէն իցեն նմանք
այլ՝ եթէ ոչ կարեն լինել իբրև զինքն:

124 Պիլիպարէ ՚ի Փլորենասացի յազատատոհմ
գերդաստանէ Կոնստանայ:

125 Ի պարունակն երկնայն յամրագոյն քան զայլս. որպէս է պարունակն լուսնի մերձաւորս. զոյն գոլով երկրի, որով և համառօտ 'ի շքնան իւր:

126 Յառաջն կերպարանաց որ 'ի միտս և 'ի կարծիս անտղն աղաւորի:

127 Որ թուէր վառեալ առաջն սաստիգութեամբ սիրոյ:

128 Այս անմիաբանութիւն ընդ կամս Աստուծոյ անցես զի չգտանէ անզի յերկինս 'ի պարունակս յայտարի, եթէ 'ի միտ աւցես զի 'ի հարկէ յարակից են ամենեքն սիրով ընդ Աստուծոյ, և եթէ քաջ 'ի միտ առնուցուս զբնութիւն սիրոյս այսորիկ:

129 Ասացուած փոխաբերական, որոյ իմաստքն են. Որպիսի եղև կրօնաւորական կեանքն զոր սկսաւ նա, և հակառակ ուխտիցն ոչ կարաց աւարակել:

130 Ի վերագոյն յերկինս է վասն անթերի կենացն և մեծամեծ արգեանցն Ս. Արշանոյշ (Գիւրա) ըստ որոյ կանոնացն զգետաւորին և քողարկին հետևողք իւր, առ 'ի կեալ և հանգչել մինչև ցմահ ընդ երկնաւոր փետայն, որում հաճոյ են ամենայն ուխտք որք իցեն համաբուլք սիրով հաճոյից իւրոյ:— Սրբուհին Գիւրար ծնեալ Ս. Ստիգի յամին 1193 հաստատեաց ընդ առաջնորդութեամբ քաղաքակցին իւրոյ սուրբ Փրանկիսկոսի միաբանութիւն վանական վասն կուսանաց: Մեռաւ 'ի 1223 և յետ սակաւուց կարգեցաւ 'ի Թիւս սրբոյ:

131 Եւ միւս այս հոգի լուսադայժառ:

132 Սա է հոգի լուսանշլլ մեծին Կոստանդուպոլսի սր էր գուար Հուգգիլիոսի Թագաւորին Պուլեայ և Սիկիլեայ, և ասացին զամանէ հին պատմագիրք եթէ լեալ իցէ միանձնուհի 'ի

Բալերմոյ 'ի վանս Փրիզն, և բռնի հանեալ անտի՛ յորժամ գրեաթէ անցեալ էր զաւուրքք իւրովք, և սուեալ 'ի կնութիւնն որդւոյն Բարբարոսայ՛ Արրիգեայ Յէ՛, իբրև Թագաւոր Կերմանիոյ՛ Ձր կոչեցելոյ, որով Թագաւորութիւնն Սիկիլեայ և Պուլեայ էանց 'ի ձեռս աղգատոհմին Սուելիոյ: Այլ սուեգեալ է արդ զի միանձնանոջ 'ի վանս Կոստանդուպոլսոյ և այսա 'ի պառաւութեան հարմանալն սնտոի գիւտք են Կուելիքեան պատմաց, որովք այսու կամեցան հաւատալն առնել եթէ Փրեգերիկոս Բ. ծնեալն 'ի Կոստանդուպոլսոյ գերաբրիտոսն իցէ, զորմէ առասպելաբանէին եթէ ծնանեցոց իցէ 'ի պառաւ միանձնուհւոյ: Կոստանդուհի ծնաւ արգարև 'ի 1154 և եղև կին Արրիգեայ 'ի 1186, այսինքն է 32 ամաց. և ոչ եկեաց 'ի վանս՛ այլ միշտ յարբունիս:— Սակայն Տանդէ հետևող եղև և յայամ՛ որպէս և այլուր ուրեք ուրեք, հասարակաց կարծեաց ժամանակին իւրոյ:

Իսկ զոոգս՛ Որ երեւոյր 'ի Սասլեայ գերբեւոյն ոմանք կամին ընթեւնուլ Որ յերեւոյր էլաւուքն 'ի Մուսլեայ՛ իմաստիւք, կամեալ զի բառն vento անդանոր եղեալ իցէ փոխանակ venuto 'ի որ է ասել եկեալ. քանզի Արրիգ Է կամ Ձ յետ Բարբարոսայ՛ որ եղև առաջն եկաւոր յԻտալիա, եկն երկրորդ ինքն և եղև շայր Փրեգերիկեայ Բի, որ եղև վերջն իշտոյ յաղգատոհմէն յայնմանէ 'ի վերայ Իտալեոյ: Այլ սակայն յօլովք յոյժ առաւել իմաստակց համարին հասկանալ ըստ առաջնոյ իմաստին, կերպարանելով զերեսին կայտերս սուալս 'ի փոթորկաշունչ մըրբիկ, յոր բովանդակի ասեմ և իմաստ վազանցիկ զօրութեան աղգատոհմին: Եւ ինքնին մարդարէն Եղեկել, յորմէ բազում ինչ այսպիսիս առեալ է Տանդէ՛ զՆաբուգոդոնոսոր Թագաւոր մըրբիկ փոթորիկեալ կամ հոգմ՛ խորշակի կոչէ:

133 Առ Երանուհի:

Երանուհի՛ առաջնորդ Տանգէի յԱրքայու-
թեան, տանի զիւրն Ալեկիէրի յերկինս Փայլա-
ծուի, ուր ժողովեալ են որք սիրեցինն զՃշմա-
րիան և զմշտաան համբաւ անուանս. տեսանեն և
զկայսն Յուսափնիանոս, որ հարցեալ ՚ի քերթողէն՝
համառօտէ զպատմութիւն հռովմեական կայ-
սրութեան:

134 Արեգակն որդէս յայտնի է՝ երթայ յարևե-
լնց յարևմուտս. արք Կոստանդին՝ փոխելով զդահ
իւր ՚ի Կ. Պոլս, տարաւ զարծիւն յարևմտից
յարևելս:

135 Էնիաս. արծիւն տարեալ յԷնիասայ՝ գնա-
ցեալ էր ընդ արևու յարևելից յարևմուտս, ՚ի
Տրոյից յԻտալիա:

136 Ի Կ. Պոլս:

137 Ի Տրոյից:

138 Յիշէ աստ Յուսափնիանոս եթէ զվարդ յօրի-
նեաց զՍրինագիրն յիւր անուն կոչեցեալ, ՚ի
բիւր մի դրոց ամիտփեղով զնոսին միայն ՚ի յիսուն
զիրս, բաւնալով զաւելորդ և զսին օրէնս:

139 Այս է միտք բանիցն. այնպէս յայտնի եղև
օքնութիւն երկնից, զի ես համարեցայ իբրև նշան
եթէ արգարև կամք Ստուծոյ իցեն եթէ ինձ
պարս իցէ կալ յարբունիս իմ, զի մի յեաս կա-
ցից ՚ի կարգաւորելոյ զօրէնս: Այս է զոր և փոքր
ինչ ՚ի վերայ վէճ շատախ կոչէ:

140 Ընդ հենդն է և այս. և իմանայ զԱխպէլէնս
որ սեպհականեն անձանց զարծիւն՝ զպետու-
թիւնն հռովմեական, և զԿուելփիս՝ որք հակա-
ռակին այնմ:

141 Իբրև զի ասիցէ եթէ այս եղև վերջին փորձն
յորում գեո ևս վերջն անգամ բաղդ երկուց
բաղաբացն եկաց ՚ի կշեոս:

142 Սա է Կուելնասո Կինկիննասոս:

143 Բլուրս այս է Ֆիեզոլէ, որ ապաւէն եղեալ
Կատիլինայ՝ կործանեցաւ ըստ մեծի մասնն:

144 Ա. յսինքն է՝ մօտ ՚ի ժամանակս գալստեան
Փրկին յաշխարհ կոմեցան երկինք խաղաղ առ-
նէլ զաշխարհս, զի ՚ի մարգանանն Յիսուսի՛ զէպ
էր, ասէ Տանգէ և յայլ զիրս իւր, զի և երկիր ՚ի
բարւոք հանգամանս գամնիցն:

145 Վարոն՝ գեա որ բաժանէ զԲրովանս ՚ի Լի-
գուրիոյ: Ի զարս և Էրա՝ գեա կք Քաղզիւյ:
Սգբք ակնարկէ ՚ի շահատակութիւնս Կեսարու
՚ի Քաղզիա և ՚ի Գերմանիա. և ՚ի յաջորդ քանի
մի տողս բովանդակէ զյաղթութիւնս նորին ընդ
այլ գանազան կողմանս:

146 Հոհաւելանոս Օքոսոս. սա պարտեալ
զԲրուտոս և զԿատսիս՝ որք յուսարեկք գնացին
զիւրովն, ետ զվերջնն հարուածն ան ընկերհաշ-
տութիւն, և հաստատեաց անյեղն զկայսրու-
թիւն:

147 Առ Տիբեր կայսերը արծիւն հռովմեական
լի եղև փառք քան զայլ ամենայն ժամանակս:

148 Զեռամբ Տիբերի ելլոյժ Արգարութիւնն Աս-
տուծոյ զիւրն վերժ: Պնտոս Պիղատոս կողմա-
կալ Հրէաստանի յաւուր Տիբեր կայսեր եթող
՚ի ձեռս Հրէից սպանեալ զՅիսուս, և զնուորք
հռովմայեցիք պաշտպանքիացին անօրէն սպան-
մանն. արք ամենայնիւ ՚ի գէպ էր զի արծիւն
հռովմայեցի ՚ի ձեռս Տիբերի լցուցէ զվերժն Աս-
տուծոյ վասն արեան աստուածային որդւոյ իւ-
րոյ անմեղի:

149 Յեա այսորիկ արծիւն ընթացաւ ընդ Տիտո-
սի լուծանել զբէն վրիժու մեղացն Հրէից ընդ-
դէմ Յիսուսի. մեղաց՝ որ ՚ի կողմանէ Ստուծոյ
վերժ ինն և քաւութիւն լեալ էր հնոյ մեղաց նա-
խահարց մերոց:

150 Ոմանք

Così, volgendosi alla ruota sua

որ է ասել Սաղեւ 'ի հիւս Բարեւել 'ի շերման Իւր: Ոգեղէնն այն է Յուստինիանոս որ 'ի վերայ ճառաւ գայէ երեսիս այս օրինաց և զինուց պայծառութեան:

151 Վասն բանիցն սասցելոց 'ի Յուստինիանոսէ տարակուսեալ կայի և ասելի ցանձն իմ՝ Խորախուսեաց անձն իմ և խօսեաց առ Տիկինն քո առ Երանուհի:

152 Այլ մեծարանքն այն որ իշխէ բովանդակ անձին ինոյ, 'ի լսել իսկ միայն զմի և եթ զանկ անուանն Երանուհւոյ՝ տայր ինձ խոնարհել ըզգուլս իմ զ'ի վեր կայեալն առ 'ի հարցանել իբրև զայր մի որ աք ծանրացեալ իցեն 'ի քնոյ, և յետս կասեցուցանէր զիս 'ի խօսելոց:

153 Վերջելնս 'ի մէջ բոցոյ հրոյն Մաքարանի խօսէր առ Տանգէ զԵրանուհւոյն: Մաք. Երգ ԻԷ. տ. 52-54:

154 Որպէս տեսնեմս ստուգապէս է 'ի մտի քո այս տարակոյս եթէ որպէս 'ի խաչ էլանէն Քրիստոսի եղև պատիժ արդար՝ հնոյ յանցանաց, և արգարապէս պատժեալ եղև:

155 Արամ անմիջաբար ստեղծեալ յԱստուծոյ:

156 Հողւոյն սրբոյ:

157 Յիշել զբան Փրկչին յԱւետարանին՝ Եւ իմ ճանապարհ, ճշմարտութիւն և կեանք: Յովհ. Ժ. Գ. 6:

158 Այլ չարչարանքն զոր ետ խաչն Քրիստոսի՝ եթէ հայեացի և կռեսցի ըստ մարդկային բնութեան զոր յանձն էառ նա՝ այնպէս արդար եղև, զի ոչ մի ինչ այլ չարչարանք երբեք այսպէս արգարապէս տանջեաց զք: Եւ սմին հակառակ՝ ոչ երբեք եղև այսպէս անհնարինս անխառն չարչարանք, եթէ խորհիցիմք զի աստուածային անձնն եղև կրողն յորում յարակից էր բնութիւն մարդկային:

159. Ի չարչարանաց խաչին յառաջ եկին արգիւնք պէսպէսք. մահն Քրիստոսի հաճոյ էղև Աստուծոյ հատուցմամբ անարգանացն որ յԱղամայ. հաճոյ էղև և Հրէից, զի ցաւ կիբք ցասման իւրեանց:

160. Ոչ է անեալ և աճեցեալ այնպէս 'ի սէր երկնային՝ զի կարացն 'ի միտ առնուլ զբովանդակ կարողութիւն այնորիկ:

161. Որ ինչ յառաջ դայ անմիջաբար՝ առանց միջնորդի կամ երկրորդական պատճառաց գործակցութեան, յաստուածային բարութենէս յայսմանն՝ մշտնջնաւոր է. քանզի յորժամ ինքն կիբէ, որ է ասել՝ կատար զգործն՝ կիբին այն ոչ խախտի, որ է ասել՝ գործն իւր ոչ կորնչի:

162. Որ ինչ յաստուածային կարողութենէն (առանց միջնորդի երկրորդական պատճառաց, այս է՝ բնութեան զօրութեանց) յառաջ դայ՝ ամենեկին ազատ է, քանզի ոչ 'ի ներքոյ կայ զօրութեանց այս պատճառաց, որովք իբք փոխն, եղծանին և վերանորոգին:

163. Ուրեմն 'ի ճահ էր Աստուծոյ իւրովքն շաւղք՝ այսինքն է արգարութեամբ և ողորմութեամբ դարման տանել մարդոյն, դարձուցանելով զնա 'ի կեանս իւր բոլորովմբ, 'ի կեանս շնորհաց. միով ասեմ 'ի շաւղացս այսոցիկ, և կամ երկրորդմբ:

164. Աստուածային բարութիւնն որ գրու մեալ ունի զինիք իւր ընդ տիեզերս՝ հաճեցաւ երկրբումբ շաւղբս ամբառնալ զմեզ 'ի վեր յանկմանէս մերմէ:

165. Կամ՝ աստուածային բարութեամբ և կամ 'ի ձեռն մարդոյ:

166. Տուպինս է զետակ մօտ յԱստիկ. իսկ ջուրն որ իջանէ ընդ բլուրն՝ ընտրեալ տեղի ճրգ.

նութեան երանելոյն Ուրալդոսի՝ է վտակն Գրիստի, մերձ ՚ի սահման Աստիղեայ:

167. Կախեալ կայ կուշտ բարձրաբերձ լերին միոյ, որոյ վանն Պերուգիա, հեռի յԱստիղե 12 մղոնաւ ՚ի կողմանց Արևադրանն, երբեմն զցուրա կրէ և երբեմն զտօթ. զցուրա ՚ի ձեանց ձմերայնոյ այդր կուտելոց, և զտօթ յամարանի վանն բեկբեկելոյ ճառագայթիցն արևու ընդ այնս:

168. Նոկերա և Գուալդոյ մարդք Մարգեանք, հարստահարեալք յադահ վարչութենէ Հոռերրոտս թագաւորի:

169. Որպէս առնէ, ասէ, բնիկ արևս մեր՝ յորում եմքս այժմ, որ յամարանի պայծառազգեսց և ջերմագին ևս ծագէ ՚ի կողմանց երկնից որ ՚ի վերայ կայ Գանդիսի:

170. Տիկին աստ խնա զԱղբատուութիւն, առ որ՝ ասէ, որպէս մահու, ոչ ղք մտադիւր բանայ զգունն իւր:

171. Եւ առաջն ատենի եպիսկոպոսին Աստիղե քաղաքին:

172. Տիկինս այս՝ այսինքն է Աղբատուութիւն, զիւր եկաց ՚ի փեսայէն իւրմէ ՚ի Յիսուսէ որ առաջին փեսայացաւ նմին, հաղոր հարիւր և աւելի աւելք անարգեալ և անծանօթ, առանց հրաւեր սիրոյ ընդունելոյ յուսմբէ մինչև ցՍ. Փրանկիսկոս՝ որ ծնաւ յամի Տեառն 1182:

173. Եւ ոչ ընդունելի եղև, ասէ, Աղբատուութիւն այնու իսկ զի Յուլիոս Կեսար՝ նա որ գողացոյց զաշխարհ համօրէն, եգիտ զԱմիկլատէս յապահովս ՚ի նմին վիճակի յաղբատուութեան, յորժամ գիշերի բաղնեաց զգունն նորա և կոչեաց զնա բարձր ձայնիւ, որպէս զի նաւակաւ իւրով անցուցէ զինքն ՚ի Կուրացոյց յՌոտլիա:

174. Եւ ոչ այնու իսկ մեծ համարեցաւ և ընդունելի եղև զի սրտապինդ արիւտութեամբ կամ

անխոխելի հաստատամտութեամբ եկաց ՚ի սեր իւր՝ մինչև ՚ի խաչ ելանել ընդ Քրիստոսի, մինչդեռ Մարիամ Ս. Կոյսն կայր առ ոտս խաչին:

175. Երթայ ՚ի Հոովմ առ քահանայապետն Իննովկենսիոս Գ:

176. Սուլդանն Եգիպտոսի:

177. Յապառաժուտս լերին Սլուեննիոյ ընկալաւ ՚ի Քրիստոսէ զվերջին կնիքն՝ այսինքն է զվերս Յիսուսի տպաւորեալս ընդ անդամն իւր ընդ ընդ ամն երկուս, քանզի յետոյ մեռաւ:

178. Սաացուած աւետարանական, որ նշանակէ՝ որպէս յայտնի է, լինել խոնարհ և աղքատ, ուրանալով զկամս անձին:

179. Ս. Բեռնարդոս՝ յորդորեալ յԵրանուհւոյ, աղաչէ զՍ. Կոյսն զի շնորհեսցի Տանդէի բարեխօսութեամբ իւրով խոկալ զխառս Աստուծոյ:

180. Վարդո այս՝ զոր յիշատակէ կանխաւ, ընտրելոց խմբի՝ կամ թէ ասել՝ երկնածաղիկ զինուորութիւնս այս առաքինեաց երկրաւորաց:

181. Աջք Ս. Կուսին հաճոյք և պատուականք յաս Սատուծոյ:

182. Իարձան ապա առ աստուածային պայծառութիւնն, յոր անարթ է, ասէ, հաւատալ զի այլ ակն արարածային մխեսցի և տեսցէ այնպէս յստակօրէն:

183 Ս. Բեռնարդոս ընդունի զինդրուածս իւր ՚ի Ս. Կուսէն, զի Տանդէ կարացէ յառել զակն յեութիւնն Աստուծոյ, զորմէ ահա խօսի նա:

184 Ս. յսու կամի յայտ առնել զաստիկ իղձնն տեսանելոյ զԱստուած:

185 Կուսանեանն Սերբիլա գրէր զառածս և զբանալձիւս իւր գուշակօրէն ՚ի վերայ տերևոց ծառոց և դնէր ՚ի բերան անձաւի իւրոյ, ուստի և հողմիկք թեթևագոյն տարապիր առնէին զայնս:

186 Կէտ մի միայն անցելոյ ժամանակին յետ երջանիկ տեսեանս իմոյ պատճառէ ինձ (առ այն զոր տեսի ես յԱստուած) ընդարմացումն և մտնացուցիւն առաւել՝ քան որչափ շիցեն պատճառեալ քսան և հինգ դարք զհանգամանաց և զմանրամասանց արշաւանացն նաւորդաց՝ որք զնացին 'ի Կոլքիս 'ի խնդիր ոսկեդեղման 'ի վերայ Արգոս նաւու, որ լինելով առաջին 'ի սփռել զստուեր իւր 'ի վերայ երեսաց ալեաց՝ ի զարմանս կրթեաց ըստ առասպելին զաստուածն ծովուց զՊոսիդոն:

187 Աստի յառաջ վասն ունելոյս դոյդն ինչ 'ի յուշիս՝ ասացուած բանիցս լիցի ևս կրճատ քան, և այլն:

188 Աչք իմ զորացեալ ընդ տեսանէն 'ի նմա մի միայն կերպարան՝ այն ինքն է զմի և նոյն, այլափոխեալ լինէր՝ 'ի լաւադոյն փոխել տեսողական կարողութեան աչացս: Համառօտ ասել՝ ոչ փոխէր, ասէ, Աստուած, այլ զբուրութիւն իմ՝ ի տեսանէն:

189 Այս է՝ բառս «ալա» ոչ է բաւական տալ միտս նուազութեան ասացելոցս:

190 Յայտոսիկ երեսին տողս աստուածաբանօրէն վարդապետեալ է խորհուրդ ամենասուրբ Երրորդութեան:

Յ Ա Ն Կ

Առ ընթերցողս 4

ԴժՈՒԹՔ.

Դուռն եւ դաւիթ Դժոխոց: — Քարոն 6

Կերբերոս 16

Որկորաժէտք: — Կիակկոս 20

Բարկացողք: — Փիլիպպոս Արգէնտի 62

Հրէշտակն Աստուծոյ 32

Անձնասպանք 36

Գերիոն 46

Աւազակք 50

Կոմսն Ուզոլեն 58

Արուսեակն 66

ՄԱՔՐԱՐԱՆ.

Սորգէլոյ 70

Կոյսն Մարիամ եւ Տապանակն սուրբ 78

Առ հպարտս 82

Հայր մեր 86

Վերելք յերկրորդ պարունակն 90

Ստատիոս 96

Եղեմն 110

ԱՐՔԱՅՈՒԹԻՒՆ.

Ուխտք 120

Արծիւն Հոովմեական 132

Խորհուրդ Մարդեղութեան 140

Ս. Փրանկիսկոս Աստիզացի 150

Մաղթանք առ Ս. Կոյսն 158

Փառքն Աստուծոյ 162

Ծանօթութիւնք 171

I N D I C E

Ai lettori	5
INFERNO:	
La porta ed il vestibolo dell' Inferno —	
Caronte	7
Cerbero	17
I golosi. — Ciacco	21
Gli iracondi. — Filippo Argenti	27
L' Angelo di Dio	33
I suicidi	37
Gerione	47
I ladri	51
Il conte Ugolino	59
Lucifero	67
PURGATORIO:	
Sordello	71
Maria Vergine e l' Arca Santa	79
Ai superbi	83
Pater noster	87
Salita al secondo giro	91
Stazio	97
Il Paradiso terrestre	111
PARADISO:	
I voti	121
L' Aquila Romana	133
La Redenzione	141
S. Francesco d' Assisi	151
Pregghiera a Maria Vergine	159
La Gloria di Dio	163

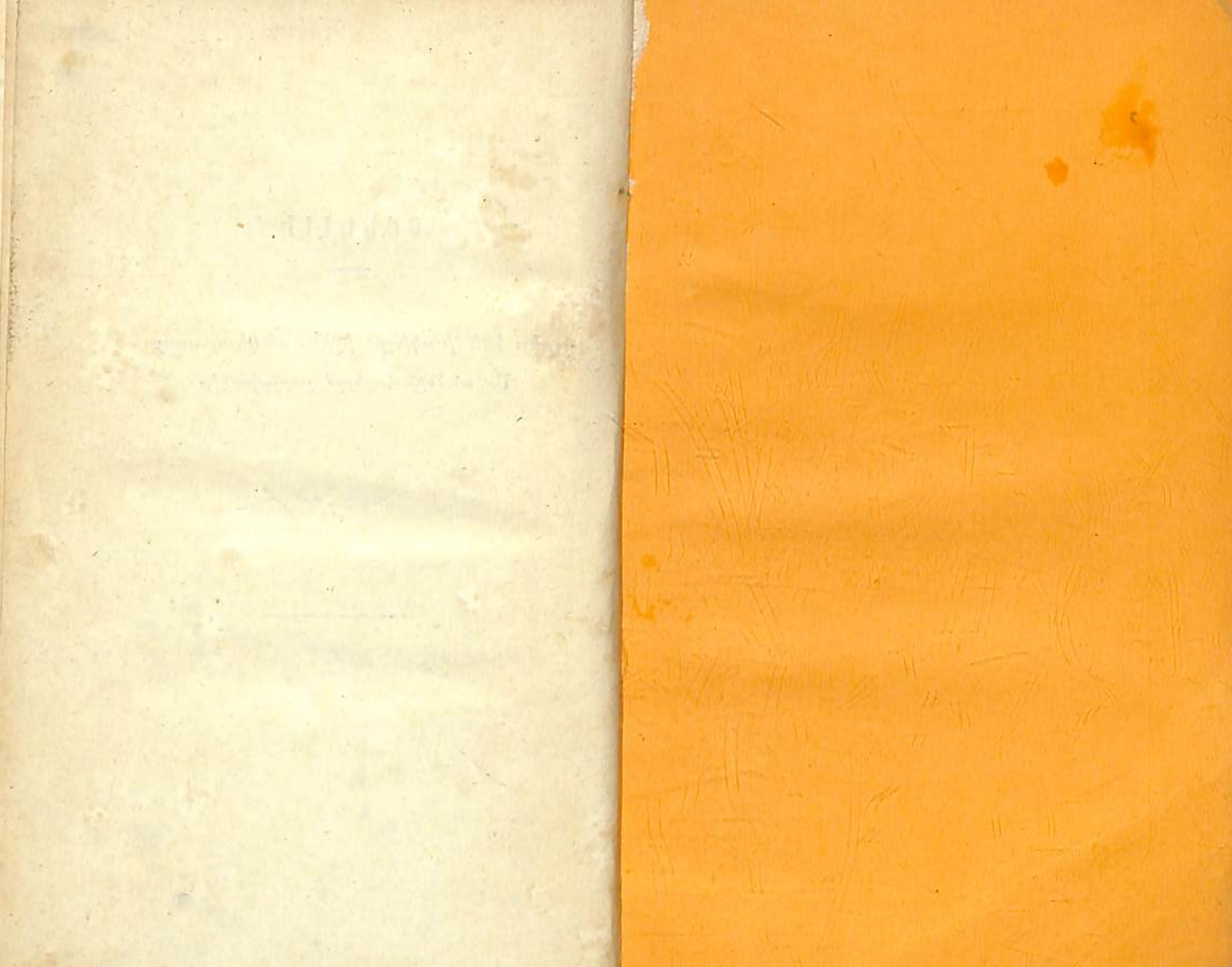

Յ Ա Ւ Ե Լ Լ Ի

Երես 144 'ի սկիզբն իջին, անկեալ տողս
Առ անձնն հայելով չարջարակեր,

2718

2013

